Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה זייט 14

היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 66 | Łódź, Piątek, 17 marca 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ט אדר תרצ״ג | № 66

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
„אראראט“
קינסט. לייטונג מ. בראדערזאן

ווייסער זאל פון „מאנטייפעל“
43 זאכאדניא 43
אין ניי-רעמאנטירטען טעאטער.

נאר 3 טעג

היינט, פרייטאג – 2 פארשטעלונגען 7.45 און 10 אווענד
מארגען, שבת – 3 פארשט. 4 נאכמ. צו ביליגע פרייזען פון 49 גראשען אן | 7.45 און 10 אווענד
זונטאג – 2 פארשטעלונגען 7.45 און 10 אווענד

גרעסטער רעווי-שלאגער-פראגראם!

געטראפען אין פינטל...

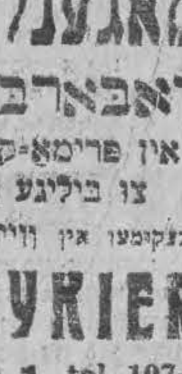

1-טער טייל:
1) דירה-געלד
שיינע מרים, דזשיגאן, גאלדשטיין.
2) „כ׳האב געמיינט כ׳שטארב“
מאלווינא ראפעל.
3) „פאציפיסטען“
דזשיגאן. בערגמאן.
4) „דאס אלטע פאר-פאלק“
ליזא שלאסבערג, גאלדשטיין.
5) „דאס לאבזול“
מאלווינא ראפעל.

6) „גישט-ווישישע“
ליליאנקע בירנבוים.
7) ראו לחופה
פינאל פון ערשטען טייל.
II טייל:
8) עססערעס-צוג
אנסאמבל.
9) „סאלדאטקע“
שיינע מרים.
10) פסל טריה—דאס רביל׳ע
ליזא שלאסבערג, בירנבוים.

11) „דאס יודישע היטעל“
מאלווינא ראפעל.
12) 12 ביינאכט
שיינע מרים, בירנבוים.
13) כל-בו-באים
14) כ׳בין א לאקאטאר
(מאנאלאג) דזשיגאן.
15) פינאל אנסאמבל.

מוזיק-לייטונג:
דוד בייגעלמאן.

15 סאמע פערל
15 בעסטע שלאגער-נומערן פון „אראראט“

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

מאגענליידנדע
ראבארבער-וויין
אין פרימא-קוואליטעט
צו ביליגע פרייזען
צו בעקומען אין ווייגהאנדלונג פון
E. SZYRIER
Północna 1, tel. 107-84.

אזוי ווי איך האב מיך דערוואוסט, אז אויף דער פארשטאדט פון לאדז פראקטיצירען פערזאנען, וואס גיבען זיך אן אויף מיין נאמען, ווארען איך, אז מיין ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט און טעכניש-דענטיסטישער לאבאראטאריום געפינט זיך נור אויף זאלודניאווא 2.
Lekarz dentysta
Jakób Karmazyn
Południowa 2.

געלד איז פראצענט

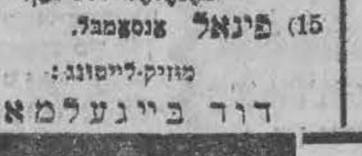

זענען שיך פון דעם איבעראל גוט-בעקאנטען און רענאמירטען שיך-מאגאזין
Ch. M. Radzanower
3 נאוואמיעסקא 3
טעל. 18-183
וועלכער בעזיצט צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן דעם גרעסטען אויסוואהל פון די עלעגאנטסטע מארעלען
דאמען-הערען-קינדער-שיך
צו די צוגענגליכסטע פאר אלע שיכטען פרייזען.
רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!
איך עמפפעהל מיך דער ג׳ קונדשאפט
ח. מ. ראדזאנאווער
3 נאוואמיעסקא 3, טעל. 18-183.

די הייליגע טראדיציע
און די עגזיסטירענדע פארשריפטען בעצוואונגען יעדען גלויביגען יוד צו זיין פארזיכטיג ביים אויסוואהל פון כשר פעסס. העלכעס רינס ביים צוגרייטען יום-טובדיגע מאכלים. אהן שום צווייפעל קאן מען צו דעם צוועק בענוצען מארגארין „מנורה“.
„מנורה“ איז פארווע. – אויסגעארבייט שטרענג כשר.
פארווע מארגארין „מנורה“ ווערט אויסגעארבייט פון די בעסטע בוימאיילען און פלאנצען-פעטס דורך דער אקצ.-געז. „אמברא“.
אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון הרב סאגאלאוויטש, ווערט נבשר און אנערקענט דורכ׳ן ווארשעווער רבנות

הילפס=קייט לטובת „לינת החולים"

לאדזער יודען! גנעדענקט איז די טויזענדער פערארימטע און הילפס=בעדערפטיגע יודען פון אונזער שטאט, וואס נויטיגט זיך אין דער מעדיצ. הילף און שטיצע פון „לינת החולים"! נעמט אנטייל אליין אין דער הילפס=קייט און רופט ארויס אייע־ע פריינד און בעקאנטע

יעדער יוד דארף זיך פרייוויליג בעשטייערן פארן „לינת החולים"! פרטים זעה 14. זייט אין „נייעם פאלקסבלאט"

מאשין=מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך

מצה=מעהל, אייער=פערפעל און סוכארקעס

לויט קארלסבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט בעקאנטע און אלערליי

פרישע געבעקסען

און אונזער איבעראל בעוואוסטע־

צוקערניע

ב. ווײַנבערג

פיעטריקאווער 38

טעל. 143-82 1130

די יעצטיגע מאדערנע היגיענישע

דראט-מאטראצן

איז צו בעקומען ביים טאפעצירער

J. BRESLER, Południowa 10

(אין הויף)

וויכטיג פאר דער ארימער לאדזער בעפעלקערונג!

אמבולאטאריום

ביים פאראיין „לינת המשמורים"

זשעלאזנא 26, טעל. 242-55

אפען טעגליך פון 10–5 נאכמ. אין דרינגענדע פאלען ביז 8 אוונט

ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפן ארט — שיקט אויך ארויס דאקטוירים-ספעציאליסטען מיט וויזיטן אהיים. נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אבצאהלונג. די פערוואלטונג.

פייטן ברילען און בינאקלען

נאר 50 גראשען.

אויף לאגער פערש ברילען און גלעזער

M. J. HERSZKORN, Śródmiejska 1.

בריליאנטען, גאלד, זילבער,

פערשיד. ביזשוטעריע. לאמבארד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען

Magazyn jubilerski **M. H. LISSAK, Piotrkowska 5**

— פאר —

גאלד, ביזשוטעריע

און לאמבארד - קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא, פיעטריק. 7

צאהן=ארצט

J.Rozin-Reichowa

האט זיך איבערגעצויגען אויף **38 זגערזשער 38**

(געגענאיבער זגערזשער 15)

נעמט אן פון 10–2 מיטאג און 4–7 נאכמ.

צו לעטשניצע=פרייזען.

Dr.med. J. SCHORR

פון **IWONICZ**

ספעציאליסט

פאר הארץ און סקלעראזע=קראנקהייטען

וואוינט יעצט אין לאדז

גדאנסקא 11 טעל. 226-85

נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג.

„Pociecha Dziecięca"

זאוואדזקא 6, אין הויף, לינקס, I שטאק.

בעמערקונג: אויף אלע ערהאלטענע עמפפעהלען מיר אויך קאמים אלערליי קאטיליאן-זאכען צו פאבריקס-פרייזען.

קינדער=שפילצייג

— לעצטע נייהייטען — אין גרעסטען אויסוואהל צו ביליגסטע פרייזן

| 3 | דאס לאנגיאריגע בעקאנטע און רעיעלע | 3 |

טוך און קארט=געשעפט

Herman WŁOSKI

(עקזיסטירט פון 1910)

לאדז, נאוואמיעסקא 3, טעל. 114-92

פראנט 2-טער שטאק

בעזיצט אויף לאגער צום פריהלינג און זומער-סעזאן דעם גרעסטען און שענסטען אויסוואהל פון די

בעסטע הערען און דאמען=שטאפען

אין זעמטליכע פארבען און מוסטערן פון ענגלישע, ביליצער, טאמאשאווער סחורות א.א. געניע פאבריק-פרייזן! געדענקט די אדרעס! קומט און איבערצייגט אייך!

רעיעלע בעהאנדלונג!

קריזיס=פרייזען!

די גוט=בעקאנטע פירמע

A. Ogórek, Zawadzka 11

עמפפעהלט צום פריהלינגס=סעזאן די נייעסטע קרעאציעס

שיך

פון דאמען-, הערען= און קינדער-

קריזיס=פרייזען! קריזיס=פרייזען!

אלע דארפען וויסען!!

צום זומער-סעזאן בעקומט איהר

רעשטען

פון די בעסטע וועלסטען ביליצער, טאמאשאווער און אנדערע געשעפט-מארקעס מוסטערן פון

הערען= און דאמען=שטאפען

פאר מענער אויף אנציגער, אויף פאלטעס | מיט 30% בילינער! קומט און איבערצייגט אייך! | פאר דאמען אויף פאלטענס, אויף קאסטיומען

געדענקט דעם אדרעס נור ביי

R. Szczęśliwy

5 נאוואמיעסקא 5

פראנט, II שטאק.

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען - קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונט.

Dr.

Wajnberg

ספעציאליסט פון לונגען- הארץ- און סקלעראז-קראנקהייטען

ציגעל=גאס 11, טעל. 126-02

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אוו.

GINA ROSEN
JACOB NEUMAN

VERHEIRATET.

Lodz, in März 1933.

Zur Hochzeitsfeuer von unseren lieben Bruder **JACOB NEUMAN** mit Frl. **GINA ROSEN** gratulieren herzlichst Abraham Litmanowitz und Frau

Z okazji zaślubin naszych przyjaciół p. **GINY ROZENÓWNY** z panem **JAKóBEM NAJMANEM** życzą dużo szczęścia i powodzenia Józefowstwo Białek

צו דער חתונה פון מיין ליבען ברודער **יאקוב ניימאן** מיט פרל. **גינא ראזען** גראטולירען הערצליך און ווינשען עווינעם גליק. לייביש ניימאן און פרוי

צו דער האכצייט פון מיין ליבסטען פריינד **יאקוב ניימאן** מיט פרל. **גינא ראזען** גראטולירט הערצליך און ווינשט א גליקליך צוזאמענלעבען. יאקוב קירשבוים

| 23 | קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען! אז אמבעסטען און אמביליגסטען | 23 |

קויפט זיך צום בעפארשטעהענדען פריהלינג= און זומער=סעזאן

די נייעסטע הערען= און דאמען=שטאפען

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער סחורות

נאר איז דעם בעוואוסטען טוך- און קארט-געשעפט פון

M. TAZBIR

לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון דער געוועזענער פירמע ק. מילגראם

לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39, פראנט, 2. שטאק

הורט און דעטייל! — רעיעלע בעהאנדלונג! געדענקט דעם אדרעס!

דעם הארציגסטען טראדיציאנעלען יודישען מזל=טוב ווינשען מיר, אונזער גרינדער און שעפער דעם אמת'דיגען גרויסען טוער און לאנג-יעהריגען פרעזעס פון אינזער פעראיין

ה' יוסף ערליך

צו דער חתונה פון זיין זוהן

העניעק מיט פרל. אלי פריד

מיר שיקען איהם די הארציגסטע ברכות, און ער זאל דערלעבען פון זיי גרויס נחת. און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט און מיטהעלפען טראגען דורך און שמאלץ די פאהן פון דער יודישער נאציאנאלער אויפערבויאונג ווענען דעבענסווע ס'איז א לאנגע קייט פון ארבייט און מעשים לטובת דעם יודישען פאלק.

די פערוואלטונג פון גמילת-חסדים ביים גרינעם מארק 7.

1360

„אגודת=ציון" אבטיילונג פון ציוניס. ארגאניז.

אין ראיאן פון אלט-שטאט, לאדז, פל. קאשצעלני 4.

מאנטאג, ד. 20-טען, 8.30 אוונד אין זאל זגערסקא 17

פייערליכע אקאדעמיע

צוליב דער ערעפנונג פון נייעם פעראיינס-לאקאל.

מיט רעדעס פעלען ארויסטרעטען: דעפ. ד"ר י. ראזענבלאט, לעווניק א. יאעל, משה לימאן א.ע.

אין ליטעראריש-מוזיקאלישען טייל—העבראישע און יוד. סטודיעס און א פערשטארקטער ארקעסטער אונטער ליטונג פון ז. זיילבערשאץ.

בילעטען צו בעקומען אין ציוני. ארג. (שרגדמיעסקא 29) „אגודת-ציון" (פל. קאשצעלני 4), קאפער (זגערסקא 46), ש. פיינער (זגערסקא 28), טעמפעלהאף (זגערסקא 9), גורין (נאוואט, 15), החלוץ-המרכזי (פעטריק. 86)

ישיבת תורת אליעזר, לאדז, פאדזשעטשנא 12

חינוך וסיום הספר תורה

זונטאג, א' ויק"פ 19/III פינקטליך 8 אוונט קומט פאר

א סיום ספר תורה

אויפ'ן נאמען פון נפטר הרה"צ כ"ק אדמו"ר זצללה"ה מראדאשיץ, וואס ווערט איינגעארדענט דורך די חסידי ראדאשיץ, מברזשעזשינער 13, אין זאל ווסכאדניא 57 מיט צו'איינהאלטערייכען פראגראם, מיט'ן אנטייל פון הרה"צ אדמו"ר שליט"א מראדאשיץ.

איינטריטס-קארטען ווערען ארויסגעגעבען: בהח"ס דראדאשיץ: ברזשעזשינער 13, פאדזשעטשנא 12, פיעטריקאווער 59, גלובנא 62 ביי ר' חיים ווישינסקי, קאפערניקא 19 ביי ר' מאטיל מרעבני און אין טאג פון הינוך ביי דער קאסע.

בעמערקונג: נייהען פאר פרויען ווען מען מוצש"ק פון 7 ביז 11 און זונטאג פון 8 ביז 2 מיטאג אין ראדאשיצער שטיבעל, ברזשעזשינער 13 און דערנאך אין זאל.

1383 הנבאים

בעקאנטמאכונג.

דערמיט טייל איך מיט דער ג' קונדשאפט, אז דאס

הערען=שניידער=אטעליער

מ. ד. קוטשינסקי

פריער זגערזשער 15, האט זיך איבערגעטראגן אויף

28 זאוואדזקא 28

פראנט, 1=טער שטאק

כ'נעהם אן בעשטעלונגען לויט די לעצטע אויסלענדישע מאדעלען. רעיעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג! מעסיגע פרייזען! און כ'בעט די ג' קונדשאפט מיך אויך ווייטער צו בעזוכען.

מיט אכטונג

מ. ד. קוטשינסקי, זאוואדזקא 28.

אכטונג חברים פון צענטראל ראד = פערקעהר = פעראיין אויף לאדזער וואיעוואודז. פילסודסקיעגא 43.

זונטאג דעם 19 מערץ 3 א זייגער נאכמ. קומט פאר צום 1-טען טערמין און ביי יעדער צאהל מיטגלידער 6 א זייגער אוונד צום 2-טען טערמין אין אייגענעם לאקאל די

אלגעמיינע יעהרליכע
גענעראל=פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואהל פון א פארזיצער; 3) טעטיגקייטס-בעריכט פאר'ן לעצטען יאהר; 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעווידיר-קאמיסיע; 5) פרייע פארשלאגען און פערשידענעס.

די וואהל=קאמיסיע.

בעמערקונג: אריינגאנג נאר דורך איינלאדונגס-קארטע.

הזכרה

זונטאג, כ"א אדר (ד. 19 מערץ) ד. י. האט פארקומען די הזכרה אין דער „חברה אהבת רעים" פיעטריקאווער 24. נאך מיין ליבען מאן, אונזער אונפערגעסליכע פאטער, שוויגערפאטער און גרויספאטער

כ"ע דוד שווארץ

הייגען מאס מיר מעלדען מיט אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

אונטערהאנדלונגען וועגן טעקסטיל-שטרייק

וועלעז היינט ווייטער געפיהרט ווערעז איז ווארשא

נעכטיגע קאנפערענץ נאר ניט געבראכט קיין רעזולטאט

(2) אין משך פון דעם נעכטיגען טאג האט צווישען די שטרייקנדע געהערשט א נערוועזע שטימונג, אין דער ערווארטונג אויפ'ן רעזולטאט פון דער ווארשאווער קאנפערענץ.

די פראפעסיאנעלע פעראיינען זענען געווען אינפארמירט פון שטרייקענדע.

מען האט א סך גערעדט וועגן דעם ענין אל־געמיינער שטרייק.

די פראגע פון עווענטועלען אינטערווענציהען אין שטרייק די אנגעשטעלטע אין די אינסטיטוציעס מאר עפענטליכען געברויך איז אויך נעכטען ארומגע־רעדט געווארען, און ס'איז בעשלאסען געווארען אנצונעהמען ענדגילטיגע דעציזיעס נאכ'ן בעקענען זיך מיט די רעזולטאטען פון דער ווארשאווער קאנפערענץ.

אויף דער נעכטיגער פערזאמלונג פון קריין־ראט פון ז.ז.פ.או. איז אנגענומען געווארען א בעשלוס אין וועלכער עס ווערט זיך געווענדעט צום כלל שטרייקענדע טעקסטילארבעטער מיט אויסדרוקען פון סימפאטיע און אנערקענונג, און וואונשען פון ערפאלג אין זייער קאמף פאר די געהעריגע פאר־דערונגען.

אין שייכות מיט דער ווארשאווער קאנפערענץ זענען נעכטען ארויסגעפאהרען קיין ווארשא דעלע־גאטען פון פינף ארבייטער־פעראיינען ווי כא"ע, קלאסען, „פראצא" טעקסטילארבעטער, ז.ז.פ. און ז. ר. ווי אויך דעלעגאטען פון 4 פאבריקאנטען־פעראיינען, עס איז אויך ארויסגעפאהרען דער קריין ארבייטס־אינספעקטאר ה' וואיטקעוויטש.

* * *

די קאנפערענץ וואס איז נעכטען פארגעקו־מען אין ווארשא אין מיניסטעריום פאר געזעלשאפט־ליכע שוץ אונטער'ן פארזיץ פון וויצע־מיניסטער קאזשימיעזש דוך, בכדי צו אונטערשרייבען דעם קאלעקטיווען אפמאך אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע, האט נאך נעכטע ז נישט געגעבען קיין פאזיטיווען רעזולטאט.

די ארבייטער האבען לכתחילה דערקלערט אז זיי זענען געגען אן ארביטראזש, און דעריבער איז בעטראכט געווארען בלויז די פרינציפיעלע פראגע — וועגן קאלעקטיווען אפמאך, נישט בעריהרענדיג דערביי די לוין־פראגע.

פון ביידע צדדים האט מען נישט ארויסגע־שטעלט די ארביטראזש־פראגע.

אויך דאס מיניסטעריום האט נישט ארויסגע־רוקט די דאזיגע פראגע.

עס איז בעשלאסען געווארען אפצוהאלטען היינט נאך איין קאנפערענץ אין מיניסטעריום, צו וועלכער ס'זאלען אויך גערופען ווערען די פרעזי־דיומס פון די פאבריקאנטען־פעראיינען.

אויף דער קאנפערענץ וועלען ווייטער גע־פיהרט ווערען אונטערהאנדלונגען וועגן די לוין־בעדינגונגען.

(א) נעכטען זענען אין ווארשא פארגעקומען 3 קאנפערענצען.

קודם האבען קאנפערירט די ארבייטער מיט די פאבריקאנטען, וועלכע האבען פראפאנירט א סך לייכ־טערע בעדינגונגען, פאדערענדיג א מינימאלע רע־דוקציע פון די לויבען.

די ארבייטער האבען דערויף נישט מסכים געווען, פאדערענדיג צו שליסען א קאלעקטיווען אפמאך אויפ'ן יסוד פון דעם אפמאך פון 1928.

דערנאך האבען די רעגירונגס־פאקטארען אפ־געהאלטען א קאנפערענץ מיט די ארבייטער, וועל־כע האבען געשילדערט זייער אומגעהייער־שווערע לאגע, און געפאדערט, אז די רעגירונג זאל זיך פערנעהמען מיט זייער גורל. די ארבייטער האבען דערקלערט, אז אויף קיין שום הנחות וועלען זיי נישט איינגיין, און דעריבער פאהרען זיי באלד ארויס צוריק קיין לאדז.

מצד דער רעגירונג האט מען דערקלערט, אז אויף היינט ווערט ארויסגעפאדערט קיין ווארשא דאס פרעזידיום פון די פאבריקאנטען־פעראיינען, און געבעטען, אז די ארבייטער־פארשטעהער זאלען נאך נישט צוריקפאהרען.

אויף דער דריטער קאנפערענץ, 7 אין אווענד האבען די רעגירונגס־פאקטארען דערקלערט, אז דער אפמאך זאל אונטערגעשריבען ווערען אויף א פרידליכען אופן, און געבעטען, אז די ארבייטער זאלען איבערבלייבען אין ווארשא אויף היינט, כדי אנטייל צו נעהמען אין דעם פלענום פון דער פאבריקאנטען־קאנפערענץ.

לויט אלע וואהרשיינליכקייטען וועט דער אפ־מאך היינט אונטערגעשריבען ווערען, און די דיפע־רענץ פון דעם אפמאך פון 1928 וועט זיין אויף 5 פראצענט קלענער.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 17 מערץ 1933

11,40 סעגליכע פרעסע־איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 11.57 צייט־סיג־נאל. 12,10 גראמאפאן, 1,20 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 3,10 עקספארט אוןווירטשאפטליכע קאמוניקאטען, 3,35 פארלעזונג, 3,50 גראמאפאן, 4,20 רעפעראטען, 5,00 קאנצערט. 6,00 פארלע־זונג, 6 50 פערשידענעס, 7.20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערען, 7,30 פעליעטאן, פרעסע, 8,00 מוזיק־שמועסען, 10.15 סימפ. קאנצערט, 10,40 ספארט, 10,55 מעטעאראלאגישער און פאליציי־קאמו־ניקאטען.

* * *

אויסלאנד

2,05 פאריז — שאפען־קאנצערט, 4 רוים— קאמעראל־קאנצערט, 8 ברעסלוי—סימפ. קאנצערט, 8 בערן—אפערע, 8.05 שטוטגארט—וואגנער־אווענד, 9 מיילאנד—סימפ. קאנצערט.

שבת דעם 18 מערץ

11,40 סעגליכע פרעסע־איבערזיכט, 11,50 קאמוניקאט, 11,57 צייט־סיגנאל, 12,10 גראמא־פאן, 1,15 שול־פריהמארגען, 2,35 אודיציע, 3,00 אקאדעמיע־קאנצערט, 5 ווי אזוי האט מען ארעס־טירט יוזעף פילסודסקי אין לאדז — רעפעראט פון וולאדיסלאוו מאלינאווסקי, 5,20 גראמאפאן, 5,40 רעפעראט, 6 רעפעראט פאר מאטאציקלען, 6,30 פערשידענעס, אודיציע, 7,05 ראדיא פרעסע, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קא־מער, 7,30 טראנסמיסיע פון בעלוועדער, 8 00 אווענד־קאנצערט, בעת דער פויזע ספארט און ראדיא־פרעסע, 10,05 שאפען־קאנצערט, 10,40 פעליעטאן, 10,55 קאמוניקאטען, 11 קאנצערט פון גראמאפאן־פליטען.

* * *

אויסלאנד

7,30 בודאפעשט—אפערע, 8,00 בערלין — אפערעטקע „דער פרעהליכער פויער", 9,10 מיי־לאנד—„דער לעצטער וואלס" אפערעטקע פון אָס־ראר שטאוס.

איידער איהר נעהמט פערקויפען
ג אלד, זילבער, בריליאנטען
קינסטליכע גאלדענע ציינער און לאמבארד־קוויטעס, קויף איך און צאל די העכסטע פרייזען
ביטע בעזוכען מיין געשעפט
L. Korzeń, Pomorska 26.

Dr. med. H.LUBICZ
ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקה.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32.
נעהמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אווענד, זונטאג פון 9—11 בייטאג.

נייַ־געעפענט
יודישע כעמישע וועשעריי
„עזרא" מלינארסקא 2
(רוג בזשעזשינער)
וועשט, פוצט און פרעסט אלערליי גארדע־ראבען, גארדינען אויף ראהמען, וועש צו די ביליגסטע פרייזען. די אויס־פיהרונג א ערשטקלאסיגע, אהן שעדליכע מאטעריאלען.

Dr. S. Szifris
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
נאוואמיעסקא 15 טעל. 130-42

אכטונג! אכטונג!
ציי־טונג פערשפרייטער
אונזערע מיטגלידער, וועלכע וועלען בע'עולה'ט אדער בעליידיגט אין די קאנ־טארען זאלען זיך ווענדען צו דער פער־וואלטונג יעדען מאנטאג פון 8 ביז 9 אווענד אין פעריינס־לאקאל, פאמארסקא 15
די פערוואלטונג
פרעזעס: ה. לובאצקי
סעקרעטאר: פ. פינק

בעקאנטמאכונג
פון ראדאשיצער חסידים
עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז יום א' פ' ויקהל בין מנחה למעריב 6 זייגער אווענד וועט דרשנען אין בית המדרש
דוילהא זאכאדניא 56
הרה"צ ר' ישראל יוסף שליט"א
לכבוד נשמת כ"ק אביו הרה"צהק ר' אליעזר דוד זצלה"ה מראדאשיץ אין זיין יאהרצייט.
דער רבי שטייט איין אלעקסאנדרינסקא 19

וויכטיג פאר בעקערס
פון זאפארט איז צופערדינגען
א בעקעריי
צו באקען מצות
צו ערפאהרען ביים חירם בזשעזשינע 10 ...

א געלעגענהייט
אן אינטעליגענטער יונגערמאן, קורץ גע־קליידעט, קען פערדינען ביי אננעהמען בעשטעלונגען און אפליפערן די ארבייט אין אן איינגעפיהרטער פראצאווניע פער־דינסט לויט פעיגקייטען. ערקונדיגען אויף שבת
שוו. יאקובא 5
פראנט, ערשטע טרעפ טיר 6.

די פערמיטלער־פערבאנד
לאדז, פיעטריקאווער 69
מאכט בעקאנט, אז דער פעראיין האט זיך איבערגעטראגען פון פיעטריקאווער 41
אויף פיעטריקאווער 69
טעל. 242-87. קווער־אפיצינע 1. שטאק
דער פעראיין נעמט אן אינטערעסאנטען פון 9 א זייגער פריה ביז 10 אווענד.

צוליב אברייזע געלעגענהייטליך
צו פערקויפען
א אוואלנע טיש מיט שטיהל
צו זעהן זשעראמסקיעגא 67, וו. 26

יין כשר!
ביליגער צעבניק
פון דער בעוואוסטער וויין־ און מעהד־פאבריק
פירמע **„פראגרעס"**

גאטונג אדער Nr.	קווארט 0.9	באט־שאנקע 0.6	האלבע באטשאנק. 0.3	פירטעל ליטער 0,25	0.1
ווייסער זיס ראזע, וויין	1.90	1.35	–	0.55	0.25
אלט מארקע	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1.60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.05	–	–

אלע אנדערע סארטען ווינען זענען בעדייטענד רעדוצירט געווארען. צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונד־שאפט פון גרינעם מארק בעקומט מען אונזערע וויינען ביי ה' פולווערמאכער. גרינער מארק 6 טעלעפאן 150-78.
מיט אכטונג
וויין־ און מעהד־פאבריק
אלטער מארק 2, טעל. 184-82
הורט־פערקויף נאר אין פאבריק אלטער מארק 2
איינצעל־פערקויף נאר אין פראנט־געוועלב אלטער מארק 1.
1־טע בעמערקונג: פירמאווע פירטעל־ליטערדיגע פלעשלעך ווערט צוריקגעצאהלט 5 גר., בעטשענקעס און קווארטען פלאשען צו 10 גר.
2־טע בעמערקונג: סטעמפעל־מארקען, האקסלען און פעסט־מארקען, ווערט פערקויפט צו נאמינאל־פרייזען.
1419

אכטונג, מאדיסטקעס
און דאמען־הוט־געשעפטען!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך בעזיץ אויף לאגער צום איצטיגען פריהלינג־ און זומער־סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע מאדעלען שטרוי־זומער־היטען צו די ביליגסטע פרייזען.
מיט אכטונג **בנימין מילנער**
פיעטריקאווער 30, טעל. 107-56,
דריטער ציגעל־גאס 2
1419

קמח חטים כשר לפסח
תחת השגחת הראבינאט דפה
אונטער דער אויפזיכט פון היגען ראבינאט איז אונזער מיהל געכשר'ט און אזוי ווי ס'פאריגע יאהר, וועלען מיר דאס שענסטע מעהל צושטעלען פאר אונזערע ג' קונדען, דערפאר נישט צו פערגלייכען מיט דער פראווינץ, וואס אויסער שלעכטעס מעהל און נישט שפעגעס, קענען זיי ביי דער ליפערונג נישט נאכ־קומען אזוי ווי מיר, וואס ערפילען יעדענס פערלאנג.
מיט אכטונג
„ELEKTROMŁYN"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.
בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אנגענומען טעלעפאניש אויך ג' ...147-40.

אכטונג, ג' דאמען!
דאס ערשטקלאסיגע
דאמען־שניידער־אטעליר פון
IZAAK TOHN
לאדז, לימאנאווסקיעגא 13
(אלעקסאנדראווסקא)
נעמט אן בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות און ווערט אויסגעפירט לויט די נייסטע פאריזער מאדעלען
מעסיגע פרייזען מאדעלען מעסיגע פרייזען

פאבריק פון לייסטען צו ראהמען
ראהמען צו גארדינען ווי אויך איינראמונג פון בילדער
צו פאבריקס־פרייזען
J. KRĘŻLEWSKI, Łódź, Gdańska 105 przy Andrzeja
הורט! — דעטייל! 1047 הורט! — דעטייל!

פאבריק פון לייסטען צו ראהמען
Z. ZAGAŃCZYK
Łódź, ul. Anny 9/11, tel. 231-91
איינראהמונג פון בילדער
און ראהמען צו פארהאנגען
פאבריקס־פרייזען! פאבריקס־פרייזען!

שפארען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש־וויין
ביז די געשמאקסטע פעלעסינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

מאקדאנאלד'ס אנטוואפנונגס-פלאן

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.)
די לאנדאנער פרעסע איז מודיע פון גענף, אז מאקדאנאלד'ס פלענער זענען פאלגענדע:

1) פרינציפיעל פעסטשטעלן די בעוואפנונגס-גלייכהייט צווישן אלע פעלקער;

2) שאפן א נייע זיכערהייטס-גאראנטיע דורך בעשטעטיגען אלע גאראנטיע-עקזיסטירענדע טראקטאטן, ווי דער פעלקער-ליגע-פאקט, קעלאג-פאקט, לאקארנער אפמאך;

3) שאפן אן'אינטערנאציאנאלע קאמיסיע, וועלכע זאל נאכקאנטראלירן דאס אויספיהרען די טראקטאטן אין דער שטענדיגער אנטוואפנונגס-קאמיסיע;

4) עס זאל פערבאטן ווערן דאס בענוצן שווערע ארטילעריע, טאנקען און אנדערע געפעהרליכע געוועהר;

5) וואס שייך פערקלענערן די ארמעען דארף מען נעמען אין אכט דעם אמעריקאנער פראיעקט;

6) אלע פונקטען, בנוגע די כעמישע מלחמות, וועגען וועלכע עס וועט קומען צו א פערשטענדיגונג, דארפען זיך געפונען אין די קאנוועגציע;

7) אפשאפען די קריגס-לופט'שיפען און א-פען אנ'אינטערנאציאנאלער ציוויל-קאנטראל איבער דער לופט;

8) זעהר ווייט בעגרעניצען אונטערוואסער-שיפען;

9) פערקלענערען די קריגס-בודושעטען

10) די דייטשען זאלען זיך אויף קיין שום פאל נישט קאנען בעוואפענען.

דער דאזיגער אפמאך זאל געשלאסען ווערן אויף 5 יאהר.

מאקדאנאלד שטרייכט אונטער, אז דער אנטוואפנונגס-אפמאך קאן נאר דאן האבן א צוועק, ווען ער וועט זיין אונטערגעשריבן דורך אלע מלוכות.

ענדעקעס פאדערען נישט אריינצולאזען די דייטשע יודען קיין פוילען

ווארשא, 16. (ספ. טעל.)
נעכטען האט דער „קלוב נאראדאווי" אריינגעטראגען אין סיים אנ'אינטערפעלאציע וועגען מאסען-צופלוס פון דייטשע יודען קיין פוילען. די אינטערפעלאנטען פרעגען דעם אינערן-מיניסטער: צי האלט ער פאר גינסטיג פאר די אינטערעסען פון דער מלוכה און פון דער פוילישער בעפעלקערונג, בעזונדערס פון סוחרים און האנדווערקער, א מאסען-צופלוס פון דייטשע יודען און צווייטענס, צי האלט ער נישט פאר נויטיג אין הסכם מיט'ן אויסערן-מיניסטער אנצונעהמען שריט, מען זאל שטערען דעם דאזיגען צופלוס.

ווען די שמערצען פייניגען...

טאגאל-טאבלעטקעס שטילען און בעזייטיגען מיט ערפאלג די רעוומאטישע שמערצען אין די געלענקען און גלידער, נעווראלגיע און קאפשמערצן. טאגאל דערלאזט נישט דאס אנזאמלן זיך פון הארנזויער און איז עוקר מן השורש די דאזיגע ליידען. טאגאל האט נישט קיין שום שעדליכע נעבענווירקונג אויפ'ן ארגאניזם. צו בעקומען אין אלע אפטייקן. מען מוז אבער גוט אויפפאסען אויף די אריגינעלע, נישט בעשעדיגטע פערפאקונג. פרייז 2 זל.

טאגאל

גרויסע שטייגערונג פון באנוועל-פרייזען אין אמעריקא

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.)
די באנוועל-בערזעס אין ניו-יארק, משיקאגא און אין ניי-ארלעאנס, וועלכע זענען געווען גע-שלאסען פון 3-טען מערץ זענען היינט געעפענט געווארען.

ס'איז נאטירט געווארען א געוואלדיגע שטייגערונג פון די באנוועל-פרייזען, וועלכע זענען ארויפגעשפרונגען פון 2 א האלב ביז 4 דאלאר א באלען.

ארעסטירט יודען אין דייטשלאנד

קעניגסבערג, 16. (פ. טעל.)
אין ניבארק האט מען ארעסטירט 34 פערזאן דערונטער 2 יודישע סוחרים. אין דייטש עלאו האט מען ארעסטירט די סאציאליסטישע און קאמוניסטישע אנפיהרער:

די יודישע געוועלבער האט מען געצוואונגען צו פערמאכען. אין ריזענבורג האט מען ארעסטירט 40 סאציאליסטען און קאמוניסטען און דערונטער איינגע יודישע סוחרים.

נישט אריינלאזען די אנטלאפענע דייטשע יודען קיין ענגלאנד

פערלאנגען די ענגלישע קאנסערוואטיסטען

לאנדאן, 16 (ספ. טעל.)
אויף א זיצונג פון ענגלישען פארלאמענט האט דער קאנסערוואטיווער דעפוטאט דארען אינטערפעלירט די רעגירונג, צו נעהמען אין אכט די איצטיגע לאגע אין דייטשלאנד און צו ס'זענען אנגענומען געווארען שריט נישט אריינצולאזען קיין ענגלאנד פרעמדע יודען.

אין זיין ענטפער האט דער אינערן-מיניסטער פעסטגעשטעלט, אז עס איז נישט אין הסכם מיט'ן גייסט פון געזעץ אנצוווענדען אין ענגלאנד בע-גרענעצונגען געגען פרעמדע, אפהענגיג פון זייער אפשטאמונג, רעליגיע און ראסע. דאס געזעץ וועגען פרעמדע בעזיצט גענוגענדע מיטלען צו פערזיכערען דאס לאנד פאר א צו שטארקען אנלויף.

דער הויפט-פרינציפ איז, אז דער אינטערעס פון לאנד דארף זיין העכער פאר אלע אנדערע אינטערעסען.

פאדערעווסקי פערבעטען אויף א וויזיט צום פרעז. רוזוועלט

ניו-יארק, 17 (ספ. טעל.)
איגנאצי פאדערעווסקי איז פערבעטען געווארען אויף א וויזיט צום נייעם אמעריקאנער פרעזידענט רוזוועלט אין וואשינגטאן.

רעכט און פליכט פון בירגער — די פליכט פון מלוכה פארן בירגער

בעטראכט אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער קאנסטיטוציע-קאמיסיע

ווארשא 16. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קאנסטיטוציע-קאמיסיע. עס איז אויסגעהערט געווארען א רעפעראט פון דער דעפוטאטקע פרוי וואשניעווסקא (ב. ב.) וועגען רעכט און פליכטען פון בירגער.

„דער פרינציפ איז — האט די רעפערענטקע אנגעהויבען — אז

דער בירגער מוז לעבן און ארבייטען פאר דער מלוכה און זיך פיהלען אין איינעם לאנד גוט

דער ענין בירגער דארף זיך געפינען אין דער קאנסטיטוציע אין 5 טיילען: 1) רעכט און פליכט פון יחיד, 2) פאמיליע; 3) רעליגיע, 4) בילדונג און 5) דאס געזעלשאפטליכע און ווירטשאפטליכע לעבען.

די רעפערענטקע גיט א גרויס אויפמערקזאמקייט דער

גלייכבערעכטיגונג פון דער פרוי

און לעגט פאר איינצושטעלען אין דער קאנסטיטוציע אנ'ארטיקעל, וואס שטעלט פעסט די גלייכע רעכט און פליכטען פון מענער און פרויען, די רעפערענטקע ווייזט אן אז אין אייראפע ארבייטען 30 מיליאן פרויען, אין פוילען האבען אין יאהר 1929 געארבייט 200 טויזענד פרויען און אין יאהר 1931 זענען געווען 66,000 ארבייטסלאזע פרויען.

ווייטער פערלאנגט די רעפערענטקע, אז פרויען זאלען האבען זעלבסטשטענדיגע בירגער-רעכט נישט אפהענגיג פון מאנ'ס בירגערשאפט.

אין דער קאנסטיטוציע דארף אויך ארויסגעשטעלט ווערען, אז

פוילען גיט נישט ארויס קיין פאליטישע פערברעכער

וואס שייך דער

פרייהייט פון ארויסזאגען געדאנקען און איבערצייגונגען

לעגט די רעפערענטקע פאר צוצוגעבען דעם תנאי אז מען קאן בעגרעניצען די דאזיגע פרייהייט, כדי צו שיצען די מאראל פון דער מלוכה-אפטיילונג.

וועגען פאמיליע

זאגט די רעפערענטקע, דארף אין דער קאנסטיטוציע ווערען געשטיצט דורכ'ן פרינציפ פון גלייכבערעכטיגונג פון ביידע געשלעכטער.

קינדער דארפען זיך געפינען אונטער דער השגחה פון דער מלוכה און גלייכבערעכטיגען אונעהעליכע און לעגאלע קינדער.

אין ציוויל-קאדעקס דארף מען ארויפלעגען די פליכט אויפ'ן פאטער, הן פון אונלעגאלע און הן פון א לעגאל קינד, צו שיצען די מוטער, אונטער דער דראהונג צו פערלירען די בירגער רעכט.

עס דארף איינגעפיהרט ווערען אין דער קאנסטיטוציע דער חוב, אז קינדערלאזע משפחות און אונפערהייראטע זאלען מוזען צאהלען פאר אויפזיכט איבער קינדער.

אין דער אפטיילונג

פאר בילדונג

דארף מען איינשטעלען די פליכט פון דער מלוכה צו ארגאניזירען אנ'ערציהונג מחוץ דער שול, בילדען דערוואקסענע, פאך-בילדונג און זארגען, אז יעדער בירגער זאל זיין צוגעגרייט צום פאך.

נאכדעם האבען זיך אנגעהויבען וויכוחים אר-בער'ן רעפעראט פון דעפ. מיערזינסקי (ב. ב.) וועגען בורזשעט

שטרענג אונטערדריקט די אנטי-יודישע עקסצעסען אין גאליציען

קראקא, 16 (ספ. טעל.)
אין דער סביבה פון זשישוויצא הערשט פולשטענדיגער רוה.

די אויספארשונג וועגען די בלוטיגע געשעהענישען, וואס זענען פראוואצירט געווארען געווארען דורכ'ן א. וו. פ. ליגט אין די הענד פון א ספעציעל דעלעגירטען פראקוראטאר פון קראקא.

נעכטען האט מען אדורכגעפיהרט ווייטערדיגע רעוויזיעס צווישען פערדעכטיגע פערזאנען, אז זיי האבען אנטייל גענומען אין די אנפאלען און רויבערייען, מ'האט ביי זיי געפונען רויבירטע זאכען פון יודישע געוועלבער. פאליציי האט ארעסטירט 5 בזעלכע אנפאלער צוזאמען מיט די רויבירטע זאכען, זיי זענען איבערגעגעבען געווארען דער געריכטס-מאכט. פאר די אנטיילנעהמער אין די עקסצעסען האט דער פראקוראטאר פערארדענט אונבעדינגטען ארעסט.

געזעץ איינצופיהרען ארבייטס-וואך ביז 48 שעה

נעכטען אנגענומען דורכ'ן סיים

ווארשא, 16 (ספ. טעל.)
אויף דער נעכטיגער זיצונג אין סיים איז צווישען אנדערע אנגענומען געווארען דער געזעץ פראיעקט וועגען קארטעלען-געזעץ, לויט וועלכען די קארטעלען זענען אונטערגעווארפען א גענויער קאנטראל פון האנדעלס מיניסטעריום.

עס איז אויך אנגענומען דער נייער געזעץ וועגען אורלויב פאר ארבייטער און ארבייטס-צייט אין דער אינדוסטריע און אין האנדעל. דאס געזעץ שאפט אפ דעם ענגלישען שבת און פערלענגערט די ארבייטס-וואך ביז 48 שעה.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	76.00
3 פראצענטיגע בוראוולאנע		—		42.50
4 "אלארובקא		—		55.25
7 "ביליזאציע (אמ.)				57.20
8 "" וואר פאנד-בריף				42.50
8				39.00
ענגלי		—	—	30.88
דאלאר		—		8.85
גאלד-דאלאר		—		9.12
גאלד-רובל		—		4.80

טעאטער „סקאלא"

שרודמיעסקא 15

גאסטשפילען פון טעאטער
פעראייניגטע אקטיארן
„פאקט"
אנפיהרונג:
זיגמונט טורקאוו — אלעקס שטיין

אין די הויפטראלען:
אברהם מארעווסקי
קלארא סעגאלאוויטש — געניא שליט
זיגמונט טורקאוו — אלעקס שטיין

היינט, פרייטאג, מארגען, שבת, און זונטאג, 9 אוונט צום 1-טן מאל אין לאדז

פרעמיערע!! דאקטאר לעווי

פיעסע אין 3 אקטען (5 בילדער) פון מ. גאלד; יודיש — מ. פארלערער.
הויפטראלען: „ד"ר לעווי" — זיגמונט טורקאוו, „סיבל" — קלארא סעגאלאוויטש

מארגען, שבת, 4 נאכמ:
— צו ביליגע פרייזען —
פון 60 גר. ביז 2.20

„דיבוק"

דראמאטישע לעגענדע
אין 4 אקטען
פון ש. אנ—סקי
אין די הויפטר.: „מיראפאלער צדיק" — א. מארעווסקי, „לאה" — קלארא סעגאלאוויטש, „חנן" — אלעקס שטיין, „משולח" — זיגמונט טורקאוו.

זונטאג, ד. 19., 12 פארמיטאג
פרייזען פון 49 גר. ביז 1.50
א ספעציעלער פרימארגעז
פאר די ברייטע מאסן און ערב-אינטעליגענץ
צום 2-טען מאל

„דיבוק"

אנסאמבל: לויט (א. ב.) פרויען: קלארא סעגאלאוויטש, געניא שליט, עווא שטאקפעדער, מענער: א. אינוועטאוזש, מ. אייזענבערג, ק. גוטמאן, ד. האמבורגער, אברהם וואלפשטאט, זיגמונט טורקאוו, אברהם מארעווסקי, אלעקס שטיין.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

„נאַציאָנאַלע רעוואָלוציע אין דייטשלאַנד"

מיט פאַראַדען און מאַרשען ווערט מען די הונגעריגע נישט זאַט מאַכען

איבער גאַנץ דייטשלאַנד קומען פאָר אונענד ליכע פאַראַדע־מאַרשען, אומעטום מאַרשירען מחנות מענשען אונטער דער קאָמאַנדע פון די ברוינע העמד לעך. נאָך דעם, ווי עס איז געבראָכען געוואָרען דער ווידערשטאַנד פון בייערן, די ביזאיצטיגע רעגירונג איז אַראָפּגעוואָרפען געוואָרען און די מאַכט אין אויך דאָרט איבערגעגאַנגען אַריבער צו די היטלעריטעס, זענען זיי געוואָרען די פולע הערשער פון דער סיטואַציע. אָבער ווי לאַנג וועט עס אַזוי דאָס „באַפרייטע דייטשלאַנד" מאַרשירען און זמיט וואָס וועט זיך דאָס ענדיגען?

בלויז פערבאַסען די מאַכט דאָס איז נאָך ווייניג. וואָהל־נצחונות, פאַראַדען, ספּעקטאַקלען נייע אוניפאָרמען—אַט די אַלע אויסערליכע עפעקטען פון דער „נאַציאָנאַלער רעוואָלוציע" וועלען די הונגעריגע מאַסען נישט אָנזעטיגען. מען דאַרף די מאַסען געבען עפּעס נייעס, נייע לאָזונגען און ממאַציעס־ מען דאַרף די האַלטען אין אומאויפהעריליכער שפּאַנונג אין דאָ טאָקע ליגט די גרעסטע געפאַהר. ביי אַזעלכע אומשטענדען איז פיל מאָל דער אויסוועג געווען קריג. צום גליק זענען די שכנים פון דייטשלאַנד נישט ענטוואָפענט. אַ צווייט מיטעל איז טעראָר. דאָס מיטעל איז לייכטער און בילינער דורכצופיהרען. עס איז אָבער אויך נישט פריי פון געפאַהר.

היטלער אַליין האָט שוין געמוזט אַרויסטרעטען געגען דער ווילקיר פון די קליינע דיקטאַטאָרען, וועלכע האָבען זיך געמעהרט אָהן אַ צאָהל, ער רופט צו דיסציפּלין און געהאָרכזאַמקייט זיינע מחנות ווער כע האָבען אָנגעהויבען צו ערלעדיגען זייערע חשבונות מיט די שונאים פון פאָטערלאַנד אויף אייגענער האַנד, אַנטקעגען דעם מיניסטער געהרינג בעמיהט זיך דער קאַנצלער צו ווירקען בערוהיגענדיג אויף די מאַסען. זיינע „אָנגריפען זענען געווענדעט בלויז געגען דעם רויטען פראָנט: „פערניכטונגס־קאַמף געגען מאַרקסיזמוס" — אָט דאָס איז זיין הויפּטלאָזונג און בלויז אויף אָט דעם באָדען האַלט זיך די האַרמאָניע צווישען איהם און הינדענבורג'ן, פאַפּען, און די מעכטיגע עלעמענטען פון די רייכע קאָנסערוואַטיווע קרייזען וואָס שטיצען זיך אויף הינדענבורג'ן און אויף דער רייכסווער.

פון אַלע ווינקעלעך פון דער מלוכה קומען אָן אומאויפהעריליכע אָנקלאַגעס אויף דעם ווילקיר פון די ברוינע העמדלעך. צו די דאָזיגע פּראָטעסטען פער אייניגען זיך די לידער'ס פון די עקסטרעם־רעכטע, פון די פּריסישע יונקער'ס מענשען, וועלכע האָבען אין דער סביבה פון פּרעזידענט הינדענבורג גרויסע איינפלוסען. און מען דאַרף נישט פערגעסען, אַז אָט די סביבה האָט עס געמאַכט פריי דעם וועג פאַר היטלערן ער זאָל קאָנען קומען צו דער מאַכט נאָך דעם ווי עס איז בעזייטיגט געוואָרען דער גענעראַל שלייכער, דער איצטיגער ווייצע־קאַנצלער פאָן פּאַפּען האָט איינגענומען מיט דעם זוהן פון הינדענבורג'ן געשפּילט דערביי אַ דעציזיווע ראָלע. זיי האָבען איבערשפּעקולירט און אויב עס איז איצט שוין צו שפּעט צו פערבעטען די פעהלערן מאַכען די קאָנסערוואַטיווע עלעמענטען אַלע אָנשטרענגונגען כדי כאָטש איינצוהאַלטען די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון דער דיקטאַטור פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען. אַ דאַנק זייער דרוק האָבען די זיגערקייטס אָרגאַנען אָנגעהויבען אַרויסצוווייזען עפּעס ענערגיע ביים אָפּהיטען די יודישע געשעפטען געגען די אַנטיסעמיטישע דעמאָנסטראַציעס.

„דער סאָציאַליזם פון די נאַראַנים", דער אַנטיסעמיטיזם, איז דער הויפּט־לאָזונג פון די היטלעראַווצעס. די יודען אין דייטשלאַנד לעבען איבער אַזעלכע שווערע צייטען וועלכע די יודען אין קיין שום לאַנד האָבען שוין לאַנג נישט איבערגעלעבט. דער קאַמף געגען סאָציאַליזם און קאָמוניזם לאָזט זיך דערווייל אויס דער עיקר צו די יודישע קעפ. דאָס איז דאָך דער סאַמע לייכטסטער לאָזונג פאַר מאַסען, וועלכע זענען פערשיכורט פון שאָוויניסטישער אַגיטאַציע. אָבער אויך דאָס דאַזיגע מיטל וועט לאַנג נישט ברענגען די געוואונשטע רעזולטאַטן. דאָס פּראָגראַם „יודען־ריין" לאָזט זיך נישט רעאַליזירען, סיידען דייטשלאַנד וועט זיך אַרומרינגלען מיט אַ מויער געגען דער גאַנצער וועלט. איבריגענס זענען די היטלעראַווצעס זעהר נישט קאָנסעקווענט, אויב זיי לאָזען אויס דעם גאַנצען כעס פאַר'ן מאַרקסיזם אויף די יודען. פיל קאָנסעקווענטער איז שוין געווען לודענדאָרף, וועלכער האָט צוליב דעם זעלבען מאָטיוו אָנגעהויבען אַ קאַמף געגען קריסטענטום, פּראָפּאַגירענדיג דעם צוריקקעהר צו דער אַלטגריכישער געצענדינערשאַפט.

און וואָס וועט זיין ווייטער? וואו וועט זיך אָפּשטעלען דער שוואונג פון די „נאַציאָנאַל־רעוואָלוציאָנערען" און פון וועלכער זייט וועלען זיי ענדליך זיך אָנשטויסען אויף אַ ווידערשטאַנד? די רעכטע פון דעם טאָרמאָז שפּילט אַלץ בולטער דער בלאָק פון די שוואַרץ־ווייס־רויטע. מען בעקומט דעם איינדרוק אַז דער גרעסטער טייל פון דער געזעלשאַפט, נישט אויסשליסענדיג אויך די לינקע וואָלט איין איצטיגען מאָמענט אַפילו איינגעשטאַנען אויף אַ מאָנאַרכיע אַלס דעם בעסטען אויסגאַנג און אויב נישט באַלד מאָנאַרכיע, איז אַן איבערגאַנגס־צייט מיט אַ רעגענט ראַל למשל שלייכער'ן בראש. וואָס זיין אַוועקגעהן קאָן די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע זיך גאָרנישט שעקען און ווער ווייס, צי יעצט די קרומע ליניע, וועלכע עס מאַכט איצט דורך די דייטשע פּאָליטיק, סוף כל סוף זיך נישט אומקעהרען צו איהר אויסגאַנגס־פונקט. (פ.ס.)

דייטשער אמבאסאדאר אין וואַשינגטאָן אין דימיסיע

ווייל ער האט זיך בעטייליגט אין יודישע באנקעטען

וואַשינגטאָן, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)

דער דייטשער אמבאסאדאר אין וואַשינגטאָן האָט זיך אָפּגעגעבען אין דימיסיע, דערפאַר ווייל ער האָט זיך בעטייליגט אין די באַנקעטען, וואָס זענען איינגעאָרדענט געוואָרען לכבוד פעליקס וואַרבורג און פּראָפ. איינשטיין.

* * *

ווין, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)

ווי ס'ווערט מיטגעטיילט, איז די דימיסיע פון דייטשען אמבאסאדאר אין וואַשינגטאָן אַ פּועל יוצא פון די שאַרפע אָנגריפען פון „פעלקישען בעאָבאַכטער", וועלכע איז שטאַרק אָנגעפאַלען אויף די דייטשע דיפּלאָמאַטיע אין אַמעריקא.

אַמעריקאַנער אמבאסאדאר אין פראַנקרייך — אַ יוד

ניו־יאָרק, 16 (י.ט.א. טעלעגראַפיש)

דער פּרעזידענט רוזוועלט האָט בעשטימט פאַר אמבאסאדאר פון די פאַראייניגטע שטאַטען אין פראַנקרייך דעם יוד איזידאָר שטרויס, אַ ברודערס זוהן פון נאַטאַן שטרויס.

שחיטה־פערבאָט אין פּרייסען שוין אריין אין קראַפט

בערלין, 16 (יט"א טעלעגראַפיש)

פון באַדען ווערט מיטגעטיילט, אַז דער פערבאָט פון יודישער שחיטה איז שוין אריין אין קראַפט.

היטלעריסטישע אָנפאַלען אויף דיפּלאָמאַטישע פאַרשטעהער

לאָנדאָן, 16. (ספּ. טעל.) „דיילי טעלעגראַף" איז מודיע וועגען אַ רייהע איבערפאַלען, וואָס היטלעריסטען האָבען אויסגעפיהרט אויף דיפּלאָמאַטישע פאַרשטעהער אין דייטשלאַנד, ווייל מען האָט זיי אָנגענומען אַלס יודען.

די צייטונג דערמאָנט וועגען איבערפאַלען מיט רומענישע קאָנזולאַטן אין בערלין, וועלכער איז אַרויסגעגאַנגען פון אַ יודיש הויז און איז איינגע־שטיגען אין זיין אויטאָ. אָנפאַלער האָבען אַראָפּ־געריסען די רומענישע פאָהן פון אויטאָ און דעם געזאַנדטען געזידעלט.

דעם עגיפּטישען געזאַנדטען, איז מען בעפאַלען אין גאַס און איהם גוט צוקלאַפּט.

אין שטוטגאַרט איז צושלאָגען געוואָרען דער שווייצאַרישער גענעראַל־קאָנסול.

—=):O:(=—

אויסערגעוועהנליכע פולמאַכטען פאַר היטלערס רעגירונג

בערלין, 16. (ספּ. טעל.) דער דייטשער קאַבינעט האָט מיטוואָך בעטראַכט דעם געזעץ־פּראָיעקט, וואָס ווערט פאָרגעלעגט דעם רייכסטאַג וועגען אויסערגעוועהנליכע פולמאַכטען פאַר דער היטלער־רעגירונג.

לויט אינפאָרמאַציעס פון דער פּרעסע, וועט היטלער פאָדערען ווייטגעהענדע פולמאַכטען אויף דער גאַנצער צייט פון פאַרלאַמענט־קאַדענץ.

דער רייכסטאַג זאָל נאָר צוזאַמענגערופען ווער־דען אין בעשטימטע טערמינען, אויף צו בעשטעטי־גען דעם בודזשעט.

רעפאָרמען בנוגע ענדערונגען אין דער קאָנ־סטיטוציע זאָלען אַדורכגעפיהרט ווערען דורך דער רעגירונג אָהן אַנטייל פון פאַרלאַמענט.

היינט און פאָלג. טעג!

„טיירוועל פון אייפערזוכט"

די הויפּט־ראָלען קרעאירען: די קאָנקו־רענטקע פון Marlena Dietrich און Greta Garbo — Tallulah Bankhead

דער העלד פון „מאַראָקאָ" GARY COOPER

דער בעריהמטער טראַ־גיקער Charles LOUGHTON

אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבע און לאַנד־אַקטואַליטעטען.

אָנהויב אין געוו. טאָג 4.30 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג — 12 אַ זייגער בייטאָג. פערקלענערטע פּרייזען פון די פּלאַצער. הנחה־בילעטען גילטיג אָהן בעגרענצונג. דער זאַל איז שטאַרק בעהייצט.

נאַרוטאָוויטשאַ 20 **זאַל פילהאַרמאָניע** טעל. 213-84

מיטוואָך, דעם 22-טען מערץ 1933, 9 אַ זייגער אָוונד

וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי

וועט האַלטען אַ רעפעראַט א. ד. ט.

„קאַמף וועגען אַ יודישע מלוכה"

1385

בילעטען פון 1 זל. שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אַפּעל צו דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט

צו פערטיידיגען די דייטשע יודען געגען די פערברעכערישע היטלעריסטישע באַנדעס

שאַרפער אויפרוף פון דער יודישער סיים־קאָלאָ

צוליב די מוראדיגע פערפאָלגונגען פון די יו־דען אין דייטשלאַנד מצד די צעיושעטע היטלעריס־טישע באַנדעס האָט די יודישע קאָלאָ ביים סיים אַ־רויסגעלאָזט אַ שאַרפען און הייסען אַפּעל צו דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט און צום אַלוועלטליכען יודענטום.

דער אַפּעל שטעלט קודם כל פעסט, אַז די יו־דישע קאָלאָ איז געריהרט ביז צו די טיפענישען פון איהר נשמה פון די אכזריות און פייניגונגען וועלכע די יודען אין דייטשלאַנד זענען אויסגעשטעלט אַ דאַנק דער פערברעכערישער באַנדע פון די היטלער־ראַציסטען און זייערע מעשים וואָס ווערען אָפּגעטון אונטער די אויגען און מיט דער הסכמה פון דער איצטיגער דייטשער רעגירונג.

מיר אַפּעלירען, ווערט געזאָגט אין אויפרוף, צום היסטען און צום פייערליכסטען, צו דעם געוויסען פון דער מענשהייט. זאָל דאָס געוויסען זיך ריה־רען און בעהמען דאָס וואָרט אין נאָמען פון דער דערנידעריגטער מענשהייט און פון דער געשענדע־טער מענשליכער ווירדע.

ווייטער ווערט געזאָגט אין דעם אַפּעל, אַז דאָס מענשליכע געוויסען קאָן זיך נישט אַרויסדרייען דאָ מיט דעם אויסרייד, וועגען דעם, אַז מען קאָן זיך נישט אַריינמישען אין די אינערליכע אָנגעלעגענהייטען פון אַ זעלבסטשטענדיגער מלוכה. ווייל דאָס, וואָס ס'טוט זיך אָט אין דייטשלאַנד הערט אויף צו זיין אַן אינערליכע אָנגעלעגענהייט, ווען די רעגירונג שטעלט נישט קיין ווידערשטאַנד די מעשים פון די פערברעכערישער באַנדע. נאָך מעהר: אַ מיניסטער פון דער זעלבער רעגירונג, דער אינערן־מיניסטער געהרינג האָט עפענטליך פּראָקלאַמירט די מוראדיגע טעאָריע, וואָס פּאַסט פאַר דעם פּרימיטיווסטען שבט, אַז די מלוכה־פּאָליציי איז נישט בערופען צו פער־טיידיגען די יודען פאַר גזלנישע אָנפאַלען, דאָרט וואו אַ רעגירונג איז דורכגעדרונגען פון אַזעלכע מי־נים פּרינציפּען, דאַן מוז די וועלט אונטערנעהמען שטעלונג פון די בעדראָהטע.

זאָל די גאַנצע וועלט ווערט געזאָגט ווייטער אין דעם אַפּעל וועגען דעם וויסען און בעדענקען, אַז דאָס דייטשע יודענטום איז דער מענש־ליכער טייפ פון העכסטען קלאַס. נישט בלויז זייער פאָטערלאַנד האָבען זיי געגעבען געטריישאַפט, אָפּפער ווילליגקייט — פאַר וואָס זיי האָבען אָנגעטראָפען אויף שוואַרצער אומדאַנקבאַרקייט, — אויך הויכע ווער־טען פון קולטור, נאָר זיי האָבען געשאָנקען דער וויסענשאַפט און דער קונסט פון דער גאַנצער וועלט געדאַנקען און שאַפונגען, וואָס האָבען אַן אומשטער־ביליכען ווערט.

זאָל די וועלט נישט ערלויבען פערברעכער צו שטיקען, טרעטען און צוברעכען העכער אַ האַלבען מיליאָן מענשען עהרליכע, געטרייע, פעהיגע און אַרבייטסזאַמע. זאָל דאָס אַלמענשליכע געוויסען אַרויסזאָגען די ענטשיידענע און שאַרפע פּראָ־טעסטירונג פון די פערברעכער, וועלכע פייניגען אומ־שולדיגע און וועהרלאָזע מענשען.

און די יודען פון דער גאַנצער וועלט רופען מיר צו פעראייניגען זיך און שמיד'ען זיך אין איין גע־דאַנק און צו ראַטעווען די יודען אין דייטשלאַנד.

זאָלען אונזערע ברידער אין דייטשלאַנד, אויף וועלכע עס איז געפאַלען אַ דונער פון רייגעם הימעל, וויסען און פיהלען אַז זיי זענען נישט פעראייזאַמט זאָלען זיי וויסען אַז דאָס גאַנצע זעכצעמיליאָניגע יודישע פאָלק סאָליראַזירט זיך מיט זיי, פיהלט מיט זיי מיט, דענקט וועגען זיי און זאָרגט וועגען זיי.

מיר וועלען נישט רוהען ביז עס וועט קומען די ערלעזונג פון אונזערע אומגליקליכע ברידער אין אומגליקליכען דייטשלאַנד.

גרויסע סענסאַציע!

אין טעאַטער „פּאָפּולאַרני" (אַגראַדאָווע 18)

צום ערשטען מאָל אויף דער פּוילישער ביהנע!

העראָישער עפּאָס פון א. גאָלדפאַדען

„בר־כוכבא"

אין אַ נייער בעאַרבייטונג פון י. שומאַכער

(איבערזעצונג: צ. סטאָל און י. שומאַכער)

רייכע אויסשטאַטונג! כאָר! באַלעט!

פּרעמיערע — פרייטאָג, דעם 24־טען מערץ.

לגבי דער טראגעדיע
פון די דייטשע יודען

מיר זענען עדות פון אַן אמת'ער טראַגעדיע פון דייטשען יודענטום. ווען אַפילו עס וואָלטען מקוים געוואָרען אונזערע השערות, אַז צו פּאָגראָמען אין ענגען זין פון וואָרט וועט נישט דערגיין, איז שוין דאָס אַליין, וואָס קומט איצט אין דייטשלאַנד פאָר לגבי די דאָרטיגע יודען אַזוי שרעקליך, אַז יעדען איינציגען יוד מוז אַרומנעהמען אַ יאוש.

דער אַנטי־יודישער טעראָר, — דערווייל נאָך נישט קיין בלוטיגער, — דער פּאָליטישער און ווירטשאַפטליכער הערשט אין דער הויפּט־שטאָט ביז אין די קליינע שטעטלעך, וואו עס לעבט בלויז איין יודישע פאַמיליע אָדער העכסטענס עטליכע אָדער אַ צעהנדליג. די שאָוויניסטישע בעסטיע, וואָס איז אַרויסגעלאָזט געוואָרען פון דער שטיג, הוליעט פריי געגען שוואַכע און וועהרלאָזע. די מאַכט טאָלערירט אָפען די אונגעזעצליכקייט און אויב עס טרעט ווער אַרויס אין שוץ פון די קרבנות, ווערט עס געטון אהן דעם מינדעסטען חשק, בלויז כדי צו ראַטעווען דעם פּרעסטיזש.

עמיצער אין דייטשלאַנד האָט זיך אויסגעדריקט, אַז דער אַנטי־יודישער ווירטשאַפטליכער טעראָר איז נאָך ערגער פאַר דעם פּאָליטישען. נישט וויכטיג וואָס עס איז ערגער. נישטאָ איבעריגענס, שטרענג גענומען, קיין ווירטשאַפטליכער טעראָר אָהן פּאָליטישען און פערקעהרט.

מיר דאָ, אויף אונזער באָדען, ווייסען גוט, וואָס עס איז אַזוינס דער ווירטשאַפטליכער אַנטי־יודישער באָיקאָט און זיין פּאַטענטירטע ערפינדונג אין דער פאָרם פון בלאָקירען די יודישע געוועלבער.

איצט טוען דאָס די היטלעראָווצעס אין דייטשלאַנד אין גרויסען מאַסשטאַב, האַבענדיג צו דיספּאָזיציע דעם רעגירונגס־אַפּאַראַט פון זייערע קאַמפּס־אָפּטיילונגען, ביי דער שווייגענדער און אַפילו אַפּראָבירענדיגער צושטימונג פון די ביזע הערשער אין דייטשלאַנד.

און די דייטשע שאָוויניסטען האָבען אַפילו נישט דעם לעכערליכען און נעבעכדיגען אַרגומענט מיט וועלכען עס אָפּערירען שטענדיג די פּוילישע יודענפרעסערס. דייטשלאַנד איז נישט פערייודישט. די שטעט און די שטעטלעך אין דייטשלאַנד האָבען, געלויבט צו גאָט, אַ ריין גערמאַנישען כאַראַקטער. די צאָהל יודען בעטרעפט אין דייטשלאַנד בלויז איין פּראָצענט. אויף הונדערט דייטשע אַריער פאַלט אויס איין איינציגער יוד.

די אַרגומענטאַציע פון די ענדעקעס אויף דער טעמע פון פערייודישונג איז, פערשטעהט זיך, פון יעדען שטאַנדפּונקט, סיי פּאָליטיש, סיי עקאָנאָמיש און מאָראַליש דורך און דורך פאַלש און פון שטאַנדפּונקט פון גלייכבערעכטיגונג און פון געזעצליכקייט אין דער מלוכה האַלט זי נישט אויס קיין שום קריטיק. אָבער די דייטשע אַנטיסעמיטען האָבען אַפילו נישט אָט די פאַלשע און עקעלהאַפטע אַרגומענטאַציע. פּונקט פערקעהרט. צי דאַרף מען ערשט דערמאָהנען, וויפיל ווערטען עס האָבען אַריינגעטראָגען די דייטשע יודען אין אוצר פון דער דייטשער קולטור און פון דער דייטשער עקאָנאָמיק? די ענדעקעס ווייזען דאָך אָהן אויפהער גאָר אויף דעם כלומרשטען פילאָגערמאַניזם פון אַלוועלטליכען יודענטום אַלס איינעם פון זייערע אַרגומענטען. וואו זענען אלזא די זינד פון דייטשען יודענטום? וואו זענען זייערע חטאים? אַפילו מיט זייער צאָהל קאָנען זיי קיינעם נישט אָנריהרען, אויב די צאָהל בעטרעפט איין איינציגען פּראָצענט!

אָבער דאָס זענען פראַגען און ריין רעטאָרישע. דער אַנטיסעמיטיזם איז אַ פּסיכאָז און יעהער לאָגישער אונטערבוי, וועלכען זייערע טעאָרעטיקער ווילען איהם צוגעבען אַ קינדעריש שפּיל. די שאָוויניסטישע בעסטיע האָט זיך דערוועקט און לאָדעוועט אויס דאָס פייער פון איהר האַס אויף דער ליביע פון קלענסטען ווידערשטאַנד.

די יודען האָבען ערפילט זייער ראָלע, די יודען זענען מעהר נישט נויטיג. מען האָט גענוג אויסגענוצט זייער איבערגעגעבענע בירגערליכע אַרבייט, ווען מען האָט זיי געדאַרפט האָבען. איצט ווייזט זיך די נייע הערען אויס, אַז די דאָזיגע מיטאַרבייט איז מעהר נישט נויטיג. דער מאָהר קאָן אלזא אַוועקגעהן.

דאָס יודענטום פון דער גאַנצער וועלט וועט אָבער נישט פערלאָזען די דייטשע יודען, פּונקט אַזוי ווי דאָס אַלוועלטליכע יודענטום האָט זיך געשטעלט אין שוץ פון די רוסישע יודען, ווען זיי זענען געווען אונטערגעדריקט דורכ'ן צאַריזם, פּונקט ווי זיי האָבען זיך געשטעלט אין שוץ פון אַלע דערנידריגטע אַזוי הויבט דאָס יודענטום אויף די שטים אויך איצט געגען דער פערפאָלגונג פון די דייטשע יודען.

דאָס דייטשע יודענטום וועט זיך וועהרען, דאָס אַלוועלטליכע יודענטום וועט שטיין געטריי ביי די יודען פון דייטשלאַנד, אַפילו ווען דאָס זאָל מאַנכע אַסימילירטע טיילען פון דייטשען יודענטום נישט געפעלען ווערען. די נייע הערשער פון דייטשלאַנד, וועט די אַנטי־יודישע אַקציע נישט ברענגען נישט קיין נוצען און נישט קיין כבוד. דאָס איז אַ זיכערע זאַך.

דר. מ. בערסעלהאַמער.

דער פּאָליטישער מאָמענט
דער קאַמף צווישען פאַשיזם און סאָציאַליזם אין עסטרייך

היטלערס נצחון אין דייטשלאַנד האָט געפונען דעם הילכיגסטען אָפּקלאַנג אין עסטרייך. עס איז קיין וואונדער נישט, ווען מען בעהמט אין בעטראַכט די טויזענדער פעדים, וואָס בינדען עסטרייך מיט דייטשלאַנד און דעם פאַקט, וואָס די עסטרייכישע פאַשיסטען האָבען שוין עטליכע מאָל געמאַכט פּרובען צו פערכאַפּען די מאַכט, זייערע אָנשטרענגונגען זענען אָבער שטענדיג צוקלאַפּט געוואָרען אָן דער מויער פון די גוט אָרגאַניזירטע און שטאַרקע עסטרייכישע סאָציאַליסטען. נאָר פון זינט היטלער האָט איבערגענומען די מאַכט איז אין די עסטרייכישע פאַשיסטען אַריין אַ נייער גייסט און נייער מוט.

אָבער דער פאַשיזם אין עסטרייך איז זעהר שוואַך ער זאָל קאָנען אַליין איבערנעהמען די מאַכט. די פּאַרטיי אַליין איז זעהר קליין און איהר כוח ליגט בלויז אין איהר קאַמפּס־אָפּטיילונג. דער עסטרייכישער פאַשיזם שעפּט כוח אין דער שטאַרקסטער עסטרייכישער בירגערליכער פּאַרטיי, אין דער פּאַרטיי פון די קריסטליך־סאָציאַלע. די דאָזיגע פּאַרטיי, וועלכע איז אַמאָל געווען זעהר שטאַרק, האָט מייט דער צייט גענומען פערלירען איהרע איינפלוסען. פון זינט עס איז געשטאָרבען איהר פיהרער, דער עסטרייכישער מלוכה־מאַן און אַ גרעסערן מאַסשטאַב זייפּעל, האָט די פּאַרטיי געמוזט דענקען בלויז וועגען דעם ווי אַזוי זיך איינצוהאַלטען אויף דער אויבערפלעך און נישט פערשלונגען ווערען דורך דעם סאָציאַליזם. דערפון האָט זיך גענומען די מורא פון דער פּאַרטיי פאַר פונאַנדערלאָזען דעם פּאַרלאַמענט און די שטרעבונג צו לעבען בשלום מיט די עטליכע פאַשיסטען, וועלכע שטעלען מיט זיך פאָר דאָס ציינגעל ביי דער וואָג, אָהן וועלכע די רעגירונג פון קאַנצלער דאָלפוס האָט נישט קיין מעהרהייט.

אין דער גרויסער אַפערע מיט שמוגלען געוועהר פון איטאַליען קיין אונגאַרן איז געווען אַ מאָמענט, ווען דאָלפוס האָט געהאַלטען ביי איינרייסען מיט פראַנקרייך. דהיינו, היטלער האָט צוגעזאָגט דאָלפוס'ן אַז ער וועט געבען עסטרייך אַ הלואה, אויב ער וועט צולאָזען עטליכע פאַשיסטען אין דער רעגירונג, דאָלפוס האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט פון היטלערס טאָפּ ליגזען, ווייל געגען היטלערס אָפערטע זענען ענערגיש אַרויסגעטראָטען די אַנטיפאַשיסטישע עלעמענטען.

דער איינפלוס פון היטלער'ן איז אָבער דאָך געבליבען. אין עסטרייך איז געהאַט אויסגעבראָכען אַ צוויי־שעהדיגער פּראָטעסט־שטרייק פון די באַהן אַרבייטער געגען נישט רעגולירען אויסצאָהלען די גאַזשעס. דער שטרייק איז געווען איינגאַנצען לעגאַל אָבער די רעגירונג האָט געוואָלט אַרויסווייזען אַ שטאַרקע האַנד און האָט אָנגעהויבען אָנצוווענדען געגען די אַרבייטער שווערע רעפּרעסיעס. די סאָציאַליסטען האָבען געפאָדערט עס זאָל צונויפגערופען ווערען דער פּאַרלאַמענט און דאָרט אין זיי געלונגען דורכצופיהרען אַ פאָרשלאַג וואָס פערווערט דער רעגירונג אָנצוווענדען וועלכע עס איז רעפּרעסיעס געגען די באַהן־אַרבייטער. די קריסטליך־סאָציאַלע און די פאַשיסטען האָבען נישט געוואָלט אָנערקענען דעם פאָרשלאַג און צוליב דעם האָבען זיי אויפגעהויבען די פראַגע וועגען דער גילטיגקייט פון אָנגענומענעם בעשלוס, דער רעזולטאַט איז געווען דער, אַז דאָס פּרעזידיום פון פּאַרלאַמענט וואָס בראש פון איהם שטייט דער סאָציאַל־דעמאָקראַט רענער, האָט זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע.

און דאַן האָבען זיך אָנגעהויבען שיטען רעפּרעסיעס מצד דער רעגירונג. פּערופענדיג זיך אויף אַ געזעץ, וואָס שטאַמט נאָך פון דער קריגס־צייט, האָט די רעגירונג איינגעפיהרט אַ צענזור, פאַרווערט פערזאַמלונגען, פערבאָטען צו בעליידיגען די אויסלענדישע מיניסטאָרען, אַזוי אַז ווער עס וועט דערוועגען זיך צו בעליידיגען היטלער'ן, דער ווערט בעשטראָפט מיט צוויי טויזענד שילינג געלד־שטראָף און מיט דריי חדשים אַרעסט. ווענען צונויפרופען דעם פּאַרלאַמענט קלערט גאַרנישט די רעגירונג, וועלכע שאַפט אָפּ אַלע קאָנסטיטוציאָנעלע גאַראַנטיעס און פיהרט איין אַ פאַקטישען דיקטאַטור.

צווישען די אַרבייטער האָבען די רעפּרעסיעס פון דער רעגירונג אַרויסגערופען אַ שטורעם. די סאָציאַליסטען האָבען פערשטאַנען אַז דאָלפוס וויל גיין אין די דרכים פון היטלער'ן און יעדענפאַלס וויל ער אויסנוצען די געלעגענהייט כדי צו דערדריקען די אַרבייטער־בעוועגונג אין עסטרייך, די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט באַלד רעאַגירט, רענער האָט מיט געטיילט דער רעגירונג, אַז הגם דאָס פּרעזידיום פון פּאַרלאַמענט האָט זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע, איז עס דאָך טעטיג ביז עס וועט נישט געוועהלט ווערען קיין אַנדער פּרעזידיום. די סאָציאַליסטישע פראַקציע פון פּאַרלאַמענט האָט געפאָדערט עס זאָל צונויפגערופען ווערען אַ זיצונג. דער סאָציאַליסטישער ווינער שטאָט־ראַט איז ענערגיש אַרויסגעטראָטען געגען דער רעגירונג, עס זענען געשטעלט געוואָרען אויף די פיס אַלע סאָציאַליסטישע פּאַרטייאישע אָרגאַניזאַציעס און די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען, עס איז אַרויסגעלאָזט געוואָרען אַ זעהר שאַרפער אויפרוף צום אַרבייטער־קלאַס פון עסטרייך.

אין עסטרייך קומט פאָר אַ מאָביליזאַציע פון די כוחות אויף ביידע זייטען אויף דער זייט פון פאַשיזם און אויף דער זייט פון די אַרבייטער. עסטרייך שטייט אויפ'ן ראַנד פון שאַרפע צוזאַמענשטויסען און וויכטיגסטע געשעהענישען.

עלעאַנאָרע מאַרקס־עוועלינג
די טראַגישע ליבע און לעבען פון קאַרל מאַרקס טאַלאַנטפולער טאָכטער

צום פופציגסטען יאָהרצייט פון קאַרל מאַרקס דערמאָהנט מען זיך פערשידענע עפּיזאָדען פון זיין לעבען. אויך פון לעבען פון זיינע קינדער.

אין יאָהר 1848 האָט זיך קאַרל מאַרקס געפונען אין לאָנדאָן, אין עמיגראַציע. ער האָט דאָרט מיט זיין פאַמיליע געליטען שטאַרקע נויט, אַזוי, אַז עס איז איהם אויסגעקומען צו פערזעצען דאָס פאַמיליען־זילבער פון זיין פרוי, וועלכע האָט געשטאַמט פון דער גרעסטער דייטשער אַריסטאָקראַטיע. אויף די לעפעל און גאָפּעל פון דעם זילבער האָט זיך געפונען דער הערב פון הערצאָג פון אַרגאָל צו וועלכענס שטאַם די פרוי מאַרקס האָט געהערט. דער דאָזיגער הערב און דאָס אויסזעהן פון באַרדיגען, האָריגען, שלעכט געקליידעטען אויסלענדישען יוד, האָט אַרויסגערופען פערדאַכט, צי איז דאָס זילבער נישט געגנבעט. מען האָט גערופען פּאָליציי, מאַרקס האָט אומזיסט געפּרובט איבערצייגען אַז דאָס זילבער איז נישט קיין געגנבעטס, מען האָט איהם נישט געגלויבט. און אַזוי ווי עס איז געווען שבת שפּעט אין אָוענד, האָט מען איהם נישט געקאָנט אָפּפיהרען אין מאַגיסטראַט. מען האָט איהם דערווייל אַריינגעזעצט אין אַ קאַמער ביי דער פּאָליציי, ביז מאָנטאָג. די פרוי מאַרקס האָט נישט געוואוסט וואָס איבערצוטראַכטען, ווען זי האָט דערזעהען, אַז ער קומט אויך נישט אַהיים ביינאַכט. האָט זי אָנגעהויבען איהם זוכען איבעראַל צווישען די בעקאַנטע. מאָנטאָג איבעדערפריה האָט מען ערשט מאַרקסען אָפּגעשטעלט אין מאַגיסטראַט און דער ענין האָט זיך אויפגעקלערט דאַן האָט מען איהם בעפרייט.

מאַרק'ס לעבען איז נישט געווען „געצירט מיט בלומען“, ער האָט געליטען די שאַרפסטע נויט, דאָס האָט דעם דענקער זעהר געשטערט צו זיין אַרבייט. ערשט שפּעטער אַ דאַנק דער מאַטעריעלער הילף פון ענגעלס'ן האָט זיך מאַרקס ווי עס איז נישט אַרויסבעקומען פון דער אָרימקייט און זיך אָפּגעגעבען איינגאַנצען זיין אַרבייט איבער זיין לעבענס־ווערק „קאַפּיטאַל“.

בעזונדערס אומגליקליך איז געווען דאָס לעבען פון מאַרקס געליבטסטער און טאַלאַנטפולער טאָכטער — עלעאָנאָרא.

ז יהאָט זיך שטערבליך פערליבט אין דר. עדוואַרד אַוועלינג. דאָס איז געווען אויסערליך אַ קליין איינגעהויקערט מענשעל, מיט אַ זעהר אונסימפּאַטיש פּנים. די לאַנגע נאָז און ערשפּיצט בערדעל האָבען צוגעגעבען דעם דאָזיגען פּנים דעם אויסדרוק פון אַ ווילדען פויגעל. ער האָט געהאַט אַ הייזעריגע, העסליכע שטימע, נאָר מיט דער שטימע האָט ער דעקלאַמירט ערגאַר פאָ'ס „גלאָקען“ און אַנדערע, ווי קיינער נישט אַ חוץ איהם. ער האָט אויך גלענצענד איבערזעצט און פּאָפּולאַריזירט מאַרקס'ן, דאַרווינען און לאַסאַל'ן אויף ענגליש; ער איז געווען איבערהויפּט אַ גלענצענדער פּאָפּולאַריזאַטאָר, עס האָט קיינער נישט ווי ער פערשטאַנען צו כאַפּען דעם עצם ענין און אין אַזאַ איינפאַכער פּאָפּולערער פאָרם איבערצוגעבען דעם הויפּט־געדאַנק ער איז געווען אָהן ספק אַ זעהר פעהיגער מענש, נאָר אַ רעפּוטאַציע האָט ער געהאַט ווי זיין אויסערליכער אויסזעהן אַ העסליכע, מען האָט גערעדט וועגען זיינע נישט־אַנשטענדיגע בעציהונגען מיט פערשידענע פרויען, וועגען זיין פולען „ניהיליזם“ אין געלד־ענינים, וועגען זיין אונערליכקייט.

דער דאָזיגער העסליכער מענש האָט געהאַט ערפאָלג ביי פרויען, נישט קוקענדיג אויף זיין שלעכטער רעפּוטאַציע און פערדעסטיגען הייזעריגען קול, וואָס האָט אָנגעצויגען אויף אַ פערדעכטיגער קרענק. די טאַלאַנטפולע שעהנע און גלענצענדע עלעאָנאָרא מאַרקס וועלכע האָט געהאַט פיל פערעהרער, האָט זיך פערליבט אין אַוועלינגען און זיך צוזאַמענגעגאַנגען מיט איהם אָהן אַ חתונה. ווייל אַוועלינג איז שוין געווען פערהייראַט, מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר צוריק האָט אַ מיידעל אין ענגלאַנד, אַפילו אין די סאָציאַליסטישע קרייזען זיך שווער געקאָנט ענטשליסען אויף אַ פרייער ליבע. די פריינד און קרובים פון עלעאָנאָרא מאַרקס האָבען זיך אָפּגערוקט פון איהר...

אין די סאָציאַליסטישע קרייזען וואו עלעאָנאָרא איז געווען זעהר אָנגעזעהען ווייל זי האָט געערשנט פון פאָטער נישט נאָר זיין שכל און ענערגיע נאָר אויך זיין וואונדערבאַרע אַרבייטסזאַמקייט, זי האָט פערמאָגט גוואַלדיגע קענטענישען אין ליטעראַטור, פּאָליטיק און סאָציאָלאָגיע, אַרבייטען האָט זי געקאָנט זעהר פיל, זי האָט בעהערשט פיל שפּראַכען און געווען גענוי בעקאַנט מיט פערשידענע בעוועגונגען אין פערשידענע לענדער, צוליב עלעאָנאָראַן, וועלכע איז געווען אַזוי נוצליך אין דער בעוועגונג, און האָט געקאָנט ווערען נאָך נוצליכער, האָט מען פערמאַכט די אויגען אויף פיל זאַכען,, פאַר וועלכען אַוועלינג האָט געקאָנט שווער בעצאָהלען.

דאָס צוזאַמענלעבען מיט עלעאָנאָראַן האָט נישט אָפּגעהאַלטען, אַוועליגען פון די פערשידענע ראָמאַנען, וועלכע פלעגען זיך ענדיגען מיט סקאַנדאַלען, נאָך העסליכערע סקאַנדאַלען זענען געווען צוליב מאַלווערזאַציעס מיט געלד, וואָס אין איהם אָנפערטרויט געוואָרען. גלייכצייטיג אָבער האָט אַוועליגג געאַרבייט זעהר פיל פאַר דער אָרגאַניזאַציע, פיל געשריבען, געלייענט לעקציעס, אַגיטירט און דאָס אַלץ אָהן אַ גראָשען געלד. מען האָט אַוועליגגען נישט אויסגעשלאָסען פון דער פּאַרטיי.

די ירושה נאָך ענגעלסען האָט אָביסעל פערבעסערט די לאַגע, נאָר נישט געענדערט אַוועלינגען. ער איז קראַנק געוואָרען און מען האָט איהם געמוזט אָפּעריהרען אין שפּיטאָל. נישט קוקענדיג אויף דעם כאַראַקטער פון זיין קראַנקהייט האָט עלעאָנאָרא איהם נישט פערלאָזט, און געגאַנגען אַרום איהם ווי אַ געטרייע מאַמע, ווי נאָר ער איז אָביסעל געקומען צו זיך, האָט עלעאָנאָרא איהם אָפּגעפיהרט צום ברעג פון ים, געגאַנגען אַרום איהם, געווען זיין לעקטאָרשע און דינסט.. און דאָס אַלץ אין דער צייט, ווען זי האָט געוואוסט אַז אַוועלינג וואַרט נאָר ער זאָל געזונד ווערען כדי צו האָבען די מעגליכקייט אַוועקצוגיין מיט אַן אַנדערער פרוי.

אַוועלינג האָט חתונה געהאַט מיט אַן אַנדערער. צו יענער צייט איז זיין ערשטע פרוי געשטאָרבען, עלעאָנאָרא האָט זיך גע'סמט, בעת דער קבורה האָט אַוועלינג אַרויסגעוויזען זיין צער אויף אַן עכט טעאַטראַלישען אופן. ער האָט געירשנט דאָס געלד, וועלכעס ענגעלס האָט געלאָזט עלעאָנאָראַן און אָנגעהויבען לעבען מיט דער צווייטער פרוי. ער האָט אָבער אויך נישט לאַנג געלעבט. ער איז געשטאָרבען פּלוצים ביי נישט קלאָהרע אומשטענדען אין אַ חודש נאָך עלעאָנאָראַס טויט.

דאָס איז די טרויעריגע געשיכטע פון קאַרל מאַרקס גלענצענדער און אומגליקליכער טאָכטער.

DOKTOR
A. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216־90
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, אַלע אַרט, ענאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָווענד.
בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר
אויערן, נאָז, האַלז און לונגען־קראַנקהייטען
11 ליסטאָפּאַד 9 (קאָנסטאַנטינער)
טעל. 127־81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 10–11 און 2–3 נאָכמ.

נייער פאלקסבלאט

לאדז 17 מערץ 1933

דיקטאטור פון דער צונג

(קלאַנגען און אפקלאַנגען) — פון לעאָ קעניג

וואָס האָט מעהר שאָדען געבראַכט דער מענשהייט — די צונג אָדער די פעדער?

דער רעדנער און דער שרייבער — ווער פון די בעאיינפלוסט מעהר און בעסער דאָס לעבען פון מענשען און פעלקער?

אַ סך מאָל קומט אויס זיך צו שטעלען אָט די אינטערעסאַנטע פראַגע, בעזונדער אין די לעצטע יאָהרען, אין אונזערע אונרוהיגע צייטען, ווען מאַסען לעבען און האַנדלען, הויפטזעכליך, דאַנק זיך, אונטערן איינפלוס און מוטער'ען היפנאָז, קען מען זאָגען, פון איינצעלנע אָראַטאָרס.

ווער שטעהט אין דער שפיץ פונים רוב הייניגע רעגירונגען, (נישט רעדענדיג שוין פון די דיקטאַטאָרס): רעדנער, אָדער שריפטשטעלער און דענקער?

ווער האָט דעם בעסערען שאַנס אַפילו אין די קאָנסטיטוציאָנעלע און פּאַרלאַמענטאַרישע לענדער צו ווערען פּרעמיער־מיניסטער — דער קלאָרער און ניכטער דענקענדיגער פּאָליטיקער, אָדער דער שעהן און קלינגענדיג רעדענדיגער?

געוועהנליך, זענען אויך דאָ אַנדערע און פיעל וויכטיגערע פאַקטאָרען, — ווי קלאַסען און פּאַרטיי אינטערעסען, — וועלכע פאָרמירען רעגירונגען און זייער פּאָליטיק. אָבער אויך די לעצטע, אין די פּאַרטיי און קלאַסען אינטערעסען שפּילען די ערשטע פידעל די בעסטע רעדנער.

אָראַטאָרס זענען ס'רוב די פאָרשטעהער פון פּאַרטייען; און ווען אַ קלאַס, אָדער אַ פּאַרטיי, האָט נישט אַן אייגענעם „גרויסען רעדנער" זעהט זי מיט אַלע מעגליכקייטען אַזעלכען צו „באָרגען" פון אַ צווייטער פּאַרטיי, אויב זי וויל האָבען ערפאָלג.

דאָס איז גערעדט געוואָרען וועגען די קאָנסטיטוציאָנעלע און נאָרמאַלע לענדער פון די דיקטאַטאָרישע מדינות איז דאָך אָפגערעדט: מען זאָגט, אַז דיקטאַטאָרס האַלטען זיך אויף באַיאָנעטען אָבער נאָך אמת'ער, וואָלט געווען צו זאָגען, אַז זיי האַלטען זיך אויף... צונגען.

וואָס וואָלט געווען אַ היטלער, צום ביישפּיל, אָהן זיין צונג? און נישט נאָר אַ היטלער, נאָר אַפילו זיין גרויסער רבי — מוסאָליני?

וואָס פאַר אַ פּנים האָבען מוסאָליניס רעדעס, אָט די זעלבע רעדעס, וועלכע האָבען אָנגעצונדען גאַנץ איטאַליע, אין „קאַלטען דרוק"? ווען מען זאָל זיינע רעדעס לייענען — און נישט וויסען דערביי, ווער זייער מחבר איז — וואָלט מען אין בעסטען פאַל געזאָגט, אַז זיי זענען געשריבען געוואָרען פון אַ דריט־קלאַסיגען אידאָפּעאישען פּובליציסט, וועלכער וויל שלום מאַכען צווישען ביטשע און סאָציאַליזם.

וואָס פאַר אַ לאַנגווייליגע ביבליאָטעק וואָלט געשאַפען געוואָרען פון די אַלע רעדעס, וואָס הייניגע און אויך אַמאָליגע בערימטע רעדנער האָבען געהאַלטען. און וואָס פאַר אַ „טויטע ביבליאָטעק"? — פון די רעדעס, וועלכע האָבען געשפריצט מיט פייער און אינספּירירט מאַסען־בעוועגונגען.

געוועהנליך, זענען געווען און ס'זענען אויך אין די מאָדערנע צייטען פאַרהאַן אויסנאַהמען. די איינצעלנע אמת אינספּירירטע רעדנער און פעלקער־פיהרער, קען מען נאָך איצט לייענען. און נישט נאָר צוליב זייער אָראַטאָרישער קונסט, נאָר אויך צוליב זייערע געדאַנקען און געפיהלען.

(פון גאָט די געטליכע רעדנער — די נביאים, איז איצט נישט די רייד, שוין אויך דערפאַר, ווייל אין די ביבלישע צייטען איז דאָס געשריבענע וואָרט געווען כמעט דער איינציגער שפּעטערישער אויסדרוק פונים געדאַנק).

אָבער אויך די גאָר גרויסע היסטאָרישע אָראַטאָרס פערלירען איצט אַ סך אין „קאַלטען זאַץ", און נישט צוליב דעם זעלבען טעם פאַר וואָס מיר פערלירען איצט דעם לעבעדיגען אינטערעס צו די אַלטע קלאַסישע שריפטשטעלער און דיכטער, נאָר ווייל אויך אין די בעריהמטעסטע און בעסטע רעדעס איז דער הויפּט צויבער — די צונג: די לעבעדיגע שטימע, דער זודיגער טעמפּעראַמענט פונים אָראַטאָר.

הערען אַ רעדנער און לייענען אַ רעדע, איז כמעט דאָס זעלבע, ווי לייענען אַ טעאַטער שטיק און זעהען אַ טעאַטער־שטיק.

דער גרויסער געטע, וועלכער האָט אַזוי גוט געקענט די טעאַטער־קונסט, (און נישט נאָר צוליב זיין ליכטיגען מוח, נאָר אויך ווייל ער האָט אַ שטיק צייט אין זיין יוגענד אַרומגעוואַנדערט מיט אַ טרופּע), האָט געזאָגט:

„גוטע פּיעסען פערלירען אויף דער ביהנע, און שלעכטע פּיעסען געווינען"...

אָט דער געזונדטער און אמת'ער געדאַנק קען אָנגעווענדעט ווערען אויך בנוגע דער רעדנער־קונסט. עס איז שוין באַלד אַ כלל געוואָרען צווישען פּאָליטיקער: ס'רוב רעדעס, וועלכע ווירקען און בעהמען שטאַרק אויס ביי די, וואָס הערען זיי, נעהמען זעהר קנאַפּ אויס ביי די, וואָס לעזען די רעדעס

נישט איינמאָל קומט אונז אויס צו וואונדערען זיך און פרעגען זיך נאָכדעם ווי מיר לייענען אַ רעדע, וועלכע האָט שטאַרק אויסגענומען אויף אַ מיטינג, צי אַפילו אין פּאַרלאַמענט:

וואָס האָט ער דאָ אַזוי'נס געזאָגט? מיט וואָס האָט ער דאָ אַזוי אויסגענומען... מיט פּוסטע און לידיגע פראַזען?...

און ס'קען זיין, אַז אַפילו דער קריטישסטער צוהערער וואָלט בעאיינפלוסט געוואָרען פון דער זעלבער רעדע, ווען ער וואָלט געזעסען צוזאַמען מיט דער מאַסע אונטער דעם כשוף פון זיין „מאַגנעטישער" רעדנערישער פערזענליכקייט.

און דאָך ווערט די מענשהייט נאָך אַלץ רעגירט פון צונגען... פון גלאַנצענדע — זילבערנע, גילדענע און אַנדערע מעטאַלישע צונגען... און אַזוי ווייניג געדאַנקען, פּשוט'ע, ניכטערע און קלאָרע געדאַנקען.

באַמערליך, בין איך ווייט פון זינגען לויב־געזאַנגען דער פעדער. די פעדער האָט נישט וועניגער און אפשר נאָך מעהר מיט גיפט און מוטנע וואַסער פערפּליצט די וועלט, ווי די צונג... נאָך מעהר: קען קאָן זאָגען, אַז אויך „די שטימע פעדער" האָט זיך אויסגעלערענט מאַכען די גרויסע דעמאַגאָגישע און אָראַטאָרישע שטיק... און מאַכט זיי אָפט נאָך פיל מיאוס'ער, שענדליכער און ביליגער ווי די ביליגסטע גאַסען זייף־קאַסטען אָראַטאָרס.

וויפיל „טויטע ביבליאָטעקען" האָט די שטימע פעדער אָנגעפּלאָדערט? און וויפיל טייכען מיאוס'ע גיפטיגע פּראָפּאַגאַנדע האָט די „אונשולדיגע" שטימע פעדער במחתרת צוגאָסען איבער דער וועלט?...

וואָס די צונג טוט בפרהסיה קען די פעדער טון שטילערהייט בחדרי חדרים. „וואָס איז שטאַרקער די שווערד אָדער די פעדער"? — האָט מען זיך אָפט געפרעגט: און מען פלעגט ס'רוב ענטפערען: די פעדער.

אָבער די צונג איז אפשר נאָך שטאַרקער ווי די פעדער, ווייל די צונג פיהרט אָפטער און גיכער צו דער שווערד.

און הויפּטזעכליך, ווייל די פעדער איז שטענדיג קיהלער און מיושב'דיגער ווי די צונג: די פעדער קען נישט אַזוי צווינגען און בעוועגען דעם לעזער, ווי עס קען די צונג (מיט די זעלבע פעהיגקייטען) דעם צוהערער.

דער לעזער פונ'ם „קאַלטען געדרוקטען וואָרט" האָט צייט זיך איבערצוקלערען, ווי הויך די פעדער זאָל צו איהם נישט שרייען; אין דער צייט, ווען דער רעדנער כאַפּט איך אָן ביים האַרצען, און ביים קאָלנער, און לאָזט איך נישט איבערקלערען און צווינגט איך האַנדלען אויף דער הייסער מינוט.

דערצו ווירקט די פעדער אַזוי צו זאָגען ביי־חידות, אונטער פיר אויגען, אין דער צייט, ווען די צונג רעדט שטענדיג צו אַ מאַסע, ווערפט אָנשטעקענדיגע אָנצינדענדיגע פונקען אין מענשליכע קופּעס... ביז עס פּלאַקערט אויף אַ מאַסען־פּסיכאָז....

און ווי שעדליך און געפעהרליך עס קען אָפט ווערען אַנ'אָנגעצונדענע, אַ צופלאַקערטער מאַסען־פּסיכאָז — ווייסען מיר גוט. און מיר לעבען נאָך אַלץ אונטער דער דיקטאַטור פון דער צונג. וואָהרהאַפטיג: החיים והמות ביד הלשון.

און די צונג־הערשאַפט ווערט אַלץ שטאַרקער און פערשפּרייטער. אַ דאַנק דעם מיקראָפאָן און דער ראַדיאָ.

און די הערשאַפט פונ'ם געדאַנק איז נאָך, מהיום אויס, גוט, גוט ווייט.

ראדיקאלע פארטייען אין דייטשלאנד

און דער דייטשער אנטיסעמיטיזם

פון ד"ר א. גינזבורג

עס קען זיין, אַז איך האָב אַ טעות, אָבער מיר איז נישט בעקאַנט, אַז די סאָציאַליסטען אין דייטשלאַנד זאָלען האָבען געפיהרט אַן אַקטיווען קאַמף געגען דעם דייטשען אַנטיסעמיטיזם.

אמת, בעבעל האָט אַמאָל געזאָגט, אַז „דער אַנטיסעמיטיזם איז דער סאָציאַליזם פון די נאַרען", אָבער דאָס איז געווען אַזוי לאַנג צוריק, אַז דער יונגערער דור פון די דייטשע סאָציאַליסטען האָט עס מסתמא שוין פערגעסען...

וואונדערט מיך זעהר שטאַרק אויף די אַנדערע ראַדיקאַלע און פּראָגרעסיווע פּאַרטייען אין דייטשלאַנד, וואָס זיי האָבען נישט איינגעזעהען, אַז דער אַנטיסעמיטיזם ווערט פון די רעאַקציאָנערען פון אַלע מינים אויסגענוצט אַלס אַ וואָפען נישט בלויז געגען די יודען, נאָר אויך, און אפשר נאָך מעהר, געגען אירגענד וועלכען פרייען געדאַנק, געגען אירגענד וועלכען פאָרטשריט, סיי אויפ'ן סאָציאַלען געביט, סיי אויפ'ן פּאָליטישען און קולטורעלען.

זיי, די ראַדיקאַלע פּאַרטייען, האָבען דאָס נישט איינגעזעהען, אָדער זיי האָבען עס נישט געוואָלט איינזעהען. זיי האָבען דעריבער נישט געפיהרט קיין אַקטיווען קאַמף געגען דעם אַנטיסעמיטיזם. דער רעזולטאַט פון זייער נאַכלעסיגקייט, זעהען מיר איצטער פאַר אונזערע אויגען. נישט בלויז האָט זיך דער אַנטיסעמיטיזם פערשפּרייט אין דייטשלאַנד ווי אַ העלישער פייער, וואָס זוכט אויסצוראָטען די יודען. דער אַנטיסעמיטישער פייער האָט זיך פערשפּרייט ווייטער. ער האָט אויך אַרומגענומען די ראַדיקאַלע און פּראָגרעסיווע פּאַרטייען גופא. זיי גופא ווערען איצטער פערפאָלגט אַלס יודען. זיי גופא זענען געוואָרען די קרבנות פון דעם אַנטיסעמיטיזם. עס העלפט זיי ווייניג, וואָס זיי זענען כשר'ע און עכטע דייטשען און וואָס אין זייערע אָדערען געפינט זיך נישט קיין איינציג טראָפּען יודיש בלוט. אַזוי צי אַזוי, ווערען זיי סיי ווי סיי געשטעמפּעלט אַלס יודען...

ווען היטלער בעריהמט זיך, אַז ער וועט נישט רוהען ביז ער וועט נישט אויסראָטען דעם „מאַרקסיזם", מיינט ער נישט בלויז די קאָמוניסטען און די סאָציאַליסטען, נאָר אויך די יודען, וואָס זענען, לויט זיין מיינונג, די טרעגער פון דעם „מאַרקסיזם". און, פערקעהרט, ווען ער זאָגט, אַז ער וועט אויסראָטען די יודען, מיינט ער אויך די קאָמוניסטען און די סאָציאַליסטען. יודען און סאָציאַליסטען זענען ביי איהם געוואָרען איינס און דאָס זעלבע. „מאַרקסיזם" און „סעמיטיזם" זענען אין די אויגען פון די היטלעריסטען נישט מעהר ווי סינאָנימען, — צוויי פערשידענע נעמען פאַר איין און דער זעלבער זאַך.

מען דאַרף נישט פערגעסען, אַז דער איצטיגער דייטשער אַנטיסעמיטיזם בעגנוגענט זיך מעהר נישט מיט יודען־פיינדשאַפט אַליין. ער האָט אַ פיל גרעסערען פערנעהם, ער, דער דאָזיגער אַנטיסעמיטיזם, האָט פיינט און זוכט צו בעקעמפען אַלץ, וואָס האָט וועלכע שייכות מיט סאָציאַלער גערעכטיגקייט אָדער פּאָליטישער פרייהייט. דאָס אַלץ ווערט פון די דייטשע אַנטיסעמיטען בעטראַכט און פערשריען אַלס „יודישקייט". אין דעם אַלץ, הייסט עס, איז שולדיג דער אַזוי־גערופענער „יודישער גייסט", וואָס האָט קאָרומפּירט און פערדאָרבען די געזונדע אינסטינקטען פון דעם דייטשען פאָלק. סאָציאַליזם און פּראָגרעסיוויזם בכלל זענען, לויט דער מיינונג פון די היטלעריסטען דורכאויס פרעמד דעם גייסט און דעם כאַראַקטער פון דעם דייטשען פאָלק. דער „מאַרקסיזם" איז אַ פרעמדער געוואוקס אין דעם דייטשען גאָרטען, אַ יודישער געוואוקס, וואָס מוז אויסגעריסען ווערען מיט די וואָרצלען, כדי עס זאָל פון איהם קיין שריד ופליט נישט בלייבען.

קומט אַלזאָ אויס, אַז די ראַדיקאַלע פּאַרטייען פון דייטשלאַנד, וואָס האָבען צוליב אַזאַ אָדער אַנ'אַנדער אורזאַך נישט געפונען פאַר נויטיג אָדער היישענסווערט צו בעקעמפען דעם אַנטיסעמיטיזם אין דער צייט, בעצאָהלען איצטער גאַנץ טייער פאַר זייער נאַכלעסיגקייט.

דאָס איז די איראָניע פון דער געשיכטע. די געשיכטע רעכענט זיך אָפּ אויף איהר אופן. זי בלייבט נישט שולדיג.

לאָמיר האָפען, אַז דאָס וועט זיין פאַר זיי אַ לעהרע און אַ מוסר־השכל פאַר דער צוקונפט. ווען אַ פייער ברעכט אויס אין איין פּלאַץ, קען מען קיינמאָל נישט וויסען, וואו ער וועט זיך ענדיגען, אויב ער ווערט בעצייטענס נישט אויסגעלאָשען....

* * *

און נישט בלויז דער „מאַרקסיזם", נאָר אַלץ וואָס שמעקט מיט דעם מאָדערניזם אויף אירגענד וועלכען געביט, אויף דעם ליטעראַרישען, קינסטלערישען אָדער וויסענשאַפטליכען, איז פאַר די היטלעריסטען ווי ווייהוך פאַר דעם טייפעל. זיי שרעקען זיך דערפאַר. זיי זעהען אין דעם „יודישקייט"... אָט אַזוי, צום ביישפּיל, ווערט אַפילו דער אַמעריקאַנער דראַמאַטורג יודזשין אָ'ניעל געשטעמפּעלט פון די היטלעריסטען אַלס יוד, כאָטש ער איז בעבעך גאָט די נשמה שולדיג און איז קיינמאָל קיין יוד נישט געווען. אָ'ניעלס פערברעכען בעשטעהט אין דעם, וואָס ער איז אַביסעלע צו מאָדערן פאַר די היטלעריסטען. זיינע דראַמען זענען נישט לויט זייער געשמאַק נאָך. און וויבאַלד זיינע דראַמען זענען נישט לויט דעם געשמאַק פון די היטלעריסטען, מוז ער שוין ממילא זיין אַ יוד. וואָרום אַ „יוד" איז נישט מעהר דווקא אַ יוד, אַנ'אייניקעל פון אברהם אבינו, נאָר יעדער מענש, וואָס וויל נישט געהן צוריק צום פינסטערען מיטעלאַלטער. די מלחמה, וואָס די היטלעריסטען פיהרען געגען די יודען, איז פערוואַנדעלט געוואָרען פון די היטלעריסטען גופא אין אַ מלחמה געגען מענשליכען פאָרטשריט בכלל...".

און אין דעם ליגט אונזער האָפענונג און אונזער טרייסט. די רעאַקציע וועט נישט אָנהאַלטען אויף איביג. עס לאָזט זיך קוים גלויבען, אַז דאָס דייטשע פאָלק, איינער פון די ציוויליזירטעסטע פעלקער פון אונזער צייט, זאָל זיך לאַנג לאָזען פיהרען פאַר דער נאָז פון אַזאַ אַוואַנטוריסט און קאָמעדיאַנטשיק ווי היטלער איז.

און אויב אַפילו יאָ, קענען מיר זיך טרייסטען הערמיט, וואָס אויף אונזער זייט שטעהען איצטער, ווילענדיג אָדער נישט ווילענדיג, אַלע יענע בעסערע עלעמענטען פון דעם דייטשען פאָלק וואָס שטרעבען צו אַ בעסערע, אַ פרייערע, אַ ליכטיגערע מענשליכע געזעלשאַפט. מיר זענען נישט מעהר די איינציגע, וואָס פיהרען דעם קאַמף געגען דעם היטלעריזם. מיר געפינען זיך אין גוטער געזעלשאַפט. מיר וועלען מסתמא דאַרפען ליידען מעהר ווי די איבעריגע, אָבער מיר זענען דאָך מעהר נישט אַליין. ווי זאָגט מען „צרת רבים חצי נחמה", — די צרה פון אַ רבים איז שוין אויך אַ האַלבער טרייסט.

* * *

איך בין זיך מודה, אַז גאַנץ אָפט, ווען איך זעה ווער און וואָס עס זענען די אַנטיסעמיטען אין אַלע לענדער, וואָס זיי ווילען און צו וואָס זיי שטרעבען, פיהל איך אַ געוויסען שטאָלץ, וואָס איך בעלאַנג צו די, וועמען זיי האָבען פיינט. דאָס זענען די שוואַרצעסטע צווישען די שוואַרצע, די ווילדעסטע רעאַקציאָנערען, וואָס צייכענען זיך אויס מיט זייער שנאה צו די יודען. עס איז אַ כבוד פאַר אונז, ווען אַזעלכע האָבען אונז פיינט.

עס איז דאָ אַנ'אַלטער ווערטעל: „זאָג מיר, ווער עס זענען דיינע פריינד און איך וועל דיר זאָגען, ווער דו ביזט". מען קען דעם זעלבען ווערטעל איבערדרעהען אויף אַנ'אַנדער אופן:

„זאָג מיר, ווער דיינע שונאים זענען, און איך וועל דיר זאָגען, ווער דו ביזט".

מיט אַזעלכע שונאים האָבען מיר זיך נישט מיט וואָס צו שעהמען.

קינסטלער און פּאָליטיק

פון ש. ניגער

אַ מאָדנע טבע האָט דער „עולם“. ער שטעלט דעם קינסטלער העכער פון זיך — און ווויל, אַז ער זאָל איהם פאָלגען. דאָס „פאָלק“ איז באמת יו אַ קינד: ווילסטו זיין זיין לעהרער, זיי זיין חבר!

האָט עס דאָך געטון אַזוי מיט גאָט אַליין: אויפגעהויבען איהם איבער אַלע מדרגות — און צוריק אַראָפּגעלאָזט צום מענשען, צו זיך...

וויל די וועלט, אַז איהר פּאָעט, איהר נביא, זאָל אַזוי, ווי איהר גאָט, זיין בעשאַפען אין איהר פּורעם און לויט איהר אייגענער געשטאַלט.

איז זי, אַ שטיגער, זאַט מיט פּאָליטיק — בעשטעלט זי זיך „קונסט פון קונסטוועגען“, וויבאַלד אַז איהר געהען מעהר נישט אָן קיין סאָציאַלע פּראָגען, דאַרפען די אויך דעם קינסטלער נישט אינטערעסירען. פּערקעהרט — טוט זי זיך אַריין אין צייט־פּראָבלעמען. פּערקאַכט זיך אין פּאָליטישען קאַמף, מוז די ליטעראַטור ווערען אַ צייט־ליטעראַטור און יעהער קינסטלער — אַ קעמפער...

ער האָט טאַקע דעם טיטעל פיהרער, אָט דער פּערעהרטער קינסטלער, אָבער אַ „קלוגער“ פיהרער איז דערפאַר אַ „קלוגער“, וואָס ער לאָזט זיך פיהרען פון די, וועלכע גלויבען אין איהם. ער איז טאַקע אַ וועגווייזער ביי דער געזעלשאַפט, אָבער ווייזען דאַרף ער איהר נאָר דעם וועג, אויף וועלכען זי איז שוין אַליין אַרויסגעטאָטען מיט'ן רעכטען (אָדער לינקען) פוס...

האָבען די עלטערע צווישען אונז — די, וועלכע האָבען געהאַט דאָס גליק אָדער דאָס אומגליק איבערצולעבען מעהר ווי איין „עפּאָכע“, געהערט, ווי מען האָט צו אייגע און די זעלביגע שריפטשטעלער געשטעלט פאָדערונגען, וועלכע שליסען אויס איינע די אַנדערע.

אין דער צייט פון פּאָליטישען און געזעלשאַפטליכען שטילשטאַנד האָט מען געזוכט שטילקייט ביי די שרייבער, כאָטש גראָד דאַן וואָלט נישט געשאַדט אימיצער זאָל אַ געשריי טון הויך אויפ'ן קול מאַכען אַ טומעל, אויפרודערען די פערגליווערטע לופט. נאָר אָט איז געוואָר'ען אַ בעוועגונג, עס איז אָנגעשטאַנען אַ יאַריד, אַלע שרייען, אַלע ליאַרמען, מאַכען געוואַלדען: אין אַזאַ מאָמענט וואָלטען גראָד געווען בויטיג קינסטלער, וועלכע זענען פעהיג זיך צו פּערטיפען, צו זעהן (און צו זאָגען) וואָס עס טוט זיך אין די שטילע טיפענישען... טענה'ט מען צו זיי: וואָס שוויגט איהר? וואָס שטעהט איהר אָן אַ זייט? וואָס שליסט איהר זיך איין אין אייער „עלפענבייןערנעם טורעם“? אַלע קאָכען זיך, קאָכט זיך אויך! אַלע זעגלען איבער די רוישיגע וואַסערען פּונ'ם מאָמענט, אַלע הויבען זיך און פאַלען מיט זייערע כוואַליעס, הויבט זיך אויך און פאַלט אויך מיט אַלעמען צוזאַמען... זונדערט זיך נישט אָפּ!

די הויפּטזאַך איז: נישט אָפּזונדערען זיך. אַל תפרוש מן הציבור...

אַנ'אמת'ער פּאַראַדאָקס: גראָד די שאַפענדיגע מענשען, די, וואָס זיין הייסט פאָר די אַנדערש זיין; די, וואָס האָבען אַ ווערט פאָר דער מענשהייט נאָר און בלויז דערפאַר, וואָס זיי געהען אויף זייער אייגענעם וועג — גראָד זיי לאָזט מען נישט פריי בעוועגען זיך: גראָד זיי ווייזען אויפגעפאָדערט צו שטעלען זיך אונטער דער פאָהן פון די מאַרשירענדיגע אָדער רוהענדיגע מחנות...

משה טאָר זיך נישט זאַמען אויפ'ן איינזאַמען און נעפעלדיגען באַרג צו לאַנג. דאָס פאָלק ווערט אומגעדולדיג. עס לאַנגווייליגט זיך אָהן דעם פיהרער... איז נישטאָ משה, זאָל זיין אהרן — עס מאַכט נישט אויס ווער די־ גאָט־געבער איז, אַבי ער זאָל זיין באַהענט, אַבי ער זאָל זיין דאָ, מיט אונז, מיט'ן פאָלק...

ווערט משה אין כעס, צוברעכט די לוחות... אָבער — ער בעט זיך איבער...

און אויך אין אונזער דור, אין אונזער מדבר בעט זיך משה איבער מיט מוישען.

פערגלוסט זיך מוישען (אין שטילע צייטען) אַ שמעק צו טון די „בלויע בלום“ אָדער גאָר „עדעלווייס“ פון די אַלפּען־בערג, ווערט די ליטעראַטור פול מיט „בלויע“ ריחות. מיט אַלפּען־לופט. וויל ער צוריק אַראָפּ און אויפהויבען די רויטע פאָהן, אָנטון זיך אין כאַקי־קליידער, אָדער גאָר זיך אויספּוצען אין אַ ברוין־העמדעל — ווערט ביי קינסטלער אַ מאָדע רויט אָדער כאַקי־קאָליר, אָדער שוואַרץ...

און אַזוי, זאָגט מען, דאַרף עס זיין. גלויב איך נישט, אַז עס דאַרף אַזוי זיין. פערקעהרט, מיר דאַכט, אַז שעפערישע פּערזענליכקייטען זענען שעפעריש דערמיט, וואָס זיי פערלייקענען אָדער יאָגען־איבער זייער דור. זיי זענען נישט מחויב צו זיין אַנ'עבדא פונ'ם מאָמענט. זיי האָבען אַ שטים, וואָס עס מאַכט נישט אויס, אַז זי וועט דערהער'ט ווערען ערשט שפּעטער. אָבער די אַנגענומענע מיינונג איז, אַז אַ קינסטלער דאַרף זיך איינשפּאַנען אין דעם צייט־וואָגען. איז אויף איהם, אויפ'ן קינסטלער (און אויפ'ן וואָגען אויך) גאָט'ס רחמנות.

מישט ער זיך נישט אין פּאָליטיק ווען אַלע מישען זיך, רעכענט מען איהם צו צו די „אינדיווידואַליסטען“, צו די „אַנטיסאָציאַלע עלעמענטען“ און די זעלבע „ליבהאָבער פון ליטעראַטור און קונסט“, וועלכע האָבען נאָך דאָ גאָר נישט לאַנג זיך בעגייסטערט אין דעם קינסטלערס איך, אין זיין אַנדערשדיגקייט, אין זיין אָריגינאַליטעט — זוכען איהם איצט גרייט צו פערשטיינען פאָר זיין „נישט בעלאַנגען“ צו דער בעוועגונג, פאָר זיין אָפּגעשטאַנענקייט, אָפּגעלעבטקייט א. אַז. וו.

קאָן ער נישט בײַשטעהען קיין נסיון און שטעלט זיך אונטער דער גאַסטפרייינדליכער פאָהן פון דער אָדער יענער צייט־מחנה — איז נאָך ערגער. ערשט דאַן הויבען זיך אָן די צרות...

וואָלט דאָס נאָך אויך נישט געווען אַזאַ אומגליק, ווען עס זאָל זיין באמת איין גאָט אויף דער וועלט און איין פאָלק. זענען דאָך אָבער דאָ אַזוי פיל געטער, אַזוי פיל פעלקער (און ממילא אויך אַזוי פיל געטליכע שטימען און שטימען פון פאָלק), וויפיל עס זענען דאָ פּאַרטייען און וויפיל אין יעדער פּאַרטיי זענען דאָ ריכטונגען, גרופּעס, פראַקציעס. איז דער שרייבער אין אַ שווערער, כמעט אַנ'אומגעליכער לאַגע, ער ווייס נישט, וואָס צו טון, אויב ער וויל עפּעס טון, ער ווייסט נישט וואו איז די אמת'ע „שטים פון גאָט“ און וואו — די פאַלשע.

דאָס הייסט: ווייסען אפשר ווייס ער, אָבער מאַלע וואָס ער ווייס! ער איז קיין בעל־הבית נישט אויף זיך. אימיצער, וואָס שטעהט העכער פון איהם און זיין געוויסען, איז דער בעל־הבית. ביי יענעם מוז דער קינסטלער אַרויסנעהמען אַ הכשר אויף זיין געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט. אָבער וואו קאָן ער איהם געפינען? די איינציגע, וואָס זאָגען, אַז זיי ווייסען זיין ריכטיגען אַדרעס, זענען די פּאַרטייען, און צו זיי וואָלט זיך דער קינסטלער געדאַרפט ווענדען נאָך אַנ'עצה, אָבער זיי זענען נישט איביג צווישען זיך אַליין; ווען איינע א ט מע"ב, זאָגט די אַנדערע מזרח; וואָס ביי איינער איז כשר, איז ביי דער צווייטער טריף...

קאָן זיך דער קינסטלער נישט קיין עצה געבען. קאָן דער קינסטלער נישט צופרידענשטעלען זיבען מחנות פערעהרער — די מחנות, וועלכע האָבען איהם אַזוי שטאַרק ליב, אַז יעדערע וויל איהם האָבען איינגאַנצען נאָר פאַר זיך אַליין...

עס איז אַזוי שלעכט און אַזוי שלעכט.

מישט ער זיך נישט אין פּאָליטיק, זאָגט מען:

— ער איז אַ בעל גאווה, אַ מיזאַנטראָפּ, אַנ'עסטעט. דאָס פאָלק קעמפט און ער שטעהט פונדערווייטענס...

מישט ער זיך יאָ אַריין, איז נאָך ערגער. אַלע ריכטונגען, אַלע גרופּעס, אַ חוץ דער, צו וועלכער ער איז צוגעשטאַנען, שרייען:

— ער איז אַ פערראַטער. ער העלפט דעם שונא!

אָט איז אַ ביישפּיל: אַש! קיינער וועט נישט זאָגען אויף איהם, אַז ער איז געזעלשאַפטליך פּאַסיוו. ער מישט זיך אין אַלץ. ער רוהט נישט, קומט ער קיין מאָסקווע, קלאַפּט ער איבערן טיש און עס קעהרט זיך אַ וועלט. אין וואַרשאַ — גיט ער עצות די פּוילישע יודען און זאָגט זיך מיט דער פּילסודסקי־פּאַרטיי. אין פּאַריז לאָזט ער הערען פון זיך, אין תל־אביב, אין ניו־יאָרק — און וואו נישט? ער איז די אירעאַל, וואָלט מען געקאָנט מיינען, פון אַ געזעלשאַפטליך — אַרײַנגעטרעטענער שרייבער, און אין אַזאַ פּאָליטישער עפּאָכע ווי אונזערע וואָלט מען אין פּלוג געדאַרפט הייסען אַלע שרייבער איהם נאָכטון. איז, פערקעהרט, גראָד ער געוואָרען דאָס צילבערט פון אַלע אונזערע פּאָליטישע און געזעלשאַפטליכע שיסערס.

צי איז ער גערעכט אָדער נישט — די פראַגע וויל איך דאָ נישט אָנריהרען. איך האָב געוואָלט נאָר ווייזען, אין וואָס פאַר אַ פערלעגענהייט אַ דיכטער געפינט זיך, ווען ער גיט זיך אונטער דעם יצר־הרע פון פּאָליטישע טועדס. ער האָט נאָך גרעסערע צרות, ווי ווען ער שטעהט אָן אַ זייט און בעגנוגענט זיך מיט זיין קינסטלערישען שאַפען. ער גלויבט, אַז ער שטעלט אונטער אַ פּליִיצע אונטערן וואָגען — און מען זאָגט איהם, אַז ער ליגט שטיינער אונטער די רעדער. ער קומט העלפען — און פון אַלע זייטען שרייט מען:

— שטערט נישט, זייט אַזוי גוט!

מען פערגעסט אַפילו דאָס „זייט אַזוי גוט“!

מען הייסט איהם זיך מישען אין פּאָליטיק, און אַז ער מישט זיך אַריין, זאָגט מען:

— שטערט נישט!

ר' ליזער'ל ווערט אַ טאַטע!...

אָדער: צרות פון אַ נייער דירה

פון י. אָבערזשאַנעק

— מזל טוב, ר' ליזערל!

— זענט איהר כאָטש צופרידען פון דער נייער דירה?

— ווען מאַכט איהר אַ חנוכת־הבית?

— איז אייער נייער דירה מיט „וויגאָדעס“?

— ווי פיהלט זיך אייער ווייב? אייער'ע קינדער אין דער נייער דירה?

— ווען וועט איהר „זאַפּראָשען“ אויף אַ ברידזש אין אייער נייער וואוינונג?

יודען האָבען זיך דערוואוסט, אַז איך, ליזער'ל, האָב געדונגען אַ נייע וואוינונג, לאָזט מען מיך די גאַס נישט אַדורכגעהען — וואָס איז די גדולה, וואָס? וואָס האָט איהר זיך אָנגעוועצט אויף מיר? וואָס מזל־טוב'ט איהר מיר אַזוי? באשר, איך האָב געדונגען אַ נייע דירה? — אַ גליק אויף מיין באָבע! — איך האָב אַ נייע דירה מיט נייע צרות.

אַי, הערט איהר, יודען, האָב איך עס צרות פון מיין נייער דירה!

און צו וואָס האָב איך דאָס איינגאַנצען בעדאַרפט? — אַלץ מיין ווירט; ווען נישט מיין ווירט, וואָלט איך מיך דאָך געזעלטער'ט אין פרידען אין מיין אַלטער דירה, האָט ער זיך אָבער איינגעשפּאַר'ט דער שוטה, אַז איך זאָל וואוינען ווייטער — מיט אַ הויז ווייטער, הייסט עס.

איהר מיינט, אַז איך האָב עפּעס געהאַט צו מיין אַלטען ווירט? חס ושלום, ער האָט געהאַט צו מיר און איהר מיינט עפּעס וואָשינג'אָ־ען? אַ קליינינקייט, עס לוינט נישט די רייד. ס'האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ „פּייצפּילע'ן“ ענין; ער האָט געזאָגט: „פּראָשען פּלאַטשיטש“, און איך האָב געזאָגט: „נאַ! די לאַמפּי“. און צוליב וואָס? צוליב אַ 3 יאָהר דירה־געלד — ס'לוינט נישט די רייד!...

האָב איך גע'טענה'ט מיט'ן ווירט: שוטה בן פּיקהאָלץ! צו וואָס דאַרפסט איהר אַ נייעם לאָקאַטאָר, און איהר זאָלט קלערען, צי וועט ער אייך צאָהלען דירה־געלד, מיט מיר זענט איהר דאָך שוין זיכער... אַז איך וועל אייך נישט בעצאָהלען!..

און ווער נאָך איז שולדיג אין מיינע נייע צרות? — מיין ווייבעל!

לעאָנעק (אַזוי רופט זי מיך מיט דעם יום־טובדיגען נאָמען, ווען זי דאַרף מיין טובה), „לעאָנעק, יאַ שען כצען וויטשאָגנאַטש“ (כ'וויל מיך אַרויסציהען). און אַז מיין ווייבעל וויל זיך „וויטשאָגנען“, העלפט נישט קיין שום תירוצים.

נו, האָב איך מיין ווייבעל צוליב געטון, און איך האָב מיך „וויטשאָגנעט“...

איהר מיינט, אַז איך האָב עפּעס אויסצוזעצען אויף מיין נייער דירה? חס וחלילה! — פערקעהרט: אַ שעהנע דירה, אַ לייטישע דירה, אַנ'„אינטעליגענטע“ דירה, אין אַנ'„אינטעליגענטער“ געגענד, אויף דער סאַמע אַליע, פּיערשעגאַ מאַיאַ צווישען דער סאַמער שמיטאַנקע, אַז איך קוק אַראָפּ פון פענסטער, זעה איך וויראַזשנע דעם קוימען פון פּאָזנאַנסקיס פּאַלאַץ — אַנ'„אינטעליגענטע“ געגענד!...

ס'וואָלט אַלץ געווען זעהר גוט, ווען נישט די באַוואוהנער פון דעם פריהערדיגען לאָקאַטאָר, וואָס האָט פריהער געוואוינט אין מיין איצטיגער דירה — הערט יודען, אַ ביטערע צרות:

דעם ערשטען טאָג, כ'האָב נאָך נישט בעוויזען אויספּאַקען די זאַכען, קומט אַריין אַ פעטבייכיגער יוד מיט אַ בוך אין דער האַנד:

— זעהר גוט, וואָס איך האָב אייך געטראָפען;

— האָט דער יוד געזאָגט.

— ווער זענט איהר? האָב איך דעם יוד געפרעגט.

דער קצב, איהר בעצאָהלט, אַז נישט צוטרייבער איך אייך די זייטען אויף גלאַט כשר!...

איך שריי: ר' יוד, איהר האָט אַ טעות, איך בין דאָך ערשט אַ נייער לאָקאַטאָר, איך האָב דאָך מיך ערשט אַריינגעשאָנגעזעצט!

דער קצב שרייט מיך אָבער איבער מיט זיין באַס־שטימע: וואו האָט איהר מיינע לונגען? מיין לעבער! גיט אָהער אייער יאַלעווקעלע, גיט אַהער!

איך האָב מיך ביי איהם געבעטען: פעטער, איהר זעהט דאָך, אַז איך ווייס נישט פון אייער לעבער. ווי קום איך צו אייער'ע לונגען?

קוים מיט צרות פּטור געוואָר'ען פון קצב. און עס קומט אַריין אַ צווייטע פּערשוין,

— דאָ וואוינט ר' ציבעלעפּלעצעל?

— ווי פאַלט איהר אויס? דאָ וואוינט גאָר קרויטבלאַט.

— מ'ווייסט שוין, איהר האָט מסתמא איבערגעשריבען דעם פּאַטענט אויפ'ן סטרוזש נאָמען. אָט איז אייער פּראָטעסט און זייט מוחל, געהט צו פּתיחה — עפּעס דעם טייסטער, הייסט עס.

— איך ערקלער אייך, פּאַניע...

— איהר דאַרפט גאָרנישט ערקלערען. אַ שאָד יעדעס וואָרט. אויב איהר נעהמט נישט באַלד אַרויס דעם „קוכען“, וועל איך אייך דערציילען די מעשה פון שווייגער.

— אָבער פּאַניע...

— קיין שום אָבער, פּערעגטפּערען וועט איהר זיך, אויף יענער וועלט, און יעצט לעגט אַרויס די גראַצערס...

ווי דער פּערשוין האָט נאָר צוגעמאַכט די טיר, פאַלט אַריין אַ יודענע און צולאָזט זיך, אויף איהר סעפּראַנדעל:

— אהא, איך האָב אייך געפּאַקט ביי דער אמת'ער מעשה. איהר פּאַקט זיך! איהר ווילט אייך אַרויסציהען, אַנטלויפען ווילט איהר? איהר וועט זיך נישט ריהר'ען פון דאַנען!

— ווער זענט איהר דען?!

— איהר ווייסט נישט, ווער איך בין? דער פאַר ווייסט אייער ווייבעל, די קראַצ'יוויצע, ווער איך בין — די שניידערין בין איך?! אַנדער'ש איז אייער מאַדאַם נישט געוואוינט, נאָר זייערע קליידלעך מיט „זשוטקעס“?!...

— ענטשולדיגט, ליבע פרוי! מיין פרוי האָט זיך נישט געמאַכט קיין קליידלעך מיט „וויושוט־קעס“, איהר מוזט מיינען...

— פערייבט מיר נישט די ציין — האָט זיך די שניידערין אויפגעקאָכט. איך וועל פון דאַנען נישט אַרויסגעהען — מיין טויט, אָדער אייער טויט!..

אויף צומאָרגענס אין דער פריה. מיר זענען נאָך אַלע געלעגען אין די בעטען.

— „דזשיען דאָברי“.

— ווער איז דאָס דער „דזשיען דאָברי“?

— אַ גוי מיט אַ געלען לאַמפּאַס. ער איז געקומען מאַכען אַ זאַיעזשטשע, ווייל איך האָב נישט איינגעצאָהלט די לעצטע ראַטע פון אַבאָנאַמענט.

מיינע בייזע ווייסטע חלומות צו דיין קאָפּ — אַזוי האָב איך איהם געוואָלט זאָגען — סאַ'יע אַבאָנאַמענט? סאַ'יע חרוסת? סאַ'יע לאָקשען? — ווי קום איך צו אַבאָנאַמענט? אַז אין מיין לעבען האָב איך נאָך קיין פּאַטעפאָן נישט געהאַט.

— „ניע ראַמבּ פּאַן טשייניקאַ“ — האָט נישט קיין טשייניק. „יאַ פשעטשעש“...

— „זאַמי שען נאַ טיך קאַוואַלוב“ — האָט דער גוי מיט'ן לאַמפּאַס געענטפער'ט און בעקלעפּט דאָס גאַנצע ביסעל גראַטעס מיט שבועות'לעך...

נאָר דאָס אַלץ איז נאָך גאָרנישט. די ריכטיגע מעשה, איז געשעהען די פערגאַנגענע וואָך: אַ מעשה, וואָס איז ווערט מ'זאָל זי פּשוט בעשרייבען אין די גאַזעטען — הערט, יודען, אַ מעשה:

איך קום אַהיים צום מיטאָג, ליגט מיין יודענע מיט אַ פערבונדענעם קאָפּ. שכנ'טעס שטעהן ביי איהר מיט וואַלעריאַן־טראָפּען, אַ צווייטע רייבט איהר די שלעפען מיט עסיג. אַ דריטע לייגט איהר צו וואַרימע פלאַשען צו די פיס. מיין ווייבעל ליגט אַ טויטע.

— וואָס איז געשעהען? לויף איך צו צו מיין יודענע מעהר טויט ווי לעבעדיג — וואָס האָט פּאַסירט?

— איהר געהט אַרויס פון דאַנען — זאָגט צו מיר אַ יודענע.

— פאַרוואָס זאָל איך אַרויסגעהען? האָב איך נישט פערשטאַנען, וואָס דאָ קומט פאָר.

— אייער „פּיובּאַמיע“ וועט זי „ראַזשען“, האָט אַ צווייטע יודענע געענטפערט.

און מיטען דערינען הער איך פון צווייטען בעט פּישטשען אַ קינד.

— האַ? וואָס איז דאָס? פון וואַנען נעהמט זיך דאָ דאָס ילד'ל, פון וואַנען?

— מזל־טוב, דער — האָט זיך די „טויטע“ אויפגעכאַפּט — ביזט דאָך געוואָר'ען אַ בעל־ברית — מזל־טוב דיר, בעל־ברית!...

— וואו בין איך? צי בין איך נישט אַריינגעפאַלען אין אַ משוגעים־הויז? וואָס טוט זיך דאָ, פון ווען אָן ליגט עס מיין ווייבעל אין קימפעט? צי איז זי געוואָר'ען אַ קימפעטאָרין אָהן מיין ידיעה? וואָסערע מזל־טוב? וואָסער'ע בעל־ברית?

— וואָס איז דאָ? — האָב איך גענומען שרייען.

— דו שעהנער תכשיט מיינער, דו שרייסט נאָך? שעהמען מעגסט דו דיך אין דיין ווייטען האַלז אַריין! אַ טאַטע פון דעי'וואָקסענע טעכטער — אַזאַ שאַנדע, אזא בושה — כ'על דאָס נישט אויס האַלטען!...

— טייערע, ליבע מענשען, האָב איך מיך גענומען בעטען ביי די שכנ'טעס, זאָגט מיר, וואָס איז דאָ געשעהען? איך וועל דאָך פון זינען אַראָפּ.

— וואָס שטעהסטו, וואָס? האָט ווייטער מיין יודענע צו מיר געזאָגט. פאַרוואָס גיסטו נישט אַ קוק צו דיין יורש? זעה נאָר, צי ער ליגט־פּאַטש טרוקען. טו, עפּעס, דו ביזט דאָך אַ טאַטע!..

וואָס האָט זיך מיר גע'חלומ'ט די נאַכט און יענע נאַכט זאָל אויסגעהען צו מיינע שונאים קעפּ, וואָס טאַטע און ווער מיר טאַטע? ווער איז דאָס קינד?

אָ, נאַ, האָט מיין יודענע מיר דערלאַנגט אַ צעטעלע געשריבען אויף פּויליש:

„אַזוי ווי דו אַלס טאַטע פון קינד ווילסט נישט צאָהלען אַלימענטען, האָב איך דיין פּאַטשעכע אי בערגעגעבען אונטער דיין אָפּיעקע ז'וושאַנאָוואַניעם טוואַיאַ סטאַשאַ“.

היטלערן זאָל אַזוי שווינדלען פאַר זיינע אויגען, ווי ס'האָט מיר געשווינדעלט פאַר מיינע אויגען לייענענדיג דאָס בריוועל.

— וואָסערע סטאַשע? ווער מיר טאַטע, יוען מיר אַלימענטען? און אַלץ צוליב וואָס? — אַלץ צוליב מיין נייער דירה!...

—==§§[]§§§==—

פיניעלע מזיק

ניט לשון

אַלזא חברים יאַטעלעך און יאַטעטעלעך! איך אויקלער די ערשטע פערזאַמלונג פון „גוטן קאַר־טאָפליאַנקע״ פאַר געעפנט.

אַלס ביזיצענדע פערבעט איך די יאַטען סרול־טשעלע גרובאַס, וועלוועלע דיקאַדריך, הערשעלע ברידאַס. פאַר סעקרעטאַר לוזער סקינע דעם און־טשען פון צוריטען אָרזשאַל.

מיר, קליינע יאַטען עלען זיך נישט פיהרען ווי די גרויסע יאַטען, וועלכע רעדען פאַר פייער און וואַסער און טשאַקען די פּאָוויעטזשע און, אַז אַיינער זאָגט הוידעם, זאָגט דער צווייטער בוידעם. איך, פיניעלע פרעזעס פון „גוטן קאַרטאָפליאַנקע״ וועל פיהרען די פערזאַמלונג פונקט אַזוי ווי אין דער גמינע אויף אַ זיצונג פון ראַט; רעדען עלען נאָר קענען איינגענע יאַטען און וועהלען אין „זאַרזשאָנד״ עט מען נאָר די יאַטען וואָס איך, פיניעלע, וועל הייסען.

אלזא, יאַטען, ווער איז דער־פאַר, אַז איך, פי־ניעלע, זאָל זיין פרעזעס פון „גוטן קאַרטאָפליאַנקע זאָל אויפהייבען אַ פוס. אַז די גרויסע יאַטען הייבען העגד, דאַרפען מיר הייבען פיס...

אַלע פאַר מיר. איינשטימיג אויסגעקליבען פי־ניעלען.

וואָס זאָגט עץ? ס׳האָט קיינער אַ חוץ מיר, נישט אויפגעהויבען קיין פוס? ווער פרעגט יענק, ווער? און זיי, די גרויסע יאַטען מאַכען אַנדערש?

— אַלזא, חבר סעקרעטאַר לוזער סקינע, פער־שרייב אין פּראָטאָקאָל, אַז יאַקאַ איך, פיניעלע מזיק בין אויסגעקליבען געוואָרען אַלס פרעזעס איינ־שטימיג — די פערזאַמלונג איז געשלאָסען, און מאָרגען זאָל עס שטיין אין די גאַזעטען!

א „טראַנזאַקציע״

לאָדזער יודען מאַכען „געשעפטען״

אין „אַטלאַנטיק״ זיצען צוויי יודען, וואָס האָבען ביידע געמאַכט אַ געשעפט בשותפות. ביים אָפּרעכענען זיך, האָט איינער געהאַט אַ טענה, אַז דער צווייטער האָט איהם בעשווינדעלט.

אויב דו האַלסט, אַז איך האָב דיך בעשווינ־דעלט, קענען מיר דאָס געשעפט צוריקציהען און דעם גאַנצען עסק ליקווידירען.

אַ, ניין, אַזאַ אידיאָט בין איך נישט. נעבעג, אַז דו האָסט מיך בעשווינדעלט ביים מאַכען ס׳־געשעפט, ווילסטו מיך נאָך אַ צווייטען מאָל בעשווינדלען ביים ליקווידירען ס׳געשעפט?!..

אי׳, מענער, אז נישט געדאַכט זאָלט איהר ווערען!...

און די ווייבער זענען בעסער? — אדרבא, לייענט:

יונגע פרוי (צו אַ קאָלעזשאַנקע — אַ פריילין): דו ווייסט, וואָס, ריזשע, איך וואָלט געוואָלט אויס־פּרובען מיין גוסטאַוון׳. ער שווערט מיר, אַז זייט אונזער חתונה ווייל ער נישט קוקען אויף אַנאַנדערע פרוי.

רוזשע: ווי אַזוי ווילסטו איהם אויספּרובען?

פרוי: איך וועל אַזוי מאַכען, אַז ער זאָל מיט מיר געהען אין קינא, זאָלסטו איהם נאָכגייען אויף אַ קוש.

אויפ׳ן צווייטען טאָג:

פרוי (צו דער פרל. רוזשע): נו, האָסט איהם געביטען?

רוזשע: ניין.

— פאַרוואָס?

— ווייל כ׳האָב איהם נישט געדאַרפט באַגע־רען, אָבער דאָס אַלץ ליגט מיר נישט אין זינען: יאַ קוש, נישט אַ קוש — איך האָב איצט אַ וואַשבע־רען קלי...!

פרוי: וואָסערע קלאַפּאָט?

רוזש: כ׳האָב פּשוט מורא... פאַר... קאָ־סעקווענצען.

א יוד, וואס דרעהט זיך

אונטערגעהערטער שמועס אין דער קהלה ביי דער טיר פון פרעזעס-קאַבינעט

פרעזעס: וואָס דאַרפט איהר?

יוד: איך וויל רעדען מיט׳ן פרעזעס אַליין.

פרעזעס: מיט וואָס בעשעפטיגט איהר זיך?

יוד: כ׳דרעה מיך.

פרעזעס: און אַיער זיהן?

יוד: דרעהט זיך אויך.

פרעזעס: און פון דעם לעבט איהר?

יוד: איהר זעהט דאָך!

דער פרעזעס דרעהט זיך עטליכע מאָל אַרום אין טיש, און זאָגט צום יוד:

איהר זעהט, איך דרעה מיך אויך, און כ׳דרעה נישט, כ׳זאָל דערפון עפּעס פאַרדינען.

יוד: ע׳, פאַניע פרעזעס, איהר דרעהט אייך נישט גוט. דערלויבט מיר נאָר, איך זאָל זיך דרעהען אַרום אייך, און איהר וועט זעהען, אַז איך וועל אי״ה האָבען פּרנסה בריוח...

ביים טויטען-בעט

פון אַ בעקאַנטען לאָדזער גביר

דער היגער קאַרגער גביר ק—ג איז קראַנק געוואָרען. ווען ער איז געלעגען אויפ׳ן טויטען בעט, זענען זיך צוזאַמענגעקומען די זיהן, אין אַ צווייטען צימער, האָבען זיי זיך בעראַטען וועגען דער לויה.

— איך מיין, האָט דער עלטסטער געזאָגט, אַז די לויה דאַרף זיין אַ שעהנע, אַזוי ווי ס׳פּאַסט פאַר אונזער פאָטער.

— און איך זאָג, אַז מיר דאַרפען געהען אין די זרכים פון טאַטען; דער טאַטע האָט אויך נישט ליב געהאַט צו וואַרפען געלד אין דער בלאָטע.

— די לויה דאַרף זיין אַ בעשיידענע, אָהן גאָר ראַלאָגען, אָהן קלאַפּסידרעס.

— און איך זאָג, אַז די לויה דאַרף מאַכען „חסד של אמת״ — אַ שאָד אַ גראָשען!

דערהערענדיג די „דעבאַטע״, האָט דער גוסס מיט די לעצטע כוחות אַ געשריי געטון:

— ווי איך זעה, וועל איך ביי אַ עלכע עטריס זיהן, דאַרפען געהען צו פוס אויפ׳ן בית־החיים און אַליין מיך בעגראָבען!..

קאַמוניקאַט פון „שומרי שבת״

דער „קונדס״ ווערט געבעטען צו פערעפענטליכען

פינף מינוט פאַר ליכט צינדען זאָל אַ חסיד שוין נישט אַ רעשט געבען דעם קונה...

נאָך ליכט צינדען איז יעדע אייזערנע זאַך מוקצה, און דאָס ווייב מוז בענוצען צום וואַרפען דעם מאַן, אויסשליסליך הילצערנע זאַכען..

קראַצען הייסט אַ מלאכה, דאָס דאַרף אויס־פיהרען דער סטרוזש.

פייער מאַכען אום שבת מוז מען נאָר דורך אַ שיקסעל....

אויסלעשען דעם לאָמפּ דאַרף די גובערנאַנטין אויף פראַנצויזיש...

פאַבריקאַנטען ערליכע יודען טאָרען נישט זעהען ווי די יערע יודישע אַרבייטער אַרבייטען אום שבת, ווי אויך אין דערוואַכען ווי די אייזלען, ווייל עס שטעהט: „לכתן יגיע שורך״...

גאַנץ שבת איז אסור צו רעדען דברי־חול, אויסער וואַלוטע־זאַכען און שבית־געשעפטען...

יעדער חסיד דאַרף זיין געוואָרענט גאַנץ שבת נישט אָנצוריהרען זיין מיידעלס פּנים מיט דער האַנד, ווייל ער וועט עובר זיין אויף די עבירה פון שרייבען אום שבת מיט פאַרבען...

דער בוכהאַלטער מעג שוין!

וואס אנגעשטעלטע טון היינט אין די מאַנופאַקטור-געשעפטען

שעף (צום ביינאַנגאַזשירטען פעריקופער): כאַ־ניע פיטלינג, וואָס איז דאָס? איך האָב אייך אַנגאַ־זשירט צום פעריקויף, נישט צו קושען מיין ווייב!

פעריקויפער: ענטשולדיגט... אָבער דער בוכ־האַלטער אויך...

שעף: וואָס פערגלייכט איהר זיך צום בוכ־האַלטער? דער בוכהאַלטער אַרבייט דאָך שוין ביי מיר 3 יאָהר און איהר ערשט 3 טעג!

דער קונדס

● הומאר

● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאַט נומער 66

פרייטאג, דעם 17 מערץ 1933

קרבנות פון קריזיס

ערשטער לקח: דו ווייסט, סטאַשעק, מ׳דאַרף אַ טראַכט-טון וועגן אַן אַנדער פאַך אז אין די טאַטעס געפונט מען ברוזיגע וועש...

צווייטער: מ׳דאַרף נאָך פּרובען שמשענשטשע ביי אַ קאמארניס — דאָרט איז נאָך דא פּאָרכי.

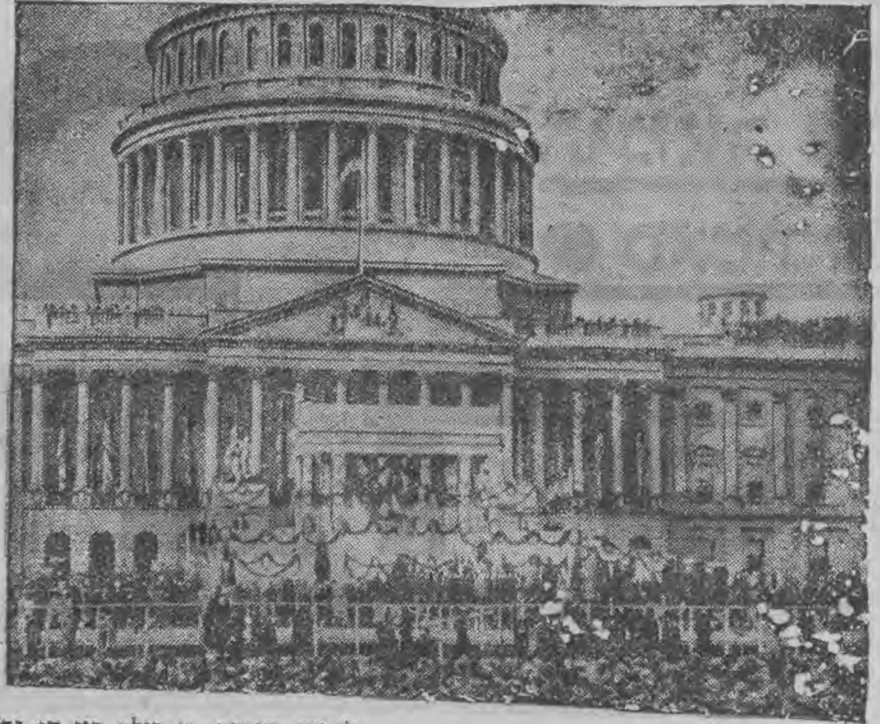

אויבען רעכטס: אַ בילד פון די גרויסע פייערליכ־קייטען אין וואַשינגטאָן ביים איבערנעהמען די מאַכט דורך פרעזידענט רוזוועלט.

איבערמיט רעכטס: דער בארימטער איטאַליענישער דיכטער גאַבריעלע ד׳אַנונציאָ איז אַלט געוואָרען 70 יאָהר.

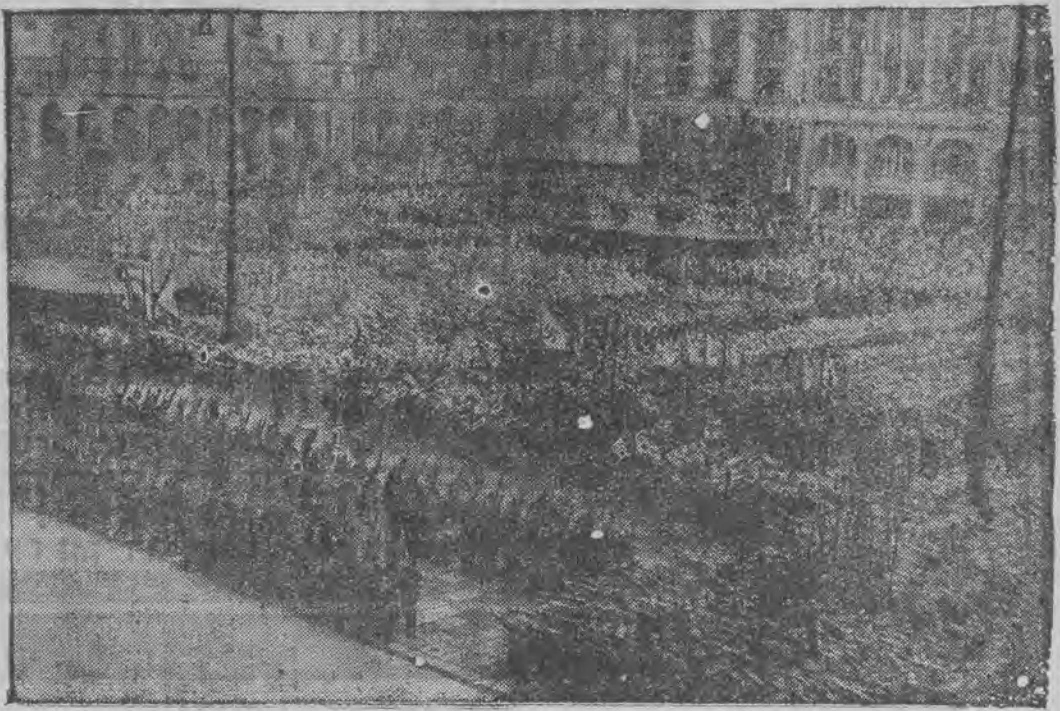

אונטען רעכטס : גראַנדיעזע מאַניפעסטאַציעס פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען אין האַמבורג.

צו די אונרוהען אין אַטען. אויבען — מ׳צעטרייבט דעם המון מיטן וואַסער־שטראָמען. אונטען: פאָליצי גרייפט אָן דעם המון.

די מאָנאַרכיסטישע פאָהן שוואַרץ־ווייס־רויט — אומעטום אין דייטשלאַנד. אויפ׳ן בראַנדענבורגער טויער אין בערלין. | אויפ׳ן דרעזדנער ראַטהויז.

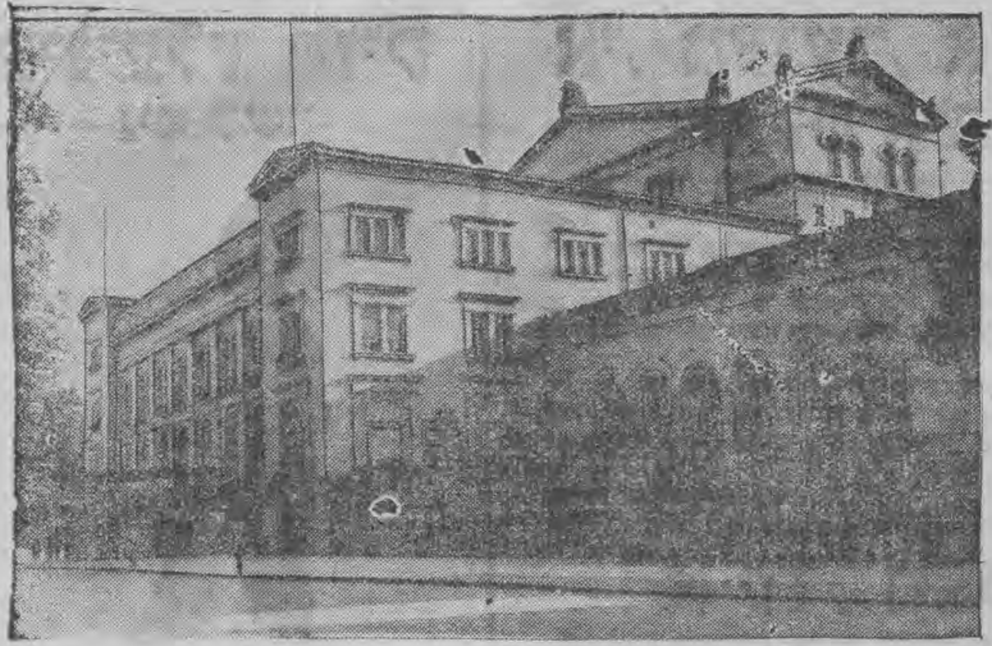

אויבען לינקס: די קראָל־אָפּערע אין בערלין, וואו עס וועלען פאָרקומען די זיצונגען פון רייכסטאַג.

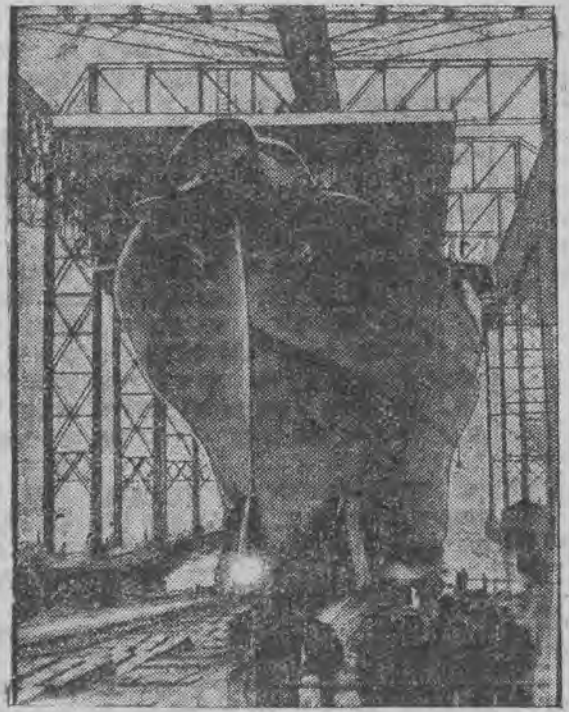

אין אַמעריקע ווערט געבויט אַ שיף, וואָס וועט דינען אַלס באַזע פאַר אעראָפּלאַנען.

אונטען: פאָליצײ־קאָמיסאַר פאַן װאַקסען פאָן קילינגער.

צו די געעשהעענישען אין גריכענלאַנד. דער פיה־רער פון דער זיגרײשער מאָנאַרכיסטישער פאַרטײ טסאַלדאַריס.

אונטען: די ערשטע דיפלאָמאַטקע פון שפּאַניען פרוי מאַרגאַריטאַ סאַלאַווריאַ.

אינגעוועהנליכע ידיעות

„איהר פרעגט מיך וועגן „די מענשען אין האטעל?״ ס'איז פונקט אזוי, ווי איהר וואלט מיך געפרעגט וועגן דעם ווערט פון די ווערק פון MANN, FRANCE אדער SINCLAIR דאס איז דער העכסטער אויסדרוק פון ארטיזם אין יעדער הינזיכט. און דאס איז דאכט זיך פאר אייך גענוג.
Bernard Shaw.

פון די געהיימנישען פון האליוואוד

ווי אזוי GRETA GARBO

האט ריוואליזירט מיט איהרע פארטנערן:

John i Lionel Barrymore, Joan Grawford, Wallace Beery i Lewis Stone

אין מייסטערווערק פון די 6 שטערנס אין „מענשען אין האטעל״

האליוואוד האט בעשלאסען אפצושאפען דעם ביזאיצטיגען „סטאר״־סיסטעם אין פילם בילדער, דאס ערשטע מאל אין דער נייער שטרעבונג פערנעהמט „מעטרא גאלדווין מייער״, דער לייטער פון „מעטרא״, דער בעקאנטער אירווינג טהאלבערג איז שוין זייט א יאהר אין דער מיינונג, אז די צייטען ווען אין א פילם האט געהאט די גרעסטע בעדייטונג דער „שטערן״ — זענען שוין אוועק און וועלען שוין נישט צוריקקומען.

דער אויסדרוק פון דער דאזיגער מיינונג האט געזאלט זיין דער פילם „מענשען אין האטעל״ לויט דער בערימטער ערצעהלונג פון וויקי באום.

אלע ראלען פון דעם דאזיגען פילם זענען בעזעצט געווארען נישט אזוי ווי ביז איצט נאך דורך איין פילם־שטערן און די רעשט דורך דורכשניטליכע אקטיארען, נאר יעדע ראל איז בעזעצט דורך אן ערשטקלאסיגע קראפט, ס'האט זיך געהאנדעלט וועגען אפשאפען די העגעמאניע פון איין „שטערן״ און ארויסרוקען אויפ'ן ערשטען פלאן נישט די אינדיווידואליטעט פון די אקטיארען, נאר פון פילם אליין

די הויפט־ראלען האבען געזאלט אזוי איינגעטיילט ווערען, אז קיינער זאל נישט בעקומען קיין גרעסערע אדער קלענערע ראלען, נאר אונטער דעם בעדינג האבען די גרויסע אקטיארען מסכים געווען אנטיילצונעהמען אין דעם פילם, נאך לאנגע דיסקוסיעס איז געלונגען צו איבערצייגען אויך גרעטא גארבא, וועלכע האט צוערשט נישט געוואלט הערען, אז זי זאל נישט שפילען די איינציגע הויפט־ראל

ס'איז אבער אזוי געשעהען, אז פון דעם גרויסען פילם שיינט דאך ארויס דער הויכער טאלענט פון גרעטא גארבא, הגם זי האט בעקומען נישט קיין גרעסערע און נישט קיין קלענערע ראל ווי אנדער

איצט איז קלאר ווי די זון, אז גרעטא גארבא איז א חוץ אלעם די גרעסטע ארטיסטען אין די „מענשען פון האטעל״ און איהרע קאלעגען זענען מיטשפילענדע בעריהמטהייטען. אזוי איז געשעהען, אז דער נישט־סטאר־ען־סיסטעם האט דאך ארויסגערוקט גרעטא גארבא אלס די גרעסטע ארטיסטין

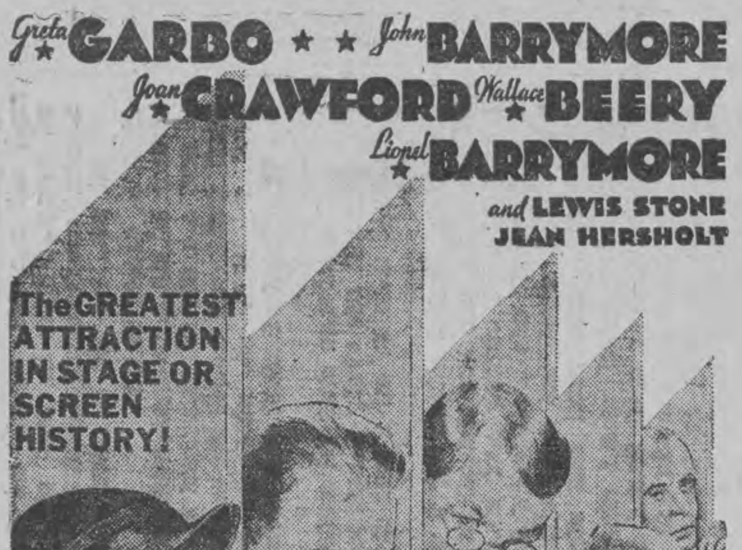

„מענשען אין האטעל״

אין ליכט פון דער ווארשעווער פרעסע

„קוריער פאראנני״

לויט אונזער מיינונג איז די בעסטע קרעאציע פון אלע ראלען וואס גרעטא גארבא האט ביז איצט געשפילט, די אמבעסטען אדורכגעטראכטע. מיר זעהען נישט די פאפולערע טענצערין, וועלכע מיר האבען אזוי פיל מאל געזעהען אויפ'ן עקראן, וואס טאנצט א האלב נאקעטע אין טיול, וואס שפרינגט אונטער ווי א „יאריא״, בעזונדערס פון דעם אונערטרעגליכען טיפ פון א רוסישער טענצערין

דא זעהען מיר א והאונדע״ שעהנע פרוי מיט צוטרייסעלטע נערווען, וועלכע געפינט זיך די גאנצע צייט אין אן אנגעוועהטאגטער אנשטרענגונג, אין אן עקסטאז, צוטרעשט ליידען און דאן פריידען: באמת אן עקזאטישער פויגעל, וועלכען מ'האט געכאפט ביי די פליגעל און ער האט שוין נישט קיין שום האפנונג אין לעבען

אבער פלוצלונג גיט מען דעם פויגעל א פיצעל צוקער, דער פויגעל ווערט היפנאטיזירט — די געשטארבענע פליגעל עפענען זיך ווי געזלען און הויבען אן צו גלאנצען אין דער זון. דאס רעדען פון גרעטא גארבא אויפ'ן טעלעפאן מיט'ן נישט אנוועזענדען באראן איז א קרעאציע

גרעטא טאנצט נישט אויפ'ן עקראן, אבער יעדע איהר בעוועגונג איז א בעווייז דאס זי איז א גרויסע טענצערין

„נאש פשעגלאנד״

די טעמא „מענשען אין האטעל״ איז פרעפארירט געווארען אויף דרייערליי אופנים, זי האט זיך ארבעגטראגען פון די בלעטלעך פון א דערצעהלונג אויף די טעאטער ברעטער און איצט האט זי זיך בעוויזען אויפ'ע עקראן אין אן אמעריקאנער טאן־פילם. די דריטע אינסטאנץ דארף זיין די לעצטע, נאך דער פארשטעלונג פערלאזט מען דעם זאל פון א פולשטענדיגער סאטיספאקציע און בעפרידיגונג

אין די „מענשען פון האטעל״ טרעטען ארויס 6 כמעט ערשטקלאסיגע הויפט־קרעפטע און קיין שום פילם זענען נאך נישט צוזאמענגעפאלען אזויפיל בעריהמטע אקטיארען, זשאן בערימאר, וואלאס בערי, לעוויס סטאנע, זשאן גראופארד, ליאנעל באררימאר און גרעטא גראבא — דאס זענען נעמען וואס רעדען פאר זיך

„קוריער ווארשאווסקי״

נישט אזוי שנעל וועט מען האבען אזא ארטיסטישען ביגאס, ווי ס'געבען „די מענשען אין האטעל״, אלע אויספיהרער פון די הויפט־ראלען ריוואליזירען צווישען זיך

„וויאדאמאשטשי ליטעראצקיע״

דער פילם „מענשען אין האטעל״ איז נישט פון קיין דורכשניטליכער קלאס, דער פילם בעדייט א געוויסען עטאפ פון ענטוויקלונג אין קודם כל א גרויסער פארטשריט, דער סצענאר איז אן אויסגעצייכנעטער די אקציע־לינע אפגעטאקט, דאס שפילען פון די ארטיסטען אהן דעם מינדעסטען מאנגעל וואורף.

צי ווייסט איהר, אז...

...זשאנא גראופארד, איינע פון די העלדינס אין „מענשען פון האטעל״ איז דאס ערשטע מאל ארויסגעטרעטען אין פילם אלס פארטנערין פון דזשעקי קאגאן.

וואלאס בערי דער דירעקטאר פרעסינג אין „מענשען פון האטעל״, איז אלט זיינענדיג 14 יאהר, ענטלאפען פון דער שול אין צירק, וואו ער איז געווארען א דרעסירער פון פערד?

...גרעטא גארבא, ווייזט דאס ערשטע מאל איהרע פיס איבער די קניען אין פילם „מענשען פון האטעל״ וואו זי שפילט די ראל פון דער טענצערין גרוזשינסקא

דער פילם מענשען אין האטעל ווערט דעמאנסטרירט הייבט און מסגליך אין 1־סטן קלאנג־קינא־טעאטער **„SPLENDID״** נארוטא־ווישא **20**

פּאָליטיק פון וואַר

הכלל, ווי האַלטען מיר אין דער וועלט?
מיר ווילען האָבען אַ מלחמה, צי נישט?
אָט. אָט, האָבען מיר געמיינט, כאַפּט מען זיך צום כלי־זיין, שוין די טעג. דאָס האָט דער דאַנציגער ווינקעל צו אונז געוואונקען מיט שוועבעל, האָבען מיר דאָך אָבער נישט קיין מזל, האָט זיך ס'ביסעל שוועבעל ווידער אַמאָל אויס־געראָכעט און — אויס מלחמה, צוליב דאַנציג.
געהט מען איצט זוכען, מיט ליכט אין דער דיפּלאָמאַטישער פּינסטעריניש, מלחמה־שוועבעל, אויף דער דייטש־פראַנצויזישער ליניע.
מיר דיפּלאָמאַטען האָבען דאָך איצט נישט מעהר וואָס צו טון, ווי נאָר צו זוכען די וועגען, וואָס פיהרען צו מלחמה.
נישט בחנם האָבען מיר זיך, עטליכע יאָהר, געפּאַקט ביי דער קאָרטע פון ענטוואָפנונג.
זאָלען לעבען די רייד וועגען — ענטוואָפנונג!

היטלער איבער פּאָמערן

היטלער איז געפלויגען איבער פּאָמערן, ווייל נאָר אַזוי אַרום האָט ער געקענט קוקען אויף פּוילען פון אויבען אַראָפּ...

אַ חתן־מתנה

וואָס געהט איבער פון האַנד צו האַנד

זאָגען זי מיר, פאַנע גוטע, פאַרוואָס האָבען זי געשיקט איהנס חתן אַזאַ דינע פּאַפּיראָסען־טאַש אויף שלח־מנות?
— וואָס רעדען זי? די פּאַפּיראָסען־טאַש איז געווען אַ סך דיקער, נאָר פון די מאָנאָגראַ־מען, וואָס איך לאָז פאַר יעדען חתן אויסקריצען, האָט זי זיך אַזוי שטאַרק אויסגעריבען.

ווילהעלם און הינדענבורג

אַ שמועס צווישען אַ היטלעריסט און אַ יוד

אין בערלין געהט אַ היטלעריסט צו צו אַ יוד, וואָס איז גראָד אַרויסגעגאַנגען פון דער סי־נאַגאָגע, פרעגט דער היטלעריסט דעם יוד:
— זאָגט מיר, הער איזראַעל, פאַר וועמען בעט איהר איצט?
— פאַר הינדענבורגען — האָט דער יוד געענטפערט.
— אזא... אָבער אַמאָל האָט איהר געבעטען פאַר ווילהעלמען, אַ יאָ?
— יאָ, אמת. אַמאָל האָב איך געבעטען פאַר ווילהעלמען.
— גוט, אָבער ווייסט איהר, סאַרע מפלה ווילהעלם האָט געהאַט?
— כ'ווייס, און טאַקע דערפאַר בעט איך איצט פאַר הינדענבורגען — האָט דער יוד געענטפערט.

דער קעניג פון די ליגנערס

אַ מעשה'לע, נישט קיין אמת'ע, דערפאַר אַ שעהנע

אַ בעקאַנטע אינסטיטוציע האָט געמאַכט אַ קאָנ־קורס אויף ליגענס, פאַר דעם גרעסטען ליגען איז בעשטימט געוואָרען אַ פּרעמיע.
צום קאָנקורס האָבען זיך געמאָלדען: זשורנאַ־ליסטען, אַדוואָקאַטען, דאָקטוירים און פרויען.
די זשורנאַליסטען האָבען צוגעשטעלט די צייטונגס־ידיעות, וואָס זיי האָבען פאַרעפענטליכט אין דער פּרעסע.
די אַדוואָקאַטען האָבען צוגעשטעלט סטענאָ־גראַמעס פון זייערע רעדעס אין די געריכטען, אין וועלכע זיי האָבען אויף געוויסען „שוואַרץ אויף ווייס", אַז זייערע קליענטען גנבים, באַנדיטען, פאַר־גוואַלדיגער און אַנפאַלער זענען גאָר די בשמה שולדיג.
די דאָקטוירים האָבען פאַרגעשטעלט אַ קאָלעק־ציע רעצעפּטען, וואָס זיי האָבען פאַר לונגען־קראַנקע און סוכאָטעס פאַרשריבען מיטלען צו אַטשיסקעס, אויף שליעפּער־קישקע אַ מאַשטש געגען האָר־אויס־פאַלען א. ד. גל.
נאָכ'ן בעקענען זיך מיט די צוגעשטעלטע לי־גענס, איז דאָס זשורי אַוועק אויף אַ בעראַטונג כדי צו בעטראַכטען, וועמען ס'קומט די פּרעמיע.
פלוצלינג איז אין זאַל אַריינגעקומען צולויפען אַ צעשויבערטער, אַ צעטראָגענער מאַנספּערשוין מיט אַ צעקנייטשטען קאַפּעליוש, קיין קנעפּעל בײַם העמד, מיט אויסגעריבענע עלענבויגעס, מיט אַנ'אונטערגעהאַקט אויג און אויסגערופען:
איך שווער אייך, אַז איך האָב נישט קיין ווייב...
איהם קומט די פּרעמיע — האָט דאָס זשורי פעסטגעשטעלט.

זי האַלט איהם ביים וואָרט

ער: שיינע מיידלעך האָבען שוין אַזאַ מזל, אַז זיי האָבען חתונה מיט אידיאָטען.
זי: זאָל איך דאָס פאַרשטעהען פאַר אַ ליבע ערקלערונג: פון אייך?

הערי און מערי

(אַ געשיכטע מיט שפּאַס און ערנסט) פון ב. קאַוונער

הערי איז געווען אַ שעהנער יונגער־מאַן, אַ די־מער, אַ קלוגער און אַ צופרידענער.
ער איז קיינמאָל נישט געווען בייז אויף קיינעם. אַ ווייכער מענש, פּאָעטיש־געשטימט, ראָ־מאַנטיש.
פרויען פלעגען ווערען די כפּרה פאַר איהם; ער פלעגט זיי בעצויבערען.
נישט איין ווייבעל, וואָס האָט איהם געקענט, האָט ביינאַכט געחלומ'ט פון איהם.
הערי איז אויך געווען אַ ווילער; דאָס, וואָס די הייסטיגע ווייבלעך האָבען ליב. פאַר יעדען איינעם האָט ער געהאַט אַ גלייכווערטעל, אַז מען האָט איהם געפרעגט „ווי עס געהט איהם אין די־נע געשעפטען"? האָט ער מיט אַ שמייכעל גע־ענטפערט: „די צייט ווערט וואָס אַמאָל ערגער און ערגער. הייַנט איז שוין אַזוי שלעכט, ווי עס וואָלט שוין געווען איבעראַיאָהר"...
איין מאָל, דערצעהלט מען, האָט מען איהם געכאַפּט מיט אַ פרעמדער פרוי אַליין אין אַ צימער.
האָט מען דאָס דערצעהלט דעם מאַן פון דער פרוי. איז ער געקומען צולויפען צו הערין און געגומען שרייען מיט קולות: „אַהאַ! מען האָט דיך געכאַפּט מיט אַ פרעמדער פרוי"!
האָט זיך הערי צושמייכעלט און געענטפערט: „וואָס פאַר אַ פרעמדע פרוי? אפשר פאַר אייך איז זי אַ פרעמדע, אָבער נישט פאַר מיר. איך קען זי שוין זעהר לאַנג".
ווען הערי האָט זיך בעקענט מיט אַ מיידעל, אָדער מיט אַ ווייבעל, איז ער געווען הונדערט פּראָצענט זיכער, אַז זי וועט איהם קיין מאָל נישט אָפּזאָגען.
האָט ער זיך טאַקע געשפּילט מיט פרויען הערצער ווי מען שפּילט זיך מיט ליאַלקעס.
פרויען און מיידלעך פלעגען איהם נאָך אונ־טערטראָגען זייערע הערצער, ער זאָל זיך שפּילען מיט זיי: „נאַט אייך אונזערע הערצער, די זענען אייערע"!
אַ סך הערצער האָט ער אַרונטערגעלאָזט אויף דר'ערד און זיי זענען צובראָכען געוואָרען אויף שטיקער.
און אַ סך הערצער האָבען געטראַכט: אויב שוין יאָ צוברעכען ווערען, זאָל כאָטש הערי זיין דער צוברעכער.
און הערי האָט צובראָכען איין האַרץ נאָכ'ן צווייטען, און קיין איינע נישט גאַנץ געמאַכט, אַפילו נישט פאַרלאַטעט.
לעצטען זומער האָט עפּעס פּאַסירט מיט הע־רין אַזוינס, וואָס האָט אַלעמען געמאַכט צו רעדען:
— נישט אַנדערש, הערי איז משוגע געוואָרען!
— הערי איז נישט דער זעלבער!
— הערי וועט חרטה האָבען!
— הערי האָט זיך בענאַרישט!
וואָס האָט פּאַסירט? — ער האָט זיך פּלוצים פאַרליבט אין אַ ווייבעל, וואָס האַלט אין זאַקאָפּאַנער אַ האָטעל.
אַ ווייבעל, וואָס איז עלטער פון איהם מיט 15 יאָהר, און נישט אַזאַ שעהנע.
אָבער אַ געוויסען חן בעזיצט זי, און עפּעס ליגט בעהאַלטען אין איהרע אויגען, וואָס מען האָט נישט קיין נאָמען דערפאַר.
איז דאָס ליבע? פרייד? גליק? אַ חלום? — שווער צו זאָגען! עס איז אפשר אַלעס צוזאַמען.
זי דאַרף בלויז אַ קוק טון אויף אַ מאַן און ער איז שוין אַ געפאַנגענער.
האָט זי טאַקע געהאַלטען הערין נאָהענט צו זיך, איהם בעשאַנקען מיט איהרע בליקען און איהם בעלויכטען מיט די פייערען, וואָס האָבען תמיד געצונדען איהרע בליקען.
ווען זי האָט איהם בעריהרט און אַריינגעקוקט אין זיינע אויגען, איז איהם געוואָרען וואַרעם אין אַלע זיינע גלידער.
און אַזוי איז הערי געבליבען אונטער איהר פאַנטאָפעל. ער קען זיך אַליין קיין חשבון נישט אָפּגעבען, וואָס איז מיט איהם געוואָרען? אין וואָס בעשטעהט איהר כשוף? ער, וואָס פלעגט זיך וואַר־פען מיט ווייבלעך און מיידלעך ווי מיט פּילקעס, איז איצט געבליבען ביי איינער — נישט קיין שעהנע, נישט קיין יונגע, נישט קיין רייכע.
הייסט עס, אַז ס'איז טאַקע אמת, וואָס מען זאָגט „די ליבע איז בלינד".
נאָך מעהר: זי האָט מיט איהם געהאַט אַ מאָרגעם אָפּמאַך: אַזוי ווי אין איהר האָטעל קו־מען דאָך פרויען און מיידלעך, זאָל ער זיך מיט זיי אַמוזירען, פאַרברענגען מיט זיי, טאַנצען, גייען שפּאַצירען, מאַכען קאָמפּלימענטען, פיהרען זיי אַהער

100 זל. פאַר'ן „מושב זקנים"

האַרבע שטראָף פאַר אַ לאָדזער מלחמה־גביר

דער לאָדזער קאַרגער מלחמה־גביר ה' אייזעלקאָפּ האָט שטאַרק בעליידיגט זייענעם אַ לאָקאַטאָר. דער לעצטער האָט דעם גביר גערופען צו אַ דין־תורה און דאָס בית־דין האָט געפּסקנ'ט, אַז אייזעלקאָפּ דאַרף אַלס שטראָף געבען 100 זל. פאַר'ן „מושב זקנים".
— פאַרוואָס עפּעס פונקט אויף „מושב זקנים"? האָט אייזעלקאָפּ געפרעגט. פאַרוואָס נישט פאַר „לינת החולים", „לינת הצדק"?
— ווייל איהר וואוינט אויף דער פּאָמאָרסקאַ גאַס, פונקט געגען איבער דער מושב זקנים, און ווען איהר וועט אַרויסקוקען פון פענסטער און איהר וועט זעהען דעם „מושב זקנים" וועט איהר פון אייך רייסען דאָס בשר, און דאָס וועט זיין דיין עונש — האָט דער רב געענטפערט.

וואו תורה איז חכמה...

דער פּסק פון ק... רב

אין שטעטעל ק. הינטער לאָדז, איז געקומען צו פאָהרען אַ לאָדזער סוחר וועגען אַ געשעפטליכען ענין.
דער גביר פון שטעטעל, דעם סוחר'ס אַ פריינד, האָט פערוויסענדיג זיך, אַז דיין לאָדזער פריינד איז דאָ צו גאַסט, איהם צוגעשטאַנען, ער זאָל ביי איהם האַלטען שבת. פרייטאָג פאַר ליכט־צינדען, האָט דער סוחר דעם גביר איבערגעגעבען דעם פּאָרטפעל מיט 5 טויזענד זל. און דעם שבת האָט מען זעהר גוט פערבראַכט.
שבת צו נאַכט נאָך הבדלה, אַז דער לאָדזער האָט געבעטען צוריק דעם פּאָרטפעל, האָט דער גביר זיך געהייסען בעצאָהלען 50 זל.
— פאַרוואָס קומט דיר 50 זלאָטעס?
— פאַר שבת — האָט דער גביר געענטפערט.
— וואָס הייסט? דו האָסט דאָך מיך געבעטען, כ'זאָל ביי דיר עסען?
דער שפּיץ איז געווען אַ דין־תורה.
אויסהערענדיג ביידע צדדים, האָט דער רב געמאַכט אַ פּשר — 25 זל.
אַראָפּגעהענדיג פון רב, האָט דער גביר צוריק־געגעבען דעם לאָדזער די 25 זל. וואָס הייסט עפּעס בעמען געלד? פון אַזאַ גאַסט ווי דו בעמען געלד?
איך פערשטעה נישט, טאָ פאַרוואָס האָסטו מיך געפיהרט צום רב?
כ'האָב דיר נאָר געוואָלט ווייזען, סאַרע חכם אונזער רב איז — האָט דער גביר געענטפערט.

אַ געטרייער מאַן

ווי אַזוי אַ לאָדזער סוחר פאַרזאָרגט דאָס ווייב

יונגע פרוי (צו איהר אַלטען מאַן): דו ווייסט, בעריל, וואָס מיר איז איינגעפאַלען? אַזוי ווי די צייטען ווערען וואָס אַמאָל ערגער, יואָלסטו דיר בעצייטענס געדאַרפט קויפען אַ קרקע.
מאַן: ביזט טאַקע גערעכט, מיין אוצר'ל, נאָר אַזוי ווי איך בין פליטה, וועל איך דעם פּלאַץ פער־שרייבען אויף דיין נאָמען.

ווייבער שמועסן

ערשטע: זי ווייסען, גילדענע, מיין איינעם איז אַזאַ שלימזליק, אַז וואָס ער הייבט אָן, ענדיגט ער נישט.
צווייטע: וואָס הייסט? איהב'ס טאָכטער האָט דאָך דריי צווילינגען?!..
און מיין מאַן זאָגט, אַז ס'גיעט [illegible] שטאַרק דאָס פאַמיליען־לעבען
מיט וואָס?
ער זאָגט, אַז ווען איך זאָל [illegible] וואָלט ער באַלד נאָך די שלושים חתונה געהאַט מיט אַ צווייטער.

ער האַלט נישט דערפון

ווען ס'איז אפילו פאַרקעהרט

פאַר דער טורמע־קאַנצעלאַריע האָט מען אויפ־געהאַנגען אַ שילדעל „יוסטענפּ וואזבראָניאָני".
צוויי יודען זענען גראָד פאַרביי געגאַנגען און לייענענדיג דאָס שילדעל, האָט איינער געזאָגט צום צווייטען:
און דו מיינסט, ווען דאָ האָט געהאַנגען אַ שילדעל „יוסטענפּ וואָלני", וואָלט איך יאָ אַריינגעגאַנגען?

אַרעמט, און אויב עס וועט זיך לאָזען — זאָל ער טאַקע נעהמען אַמאָל אַ מיידעל, אָדער אַ ווייבעל אויפ'ן שויס, — און אויב עס וועט זיך לאָזען, אַמאָל אַ קוש טון אויך... אויב דאָס וועט זיי גע־פעלען זיין, וועלען זיי שיקען אַנדערע און אַזוי וועט דער האָטעל מאַכען בעסערע געשעפטען.
און אַז זי וועט מאַכען גוטע געשעפטען, וועט זי קענען צאָהלען אַלע איהרע חובות: וועט זי קענען שלאָפען, וועט זי זיין אויפגעלעגט, וועט זי טראַכטען וועגען ראָמאַנען, ליבע, פרייד, גליק; און דאַן וועט זי מיט איהם געזעצליך חתונה האָ־בען, וועט זי האָבען אַ שעהנעם מאַן, אַ געזונטען, אַ יונגען.
דערווייל הייסט עס, מוז זי איהם האָבען, ער זאָל דערהאַלטען דעם האָטעל, מיידלעך און ווייב־לעך זאָלען צוליב איהם קומען און שטעהען, וואָס לענגער.
און די געשעפטען האָבען טאַקע גענומען געהן בעסער און בעסער. דער האָטעל איז אַלע מאָל געווען בעפּאַקט מיט מיידלעך און ווייבלעך (אויף די יונגע לייט האָט די בעל־הביתטע אַליין אויפ־געפּאַסט). און ווען זיי זענען צוריקגעפאָהרען אַהיים, האָבען זיי געשיקט אַנדערע.
און מערי איז טאָג ווי נאַכט געווען מיט די געסט, מיט די שעהנע מיידלעך און ווייבלעך. אין דורכשניט פלעגט ער יעדען טאָג האַלטען אויף זיין שויס זעקס מיידלעך, און ער פלעגט זיי צוזאַמען קושען.
ווייבלעך פלעגט ער האַלטען אויפ'ן שויס בלויז דריי אַ טאָג, און קושען בלויז איינס, — די שעה־נסטע און די יונגסטע.
די בעל־הביתטע טאָג'ם האָטעל פלעגט עס בעמערקען און אָנקוקען.
איין מאָל איז אַרויסגעקומען אין דעם האָ־טעל אַ מיידעל מיט באַטירליכע בלאָנדע האָר, מיט באַטירליכע רויטע ליפּען און מיט אַ וואונדער־שעהנעם קערפּער.
גערופען האָט מען איהר מערי. זי איז נאָך נישט קיין פולע צוואַנציג יאָהר אַלט געווען.
האָט הערי אויף איהר געוואָרפען אַנ'אויג און זיך שטאַרק פערליבט אין איהר.
און אַזוי ווי זי איז אויך געווען פּאָעטיש געשטימט און איז געווען בעגייסטערט פאַר שעה־נע וועלטער, האָט הערי זיך בענוצט מיט דעם.
איין מאָל ווען ער האָט זיך בעגעגנט מיט איהר, אַרויסקומענדיג פון איהר צימער, האָט ער זי פריינדליך בעגריסט און זי גערופען אויף אַ שפּאַציר.
„קומט מערי, לאָמיר אַוועקגעהן צום וואַלד און איינאָטעמען אין זיך דעם ריח פון די גרינע סאָסנעס, און לאָמיר אַריינכאַפּען אַ קאָנצערט פון די פייגעל און בעוואונדערען די זילבער[illegible] טייך, וואָס ווערט געצייכנעט פון [illegible] לאָמיר זיך צוהערען צו די סודות, [illegible] זיך אַרום אונטער דער זון, — סודות, וואָס בלויז פאַרליבטע מענשען מיט יונגע בלוטען פער־שטעהען. אָט די סודות, וועלען מיר אויפכאַפּען און די אַריינגעהמען אין זיך — וועלען מיר זיין די בעזיצער פון אייגענע סודות".
מערי האָט בעקוקט אויף הערין און געשלונ־גען איטליכעס וואָרט.
און הערי האָט ווייטער געשאָטען מיט זיינע „פּערל":
— זעהט ווי די ווייסע וואָלקענדלעך שווימען אין די בלויקייטען פון הימעל. זעהט ווי די זון פערוואַנדעלט די ווייסע וואָלקענדלעך אין פּערלמו־טער, און זעהט ווי עס גריבט און עס לעבט און עס פרעהט זיך יעדער בוים, איטליכעס גרעזעל און יעטוועדער בלום. קוק איך אויף די בלומען, דאַכט זיך מיר אויס, אַז איהר זייט איינע פון זיי, די שעהנסטע, די פרעכטיגסטע צווישען אַלע בלו־מען.
„און ווען בלומען ווילען בליהען און אַריין־כאַפּען פרייד, מוזען זיי זיך פריהער עפענען, זיך צוקושען מיט אַ זונענשטראַהל, זיי מוזען זיך פרי־הער בעהעפטען מיט'ן לעבען. טאָ, לאָמיר פריידע באַכמאַכען די זון און די בלום".
און מעהר האָט מען נישט בעדאַרפט. זי איז געוואָרען העריס געליבטע. און אַזוי ווי זי האָט גע־האַט אַ רייכען טאַטען, האָט הערי דאָס מיידעל שוין נישט אָפּגעלאָזט.
אין אַ חודש אַרום איז אין אַלע צייטונגען גע־ווען געמאָלדען, אַז הערי און מערי האָבען מיט מזל חתונה געהאַט. די חתונה איז געווען די רייכ־סטע און די שענסטע, און דאָס יונגע פּאָרעל איז באַלד נאָך דער גילדערנע יויך אָפּגעפאָהרען קיין אויסלאַנד אויף זייער האָניג־חודש.
ווען די באַלעבאָסטע פון'ם האָטעל האָט דאָס געלייענט, האָט זי אַזוש אַ צאַפּעל געטון, דער נאָך איז זי געוואָרען גרין און געל, און בלאַס און צערונען.
דערנאָך האָט זי אַ שווערען זיפץ געטון און אויסגערופען מיט טרעהרען אין אַ קול:
„פאַר די בעשעפטען פון מיין האָטעל איז די דאָזיגע חתונה אַ שרעקליכער קלאַפּ".

„האסט נישט ליב דיין חתן“

(ערצעהלונג) — פון ש. פעסין

אַלעק און עטעל גרין האָבען געאַרבייט אין איין געשעפט. ער איז געוועזען אַ בוכהאַלטער און זי אַ סטענאגראפערין. ער איז געוועזען אַ הויכער בחור מיט אַ קײלעכדיג האָזעווען פּנים ווי אַ שענער עפּעל גלאַנציג שוואַרצע האָר, פּיצעלעך וואָנצעס פונקט לעבען בײדע נאָזלעכער און די איבעריגע ליפּ גלאַט אָפּגעגאָלט; און ער האָט געהאַט אַ טבע צו שטעהן אַלע טאָג אין דער מיטאָג שעה אויפ׳ן גאַס, וואו ער האָט געאַרבייט, רויכער׳ן אַ ליולקעלע און נאָכקוקען אַלע מיידלעך, וואָס פלעגען דאָרטען פאַרבייגעהן, זיי פאַרטשעפּען.

עטעל איז געוועזען אַ בלאָנדע, ליכטיגע, הויכע, דאַרע, און פאַר אַלעמען זעהר מורא געהאַט. זי האָט מורא געהאַט פאַר׳ן באַלעבאָס, און בגנבה, קײנער זאָל נישט זעהען, האָט זי אַלעמאָל אָפּגעמעקט דאָס וואָרט, וואָס זי האָט שלעכט אויסגעלעגט בשעתן קלאַפּען אויפ׳ן מאַשין.

מיט אַן אָנגעפאַרבט פּנים, רויטע ווינשעל ליפּען, צוגעשמירטע שוואַרץ־שאָטענדיגע ווייעס, אויסגעפּוצטע ברעמען, וואָס האָבען זיך פאַרענדיגט מיט אַ פּינזעל־שטריך נעבען די אויערען, האָט זי שטענדיג געהאַלטען גרייט אַן אונטערטעניג שמייכעלע אויף בײדע געפאַרבטע ליפּען; שטענדיג אין דער זעלבער פּאָזע, מיט צוויי שורות ציין, און איז סיי ווינטער, סיי זומער, געווען האַלב נאַקעט, לופטיג צושראָקען און אפשר צעהן מאָל אַ טאָג זיך געגריסט חניפה׳דיג מיט אַלעקען — ביים קומען, אוועקגעהן, בײם אַרונטערלויפען צום מיטאָג און ביים צוריקקומען.

אַלעק האָט זיך געפּרובט מיט איהר פאַרטשעפּען, זי געפּרובט אַרומנעמען, קושען, פאָרלעגען געהען אין אַ קינא, אָבער עטעל האָט זיך אַ שרעקענדיגע פון איהם אַרויסגעדרעהט, איז שטענדיג אויי לענדיג אַרונטער אין גאַס, זיך געיאָגט, געאיילט, אין דער שטיל זיך געטראָפען מיט אַ בחור, וואָס האָט אויף איהר געוואַרט אין דרויסען און ווי אַ דין צוויגעל, וואָס יוערט געבויגען פון קלענסטען ווינט, איז זי מיט׳ן בחור פאַרשוואונדען, נאָר איינמאָל איז עטעל געקומען צו דער אַרבייט אין גאַנצען אַן אַנדערע. גאָר פּלוצים איז זי פון העלער הויט געוואָרען מוטיגער, שטאָלצער, זיכערער און זיך געלאָזט אָהן שרעק אַרומנעהמען פון אַלעק׳ן.

עס איז געווען דעמאָלט פּונקט אַ חודש נאָכדעם, ווי זי האָט חתונה געהאַט מיט׳ן בחור, וואָס פלעגט זי בעגעגענט אַלע אָוענט נאָך דער אַרבייט.

עטעל האָט נאָך אַלץ מורא געהאַט דערצעהלען אַז זי האָט חתונה געהאַט, זי איז זיך ווי פריהער אָנגעגאַנגען מיט דער אַרבייט, אָבער איהר פּנים האָט זיך איינגאַנצען געביטען. ווי דורך אַ כשוף זענען איהרע איינגעפאַלענע באַקען געוואָרען אויסגעפיהלט. די הויט פרישער, די האָר ליכטיגער, די אויגען ריינער און די היפּטען, בריסט, הענט, פיס — דיקער.

זי איז אויך גאָר פּלוצים געוואָרען מענשליכער, זיכערער און רייפער. אין די אויגען האָט אַ גאַנצען טאָג געברענט אַ קליין ליכטיג פייערל, וואָס זאָגט אָן, ווען אַ מענש לעבט פּלוצים איבער אַן ערפאַהרונג, וואָס מאַכט איהם עלטער, רוהיגער, געזעצטער, אַ פייערל וואָס ליגט אַ גאַנצען טאָג אין די ביינער, שיינט אַרויס מיט טויזענט אָפענע מיילער, דורך מיליאָנען צושטראַלטע אויגען; „עס איז שעהן, די וועלט, מיר איז גוט“.

אַלעק האָט געמיינט ער וועט משוגע ווערען, ער האָט זי ליב בעקומען מיט׳ן גאַנצען האַרצען; זיך גערדרעהט אַרום איהר, זי אַרומגענומען, צו איהר צוגעשטאַנען; און זי, ווי אַ נייבעשאַפענע, האָט זיך מעהר נישט געוועהרט, זיך מעהר נישט געשראָקען און זיך געלאָזט פון איהם קושען.

זי האָט מיט אַזאַ געפיהל, מיט אַ אַ קלוגער פאַרשטענדניש, איהם צוגענומען, אַז ער האָט אַ ווילדער אין גאַנצען אַ פאַרלוירענער, פּלוצים אַרויסגעשאָסען:

— דו האָסט דאָך נישט ליב דיין חתן! וואָרום פאַרשווענדסטו אומזיסט צייט?

— ווי אַזוי ווייסטו? — האָט זי זיך פּלוצים דערשראָקען, איהם אָפּגעלאָזט און נישט געהאַט קיין מוט צו זאָגען, אַז זי איז שוין מעהר ווי אַ חודש פאַרהייראַט.

— איך ווייס נישט ווי אַזוי איך ווייס, אָבער אַזוי איז עס. וואָרום זעהט מען איהם נישט לעצטענס

עטעל׳ן האָט געגעבען אַ שטאָך אין האַרצען. די רייד האָבען אויף איהר געמאַכט אַ פיינליכען איינדרוק און זי האָט געפיהלט ווי זי ברעכט זיך איבער אין צווייען.

— די אַזוי ווייסטו? — האָט זי בלויז שטיל נאָכאַמאָל געפרעגט.

אַלעק האָט שוין דערפון מעהר נישט גערעדט. ביי איהם איז עס געווען נישט מעהר ווי אַ זייטיגע בעמערקונג. אַ שטיפערישער שפּאַס, אַ חוזק מאַכען פון אַ בחור, וואָס וויל ביי איהם צונעמען דאָס מיידעל. זיי זענען ביידע געגאַנגען, ער האָט זי נאָך שטיפער אַרומגענומען אַרום דער טאַליע, שטאַרק געדריקט איהר האַנט, געשטופּט איהר אין פּנים זיינע צופלאַמטע אויגען, הייס מויל און זי נישט געלאָזט אַהיימגעהען.

עטעל האָט זיך פון איהם אַ דערשלאָגענע אַרויסגעדרעהט.

אויף מאָרגען איז אַלעק צו איהר נאָך מעהר צוגעשטאַנען.

— קום מיט מיר אין טעאַטער — איך וויל זיין באָהענט צו דיר — האָט ער שטיל געשעפּטשעט — אַ גאַנצען אָוענט.

עטעל גרין האָט אויפגעציטערט. אַ צוגאָסענע הייסע כוואַליע היץ האָט איהר געגעבען אַ זעץ אין פּנים, אין די אויגען, קאָפּ; די גאַנצע אונטערדריקטע מיידעלשע שעמעוודיגקייט האָט מיטאַמאָל בעגעגענט אַ שפּאַר מיט היץ, פּלאַטער, — ברען ביז צום מוח.

— נישט איצט — האָט זי קוים אַרויסגערעדט

— נישט היינט.

— וואָרום?

— מיין מאַמע פיהלט נישט גוט.

— ווען דען?

— אפשר מאָרגען.

עטעל האָט זיך אַ גאַנצען אָוענט געפּראַכען אין וועהטאָג. נישט געקענט קוקען דעם מאַן אין די אויגען. מורא געהאַט, ווען ער איז צוגעקומען נאָהענט צו איהר, זיך מיט אַלערליי תירוצים אויסבעהאַלטען און אין דער שטיל געוויינט — „האָסט נישט ליב דיין חתן“.

זי האָט אַ גאַנצע נאַכט נישט געקענט שלאָפען און אויף מאָרגען געקומען פריהער ווי געוועהנליך צו דער אַרבייט, עס איז דאָרטען קיינער נישט געווען. אַלעק האָט, ווי דורך אַ כשוף, — אַ בליבדער פאַרגעפיהל — שוין אויף איהר געוואַרט. עטעל איז אַריין אין אַ בעזונדער׳ען צימער זיך איבערטון, און ער איז, ווי אַ גנב, איהר שנעל נאָכגעלאָפען, זי אַריינגעכאַפּט אין זיינע שטאַרקע הענד, זי בעשאָטען מיט קושען, געדריקט צום האַרצען און שטיל געמורמעלט — „כ׳האָב אַ גאַנצע נאַכט געבענקט נאָך דיר, געזוכט דיך, געגאַרט נאָך דיר — איך האָב דיך ליב“.

עטעל גרין האָט איינגאַנצען געציטערט, דאָס פּנים געברענט, דאָס האַרץ געקלאַפּט.

— טשעפּע מיך נישט — האָט זי קוים געענטפערט, זיך געצאַפּעלט, איהם צוריק געקושט. — אימיצער קען אָנקומען, שפּעטער, אין אָוענד, נאָך דער אַרבייט.

זי האָט אַ גאַנצען טאָג געברענט ווי אין פיבער, נישט געוואוסט, וואָס זי טוט, נישט געקענט עסען; אין דריי מאָל דורך דער מיטאָג־שטונדע געלאָפען צום טעלעפאָן, געקלונגען דעם מאַן, אָבער יעדעס מאָל, ווען זי האָט דערהערט זיין קול, האָט זי אַ האַלב פאַרחלש׳טע אויפגעהאנגען דאָס טרייבעל.

— ניין, — האָט זי אַ גאַנצען נאָכמיטאָג גערעדט צו זיך אַליין — איך וועל עס נישט טון. איך קען נישט פאַרראַטען מיין מאַן.

זי איז געזעסען ביי דער אַרבייט מיט אַ מוראדיגען קאָפּ־וועהטאָג. געזעהען פאַר זיך פלייצען שוואַרצע שלאַנגען, און מורא געהאַט אויפצוהויבען די אויגען. באַלעק איז אויף איין סעקונדע נישט אָפּגעטראָטען פון איהרע אויגען. זי האָט איהם געזעהען אַ ברענענדיג צוהיצטען מיט אַ הייסען מויל, באַקעטען, שטאַרקען, ווילדען, ווי זי איז שוין געווען געוואוינט צו זעהן איהר אייגענעם מאַן. די גאַנצע נאָכ׳חתונה׳דיגע ערפאַהרונג, רייפקייט, אויפגעוועקטע פרייד, פיין, גליק, וועהטאָג, האָט זיך געגעבען אַ צוגיס אונטער אַ נייער הויט, ווי אַ שטורעמדיגער ים, וואָס רייסט זיך פאַרפלייצען אַלע ברעגען.

זי האָט געפיהלט, אַז ער מאַכט זי משוגע, זי ווערט פאַרברענט, ריהרט זיך פון זיגען.

עטעל האָט, גלייך נאָך דער אַרבייט טעלעפאָנירט איהר מאַן, אַז זי בלייבט אין שטאָט, וועט זיך טרעפען מיט חבר׳טעס, וועט געהן אין טעאַטער, ער זאָל אויף איהר נישט וואַרטען.

און אַ פאַרלוירענע, פאַר׳שיכור׳טע, פאַרגעסענע, געטוליעט אָרעם אין אָרעם מיט באַלעק׳ן, איז זי געשפּרונגען, געפלויגען איבער רעסטאָראַנען, טעאַטער און נישט בעמערקט ווי דער אָוענד איז פאַרפלויגען.

זי האָט, ווי אַ פאַר׳שיכור׳טע פויגעלע, ווען דער פריהלינג קומט אָן, געשטעלט לופטיג שטאַרקע פיס, צועדשט די שפּיץ פאַדעשוועס, דערנאָך די אָפּצאַסען און עס האָט זיך גערוכט, אַז זי פליהט אין דער לופטען, טרעט אויף ספּרוזשינעס.

באַלעק האָט אַ שטאַרקער, גלוסטענדיגער, זי געהאַלטען אונטער׳ן אָרעם און אַלץ האָט זיך שנעל געיאָגט. עטעל האָט זיך ערגעץ זעהר שנעל געאיילט, געלאָפען אימפּעדיג, פאַר׳כשופ׳ט, מיט שטראַהלענדיגע אויגען, הייס מויל און צושפּילטע באַקען, און דערנאָך האָט זי פונקט אזא פאַרגעסענע, גליקליכע, צעוואָקסענע, מיט דער גאַנצער ערפאַהרונג פון אַ פאַרהייראַטער פרוי איהם אַוועקגעגעבען איהר ליבע, איהר נשמה, איהר לעבען.

דער „בית יוסף“

פון הרב דוד יאַרמאַ

אין יאָהר רמ״ח (1488) איז דער בעוואוסטער רבי יוסף קורו געבוירען געוואָרען צו זיין פאָטער, החסיד החכם ר׳ אפרים קורו אין טולטולו (טאָלעדאָ) אין שפּאַניען.

שוין אַלס קליין יונגעל, האָט ער אַרויסגעוויזען אויסערגעוועהנליכע גאון׳ישע פעהיגקייטען, ער האָט געש״ס׳ט איז גאַנץ שפּאַניען, געוופען איז ער געוואָרען: טאַלעדער עילוי.

רבי יוסף קורו איז געווען אַן אייניקעל פון בעוואוסטען וועלטס גאון רבינו יוסף קרא, וועלכער האָט געלעבט אין רש״י׳ס צייטען און איז געווען רש״י׳ס בעסטער פריינד. רש״י דערמאָהנט איהם אָפטמאָל אין פּירוש אויף נביאים כתובים. אויך ווערט רבינו יוסף קרא דערמאָהנט אין תוספת (ערכין דף ס״ו), ער איז געווען דער זוהן פון בעקאַנטען גאון רבינו שמעון קרא, דער מחבר פון „ילקוט שמעוני“. דאָס ספר „ילקוט שמעוני“ איז אַן ענציקלאָפּעדיע אויף תנ״ך, ש״ס בבלי, ירושלמי, תוספתא, ספרא, ספרי, מכילתא, מפרשים, פסקתא, זוהר אז״וו.

ווען ר׳ יוסף קורו איז אַלט געווען 5 יאָהר האָט דיין פאָטער מיט זיין פאַמיליע פאַרלאָזט די שטאָט טולטולא און געפאָהרען קיין פּאָרטוגאַל.

אין דער שטאָט ליסאַבאָן האָבען זיי געוואוינט אַ לענגערע צייט ווען ס׳זענען דאַן פאָרגעקומען פּאָגראָמען אויף ייִדען, האָט די פאַמיליע קורו פאַרלאָזט פּאָרטוגאַל און זיך בעזעצט אין קושטא, וואו עס איז געשטאָרבען זיין פאָטער ר׳ אפרים. אין די יונגע יאָהרען האָט ער אָנגעהויבען צו פאַרפאַסען זיין גרויס חבור „כסף משנה“ אויף דעם רמב״ם. פון דאָרט האָט ער אויסגעוואַנדערט און איינגעוואַנדערט קיין דייטשלאַנד.

ר׳ יוסף קורו האָט חתונה־געהאַט מיט אַ טאָכטער פון גאון און חכם ר׳ חיים אבן אלבלעג, וועלכער ווערט דערמאָהנט אין „בית יוסף לאורח חיים“. אין עטליכע יאָהר אַרום איז זיין ערשטע פרוי געשטאָרבען און ער האָט שפּעטער צום צווייטען מאָל חתונה־געהאַט מיט דער טאָכטער פון הרב החכם ר׳ יצחק סבע, דער זוהן פון הרב המקובל ר׳ אברהם סבע, דער מחבר פון ספר „צרור המור“ אויף תורה. דער פאָטער פון די פּאָפּולערע גאונים ר׳ יחזקאל סבע, און ר׳ שמואל סבע.

אין דער זעלבער צייט האָט ער אָנגעהויבען מחבר צו זיין דאָס ספר „בית יוסף“ אויף ארבע חלקי שלחן ערוך, וואָס האָט געדויערט 20 יאָהר, פון יאָהר רפ״ב ביז יאָהר ש״ב. אין יאָהר רצ״ג איז ער געווען געצווינגען איינצוואַנדערען קיין פּאָלאַניקי צו זאַמלען מאַטעריאַלען פאַר זיינע ספרים.

פון דאָרט איז ער געפאָהרען קיין צפת. אין צפת האָט ער געטראָפען זיין רבין מהר״י ביר״ב, וועלכער איז געווען דאָרטיגער רב. די שמחה צווישען רבין און תלמיד איז געווען זעהר גרויס. אין צפת האָט דעם רבי׳ס תלמיד געלייענט מיט אַ גרויסע ישיבה. פון דער גאַנצער וועלט האָבען זיך פאַרזאַמעלט תלמידים אין זיין ישיבה אַריין. און פּלוצלונג איז אויך געשטאָרבען זיין צווייטע פרוי, איבערלאָזענדיג איהם אַ יונגעל, וועלכער איז אויסגעוואַקסען אַ גרויסער גאון ר׳ שלמה האָט ער געהייסען.

אין יאָהר שכ״ד האָט ר׳ יוסף קורו חתונה־געהאַט מיט אַ דריטע פרוי, די טאָכטער פון הרב ר׳ זכריה בן הרב ר׳ שלמה זעבליץ אשכנזי, אין יאָהר של״ד האָט זי איהם געבוירען אַ זוהן ר׳ יהודה.

אין צפת האָט זיך פאַרשפּרייט אַן עפּעס עמיצע.

אין ר׳ יוסף קורו צוזאַמען מיט זיין פאַמיליע אַרויס פון צפת און זיך בעזעצט צייטווייליג אין דאָרף ביריאה. דעמאָלט האָט ער געדרוקט זיין גרויסען חבור „בית יוסף“. ביז ער האָט פאַרפאַסט זיין „שולחן ערוך“, האָט יעדער גע׳פּסקנ׳ט לויט דעם פּוסק, וואָס האָט איהם געפאַלען. ערשט רבי יוסף קורו האָט צוזאַמענגעבונדען אַלע פּוסקים און בעלויכטען יעדען ווי צו פּסק׳ענען. דער שלחן ערוך איז די נשמה פון די פּוסקים.

זיין פריינד איז דאַן אויך געווען, גאון און מקובל, פּאָעט ר׳ שלמה הלוי ב״ר משה אלקביץ. דער פאַרפאַסער פון זמר „לכה דודי“, וואָס אַלע יודען האָבען עס אָנגענומען און זינגען עס פרייטאָג־צונאַכטס.

דער בית יוסף, רבי יוסף קורו איז אויך געווען בעקאַנט אלס בעל מופת. יעדע נאַכט איז ער אויפגעשטאַנען צו חצות. האַלבע נאַכט האָט ער געוויינט און געקלאָגט אויף דעם חורבן בית־המקדש און אויף גלות השכינה. צו יענער צייט האָט ער אָנגעשריבען דאָס ספר „מגיד משרים“ אויף תנ״ך. ער האָט געדרוקט זיין ספר „כסף משנה“ אויפ׳ן רמב״ם אין איטאַליע.

אין יאָהר של״ה, מיטוואָך, י״ג ניסן איז רבי יוסף קורו נפטר געוואָרען אין צפת. ער איז דאָרט צו קבורה געקומען צוזאַמען מיט די גרעסטע קדושים, מספּיד געווען האָט איהם דער גאון רבינו שמואל יהודה קאַצענעלענבויגען בן מהר״ם מפּאַדווי.

ווען דער „בית יוסף“ איז געדרוקט געוואָרען איז געוואָרען אַ שמחה ביי דער לומדישער וועלט, ווייל וואו עס האָט נישט געוואוסט וואו דער דין געפינט זיך, האָט ער עס געפונען אין שלחן ערוך מחבר. אין „בית יוסף“ האָט ער געזעהען וואו דער מקור איז. די קוועלע פון וואו דער דין וואַקסט.

דער מהרי״ל האָט אָבער נישט געהייסען לערנען דעם „בית יוסף“, ווייל עס פאַרלייכטערט און פאַרקלענערט דאָס בקיאות. דער מהרי״ל פלעגט לערנען מיט די תלמידים „טור“. פלעגט ער די זאָגען אַלע מקורים פון וואַנען יעדער דין שטאַמט אַמאָל האָט ער געלערענט מיט די תלמידים „טור“ די סוגיא האָט ער געדענקט, אָבער דאָס אָרט, וואו עס געפינט זיך די סוגיא, האָט ער נישט געדענקט. עטליכע טעג האָט ער דעם מקור געזוכט און נישט געפונען האָט ער אָבער אויפגעמישט דעם „בית יוסף“ און האָט באַלד געפונען דאָרט דעם מקור. האָט ער אויפגעבונדען די גזרה און געהייסען די תלמידים לערנען „בית יוסף“.

ביים טייך

פון יואל סלאַנים

איך בין געשטאַנען מיט אַ פריינד ביים טייך.
געקוקט ווייט צום וואַסער אַרויס;
די זון האָט אַ טרויעריגען דיי־געזונד געצונדען
אויפ׳ן ריזיגען קאַרק
פונ׳ם באַרג.
די בוימער האָבען אויסגעזעהן בלוטענדע וואונדען,
ווייט־ווייט האָבען שיפלעך געוויגט זיך, געשוואומען,
אין ציטערענדע שאָטענס פאַרשוומען.
ס׳האָט אַ ווינטעל אַ זיפץ געטון. אַלץ געוואָרען
באַנגער.
אַן׳אומעט געוועהט פון דער אָזערע, דער לאַנגער.
די לבנה איז שניי־ווייס אַרויס.

מיר האָבען גערעדט וועגען טויט, וועגען לעבען,
וועגען תוך פונ׳ם זיין,
די פיזישע שמערצען, די גייסטיגע ליידען,
די טויטע חלומות, די ווינענדע פריידען,
די שאָטענס, וואָס רינגלען אַרום אונזער שטרעבען—
אוואו איז די שענקייט? וואָס קאָן זי אונז געבען
אין מדבר פון פיין?...

הו־הו, האָט זיך פּלוצלונג דערהערט פונדערווייטען
כ׳האָב לידאַן אויפ׳ן שפּרינג־ברעט דערזעהן;
איהר שלאַנקע פיגור אין דער לופט אויסגעצויגען,
און שנעל ווי אַ בליץ זיך געדרעהט און געבויגען;
אַ שאָס־געטון גלייך אינ׳ם וואַסער, פאַרזונקען
געוואָרען, ווי גאַרנישט געווען.

אוואו איז איצט לידא? מיר קוקען אין וואַסער,
די כוואַליעס—זיי רוישען און ווערען אַלץ בלאַסער;
דאָך פּלוצלונג מיר זעהן זי שווימט אַזוי מונטער,
זי הויבט זיך אַרויף און זי טיבקט זיך אַרונטער,
און דרעהט אַזוי קונציג אין וואַסער זיך ווילד,
אין לבנה׳נע שלייערן געהילט.

באַלד איז זי צו אונז צוגעפלאָסען, געשוואוימען,
מיט אַ לאַנ־שפּרונג אַרויס אויפ׳ן ברעג;
ס׳האָט אַ ראַזקייט איהר צאַרט - ווייסען פּנים
בעצויבערט,
די אויגען צוגליהטע, די האָר שוואַרץ צושויבערט;
געשפּאַסט: „יועגען מיר דאַרפסטו קיינמאָל זיך
שרעקען,
„כ׳קאָן שווימען די ווייטסטע, געפעהרליכסטע
שטרעקען;
„איך בין ווי אַ פיש אינ׳ם וואַסער, סיי נאַכט
און סיי טאָג“ —
מיט קיהל־הייסע הענד האָט זי מיך אַרומגענומען,
מיר זענען אַרויס אויפ׳ן וועג.

און האָב איך מיין גריבלענדען פריינד דאַן פאַרלאָזען,
געבליבען אַליין נאָר מיט איהר,
האָב איך דאַן אַ שולענעס נעביל, אַ ראָזען
געוויקעלט אַרום איהר מיט מיר.
איך האָב נישט קיין פראַגעס געשטעלט, האָב
פאַרגעסען
דעם פּלפּול פון מיר מיט מיין פריינד;
געפיהלט נאָר דאָס גליק, וואָס איך האָב זי בעזעסען,
אַ פרייד אינ׳ם פייער פונ׳ם היינט.
און בין איך פאַרטאָג, אַ צושטייטער, צושטראַלטער
אַריין אין מיין וואוינונג צוריק,
האָב איך באַר געפיהלט, אַז דאָס טראַכטען מאַכט
קאַלטער,
אַז נישט אינ׳ם פּלפּול פון גלויבען און טוגענט,
אַז באַר אין דער שעהנקייט פון ריטם און יוגענט
געפינט מען דאָס גליק.

די וועבער

פון אַ ציקל

פון יוסף אהרונטני

.2

טעוול האָט די חברים דערציילט זיין געדאַנק און ס'איז געבליבן צו גיין צו דאָקטאָר רויזמאַנס מענטשן און זיי אַזוי זאָגן:

– אַזוי ווי די באַלוטער וועבער – האָט טעוול מאַלעניצקי גערעדט מיט קאָפּ – האָבן אויסגעאַרבעט פּאַלאַצן, בריליאַנטן און אַ גאָלדן לעבן פאַר די רייכע פאַבריקאַנטן פון „ווילקאַ", און די פאַבריקאַנטן ציבן אַרויס די קעטעס אין די דערפער אַריין צו די פּויערן, וואָס האָבן קאַרטאָפל און קרויט פון אייגענער ערד און דערפאַר קענען זיי אַרבעטן האַלב בחינם – זאָל מען זיי צווינגען ווידער צו געבן די אַרבעט קיין באַלוט, אויב נישט וועט באַלוט שטאַרבן דערין!

געגאַנגען און טאַקע אַזוי געזאָגט.

גערעכט, – האָט געזאָגט שלמה בערקע מיט די קעצישע אויגן – וואָס' גערעכט איז גערעכט. איך שטיין דאָס אונטער, און וועט עס מיין פאַרוואַלטונג נישט נעמען אויף זיך, הערן דאָ אַלע (געוועזן דערביי אַ פּאָר פון זיינע מענטשן), זאָג איך זיך אָפּ פון אמט אלס פּרעזעס.

...– צ'האָט דאָך געהערט! – האָט מאַלעניצקי געזאָגט צו זיינע חברים גייענדיג פון וועבער-פאַריין – מ'וועט צוּוואַרטן אַ צוויי טעג. אפשר וועט ד"ר רויזמאַנס פּאַרטיי מסכים זיין צו אונזער פּלאַן. אויב נישט וועלן מיר טון ס'אונזעריקע.

די טעג פון וואַרטן אויף דער תשובה פון שלמה בערקע דעם פּרעזעס פון וועבער-פאַריין, זענען ביי טעוול מאַלעניצקי, יונה שאַמפּאַנער און וואָווע קינצקער נישט אַדורך מיט אַבי-וואָס. זיי האָבן זיך דורכגערעדט מיט פאַרשיידענע מענטשן, געהערט עצות און ווייטער געפירט דעם דרים פון זייער פּלאַן אויף צו זיכערן זיך די אַרבעט, וואָס ווערט, מחמת באַדריקונגס-טעמים, אַרויסגעפירט פון באַלוט צו פּויערן, וועלכע האָבן גענוג יעדן פריין, וואָס דער „יאַשניע וויעלמאָזשני" פאַן גיט זיי.

און אַז דער ענטפער פון וועבער-פאַריין איז געווען אַזא, אַז קיינעם פון די דריי וועבער-יידן טעוול, יונה און וואָווע האָט ער נישט צעוואַרעמט, האָט זיך אָנגעהויבן אַ קאָך.

די געסלעך אויף באַלוט, וואָס ליגן: דאָ גלייך-גלייך, אינמיטן דרינען אויסגעקרומט און מיטאַמאָל אָפּגעהאַקט אויף איין אָרט, און ווידעראַמאָל פאַרלירן זיי זיך אויף פעלדער אָדער בלייבן פאַרשטיין ביי אומגעריכטע פּלויטן – אָט די קאַנווע פון פערריוואָלטע ליגיפּס פון גאַסן און הייזלעך אַרויף-אַראָפּ, אַהין-אַהער, האָבן פּלוצלינג אָנגעהויבן דורכלעבן אַ משוגע'דיקע צייט. די שטילע יידן, וועלכע האָבן דורות-לאַנג מיט גויט-שווייס און מיט ליבע צו דער אַרבעט אויסגעשלאָגן מיט די „לאָדעס" און שפּול-רעדלעך זייער אָרים ברויט און ענגענויש מגדל-געווען קינדער, געשיקט זיי אין מלחמות אַריין, אויסגעפלאַנצט מיט זיי די בית-עלמינס אויף דער ברייטער וועלט, פול-געמאַכט מיט זיי די תפיסות, געליווערט מענטשן-מאַטעריאַל פאַר פּראָזעקטאָריומס און זאָרגעוודיק און מיט כוונה טאָג איין, טאָג אויס זיך געשטעלט דאַווענען אין טלית און תפילין – די דאָזיקע בנעימותדיקע יידן זענען אַרויסגעצויגן געוואָרן פון זייערע הויזן. צעצונדן זענען געוואָרן זייערע רייד, אָנגעגאָסן מיט קראַפט און צאָרן זענען געוואָרן זייערע לייבער. מיט טעוול מאַלעניצקי, יונה שאַמפּאַנער און וואָווע קינצקער זענען פול געוואָרן אַלע הייזער פון באַלוט. וואו ס'איז עפּעס געקומען צו רייד, זענען זייערע נעמען דערמאָנט געוואָרן: דאָ מיט צופרידענקייט, דאָ מיט רוגזה.

ווי נאָר אַ שטיב מיט „אָפּגעאַרבעטע" שטול אָן קעסטעס, איז דאָרט געווען אָדער טעוול מאַלעניצקי, אָדער יונה שאַמפּאַנער, אָדער וואָווע קינצקער, זיי האָבן גערעדט מיטן באַלעבאָס פון שטוב, געוואוינען די יידענע „אויף זייער זיים". יעדן אויפדערנאַכט זענען דורך די דריי וועבער-יידן אָפּגעהאַלטן געוואָרן פאַרזאַמלונגען, מ'האָט גערעדט וועגן די עוולות, וואָס וועבער באַגייט קעגן וועבער „וואָס סוף כל-סוף זענען אַלע ברידער אין דער נויט, אין רודפים אונז, און ווי ברידער ברויך מען זיך באַנאַנד פאַרטיידיקן קעגן די, וואָס באַרויבן אונזער ברויט און נאָכמער קעגן די אייגענע, וואָס פעלשן אין אונז און פאַראַכן".

אַזויערנאָך איז אויסגעוואַקסן אַ מחנה וועבער, וואָס האָבן ביי אין די חברות ביים דאַווענען, סיי אין זייערע היימען צווישן די ווייבער און קינדער און שכנים שטענדיק גערעדט וועגן אויפטו פון די דריי „לייטישע יידן", וועלכע האָבן זיך אונטערגענומען אַ שווער שטיקל אַרבעט פון „אָרגאַניזירן די מענטשן ס'זאָל זיי זיין בעסער"...

און אין די באַלוטער געסלעך זענען אַרומגעגאַנגען געשיכטעס וועגן דעם, אַז די דריי וועבערס זענען געווען אין אַ דעלעגאַציע ביים סאָציאַליסטישן פאַראיין אין „ווילקע", אַז דער דאָזיקער פאַריין זאָל זיי צוהעלפן אין אויספירן דעם קאַמף מיט די פאַבריקאַנטן – די סאָציאַליסטן האָבן אַריינגענומען צו זיך טעוול מאַלעניצקין ווי אַן אייגענעם און אים געלערנט ווי אַזוי ער זאָל פירן די זאַך ביזן סוף...

איינמאָל אין אַ נאָכמיטאָג האָבן טעוול מאַלעניצקי מיט זיינע צוויי חברים זיך אוועקגעלאָזט איבער די הייזלעך פון באַלוט, מיט די וועבערס אויף דער גיך זיך פאַרשטענדיקט, פּונקט ווי איטליכער וואָלט שוין צו אַלעמדיגן געווען גרייט, און אין דעמזעלביקן אויפדערנאַכט איז פאָרגעקומען אין אַ הינטערשטער שענק-שטוב די גרינדונגס-פאַרזאַמלונג פון אַ נייעם, וועבערישן פאַריין אויף באַלוט, אַ סאָציאַליסטישן.

אַלע, אַ מאַן זעכציק וועבערס, יידן מיט מאַטע אויגן, גערונצלטע שטערנס און דאַרע, פריצייטיק זיך בוקנדיקע פּלייצעס, האָבן מיט דערלייכטערונג געהערט די ערשטע רעדע פון טעוול מאַלעניצקי, וועמענס באָרד עס האָט געברענט קעגן עלעקטרישן פלאַם ווי אַ געפּוצטע מעש-בלעך. ער האָט גערעדט הייס, פול צאָרן און יעדעס מאָל אונטערגעהויסט מחמת אָנשטרענגונג פון זיין קורצן אָטעם.

–„... מיר זענען דאָך חברים פון איין קלאַס, ווי די סאָציאַליסטן דריקן זיך אויס. זיי זענען גערעכט, די דאָזיקע מענטשן. ס'זענען דאָ צוויי קלאַסן: איין קלאַס, וואָס לעבט אין שפע נישט צו שטעקן די האַנט אין קאַלטן וואַסער אַריין, און דער צווייטער קלאַס ווערט דערקלעמט דורך דעם ערשטן. מיר, להבדיל, זענען ביי זיי געגליכן צו די שטשורעס. אויף אונז שטעלן אָן די פאַבריקאַנטן די פּוים-שלעגער, מיט וועלכע זיי דערהרגענען אונז נישט אויפאַמאָל, ווי די שטשורעס, נאָר איינציגווייז לייגן זיי אונז אַוועק אויסגעצויגענע און די גסיסה געדויערט שרעקליך לאַנג. אַ סוף מוז געמאַכט ווערן דערצו! איצט, ווען אינדרויסן בלאָזן די ערשטע פרעסטיקע ווינטן, ספרישעט שניי, מוזן מיר שוין שטאַרבן פון נויט. ווי געפאַנגענע זענען מיר אין די הענט פון די פאַבריקאַנטן. ווען זיי ווילן, לאָזן זיי אונז לעבן, מ'שטיינס-געזאָגט, און ווען זיי לוינט זיך, לאָזן זיי אונז פייגערן. קוקט עס ענק אַרום: זיי קריכן אין אונז אַריין, אונזערע פּרנסה - געבער. זיי לייגן צו, קלאָגן זיי, מען באַנקראָטירט זיי די מאַיאָנטקעס. אָבער ווי לעבן זיי? זייערע ווייבער טראָגן נאָך קאָסטבאַרע קאָליעס אויף די העלזער, טייערע בריליאַנטן לייכטן אַראָפּ פון זייערע פינגער, קאַראַקולענע מאַנטלען גיין נאָר די פאַבריקאַנטישע ווייבער און טעכטער און קיין זאַקאָפּאַנע פאָרן אויכעט זיי, און נישט מיר. אַז מיר האָבן בלויז בדעה צו שטרייקן אויף 5 גראָשן אויף אַ טוך, הויבן שוין די פאַבריקאַנטן די פּרייזן צענפאַך און די 5 גראָשן העכערן זיי סיי-ווי נישט. אָט-אָ-די געמיינע חוצפה זייערע איז אונזער פאַרברעך, ווייל מיר האָבן דערצו דערלאָזט צוליב אונזער פינסטערקייט, ווייל מיר אַלע זענען נישט איינס. זיי, די פאַבריקאַנטן, ווייסן וואָס צו טון: זיי האָבן זיך פאַראייניקט, דערפאַר דושען זיי די אָרימע וועבערלעך. פון היינט אָן מוזן מיר אויך ווערן אַ בשותפותדיקער כח. מען מוז גרינדן אַן אמתדיקן וועבער-פאַריין אויף באַלוט, און נישט אַ קרעמל פאַר אַ פּאָר אורים, וועלכע פירן פּאָליטיק לטובת די אויבערשטע פון שטייטל".

יונה שאַמפּאַנער מיטן געשוירענעם בערדל און שיקלדיקן איינציקן אויג האָט אויך גענומען אַ וואָרט:

— „דאָ האָט מען גערעדט וועגן די פאַבריקאַנטן פון „ווילקאַ", ווי זיי לעבן אין שווילטאַג. ווי אונזער סגאַל לעבט, איז גלייכער צו שווייגן. מיר זענען דאָ אַהער געקומען נישט באַקרעכצן זיך איינער דעם אַנדערן, נאָר העלפן זיך, אַלע צוזאַמען.

„לאָמיר אָבער נישט פאַרגעסן, אַז אונטער דער נאָז האָבן מיר היימישע לעמפּערטן, וואָס פאַרשלונגען אונז. איך מיין מענדל קאַרלעוועער, גאָדל טאַן און יאָסל בלאָטלענדער. ווער זענען זיי? דאַכט זיך, מיר קענען זיי און מיר ווייסן גוט, מיט וועמענס כח און מאַרך זיי האָבן זיך דערשלאָגן צו די אוצרות, וואָס זיי פאַרמאָגן, ווער ס'האָט זיי געמאַכט פאַר פאַבריקאַנטן. זיי פאַרשלונגען אונז און מיר שווייגן! מ'דאַרף זיך דערמאָנען ווער מענדל קאַרלעוועער איז. אַ יידל, וואָס איז געהויקערט, אַז אַ נעבעך איז אויף אים צו מאכן, אויב מ'קאָן אים נישט. אַ וועבער ווי אַלע פון אונז. אַז די מלחמה האָט אויפגעהערט, איז ער געווען דער אייגענער קבצן וואָס מיר דאָ. נישט מער, ער האָט געהאַט חוצפה צובאָרגן זיך באַנוול און וויגאָניע ווען מ'האָט געבאָרגט, האָט „געשוירן" אַ קעטע און נאָך אַ קעטע און מיט אונזערע הענט אויסגעאַרבעט סחורה, וועלכע איז פאַרזוקערט געוואָרן. מ'געדענקט נאָך, ווי די סחורה איז דאַמאָלס נויטיג געווען, אָבער מער ווי דאַר ברויט האָבן מיר פאָרט נישט געהאַט דערפון, וואָס מיר האָבן רייך געמאַכט דאָס הויקערדיקע יידל מיט דער באָרד, וואָס הענגט ביי איהם אויף דער מאָרדע ווי אַ ציצה-כנפות, גראָ און מיט שוואַרצע פּאַסן, אַז וועבערניקעס, זיינע אייגענע שמאַליקע חברים - לצרה רופן אים שוין „ראַב מענדל", דעם פּאַסקודניאַק, וועלכער האָט צוגעגולט ביי זיבעציק באַלוטער משפּחות דאָס לעצטע ביסן פון מויל אַרויס און עס אַוועקגעגעבן גאָרנישט-ברויכנדיקע פּויערן פון הינטער קאָנסטאַנטין.

(ווייטער קומט זונטאָג)

מענשען מיט גאַלשטיינער

ווי אַזוי זיי דאַרפען זיך נוהג זיין

(מעדיצינישע שמועסן) ◆ פון ד"ר יעקב האַנדזעל

אין מעדיצינישע שריפטען ווערט געפיהרט אַ וויכוח, צי דער קריג האָט גורם געווען, אַז די גאַל-שטיין-קראַנקהייט איז איצט אָפטער, ווי אַמאָל. דער רוב דאָקטוירים מיינט, אַז די צרות און די נויט און די ליידען, וועלכע מיר האָבען אין די לעצטע יאָהרען מיטגעמאַכט זענען די סיבה, אַז די מחלה פאַרנעמט אַ בכבוד'יגען פּלאַץ צווישען אַלע אַנדערע קראַנקהייטען.

לויט סטאַטיסטיק ליידט יעדער פינפטער מענש אויף גאַל-שטיינער. עס זענען פאַראַן אַ סך מענשען, וואָס טראָגען אין זיך דאָס ליידען, און ווייסען דערפון גאָרנישט, ווייל עס רופט ביי זיי נישט אַרויס קיין שום שמערצען דאָס לעבען לאַנג. ביי אַ סעקציע אָדער אַ צופעליגער אָפּעראַציע טרעפט מען ביי זיי גאַל-שטיינער.

וואָס זענען איגענטליך גאַל-שטיינער?

זייער כעמישע צוזאַמענזעצונג קען איך דאָ נישט ברייטער אַרומרעדען. זיי קענען זיין גרויס, ווי זאַמד, קאָנען אָבער אויך דערגרייכען די מאָס פון אַן איי; אין רוב ליגען זיי אין דער גאַל-בלאָז, קאָנען אָבער אויך, אין שווערע פאַלען ליגען אין די גענג, גאַלען-קאָרידאָרען פון דער לעבער גופא.

די נייגונג צו גאַל-שטיינער קומט בירושה, עס זענען פאַראַן „שטיינרייכע" פאַמיליעס, וואו אַ יעדער מיטגליד האָט ערגעץ וואו אַביסעל שטיינער: אין דער ניר אָדער אין דער לעבער, אין דער בלאָז, אַפילו אין די געלענקען.

די פראַנצויזישע דאָקטוירים האָבען אָנגעגעבען אַ ספּעציעלען טיפּ מענשען, ביי וועלכען מען דערקענט שוין אין דער יוגענד, צי ער איז נוטה צו האָבען שטיינער, רעוומאַטיזם און גיכט.

מענשען מיט טונקעלע האָר נויגען גיכער צו דער קראַנקהייט ווי בלאָנדע.

דאָס הויפּטזעכליכסטע אָרט, וואו די גאַל-שטיינער זיצען, איז די גאַל-בלאָז. די גאַל-בלאָז קאָן מען אין אַ געוויסער הינזיכט פאַרגלייכען צו דעם בלינד-דאַרם. אַבסאָלוט נויטיג פאַר די לעבענס-פונקציעס זענען ביידע אָרגאַנען נישט און מען האָט מיט זיי אַ סך מעהר צרות, ווי פריידען.

ווי אַזוי די גאַל-שטיינער ענטשטעהען, ווייסען מיר ביז היינט נישט אויף זיכער, עס זענען פאַראַן אַ סך טעאָריעס און מיינונגען, אָבער קיין שום פון זיי ערקלערט נישט גענוי און זיכער, ווי אַזוי עס וויקעלט זיך אָפּ אָט דער אייגענאַרטיגער און אינטערעסאַנטער פּראָצעס. מיר בעהמען אָן, אַז אין אַ צייט, ווען די גאַל האָט, צוליב אַ סך טעמים, נישט קיין געהעריגען אָפּפלוס, ביי שוואַנגערשאַפט, למשל, ביי פעטלייביגע, ביי מענשען, וואָס שנירען זיך צו שטאַרק אין פּאַס, קאָנען ענטשטעהן גאַל-שטיינער. די הויפּטזעכליכסטע סיבה איז דאָס שלעכטע און דאָס צופיל עסען.

די היילונגס-מעטאָדען בעשטעהען פון כל-המיני פאַרשיידענע: דיעטע, טרינק-קורען, שטאַרק רעקלאַמירטע הייל-מיטלען, און על אחת כמה וכמה פון אַ גאַנצער ריה באַבסקע פאָלקס-מיטלען.

קודם כל מוזען מיר צושטערן אַן אילוזיע, מיר קאָנען די גאַל-שטיינער אין גוף נישט אויפלעזען, הגם מאַנכע ערפינדער בעהויפּטען, אַז זייערע מיטלען זענען עס בכוח צו טון. אַ געהעטערע און זאַכליכע פאָרשונג ווייזט שטענדיג אַרויס, אַז אַזאַ מין בעהויפּטונג איז אַ הומבוג און בלאָף. דאָס, וואָס מיר קאָנען דערגרייכען איז דאָס איינהאַלטען פון ווייטערע שטיינבילדונג און די בעפרייאונג פון שמערצען.

ראשית, טאָר אַ גאַל-שטיין-קראַנקער בכלל נישט אַ סך עסען, הגם די געפאַהר פון איבערערנעהרונג איז, ביי די היינטיגע צייטען, נישט זעהר גרויס. צווייטענס, מוז געמאַכט ווערען אַ ספּעציעל שפּייז-צעטעל.

אַ סך ווייכגעקאָכטע און צוריבענע געמיזע, קאָמפּאָט אויך צוריבען, אַ ווייך איי, אַביסעל פּוטער, נישט קיין שאַרפער קעז, פּרוכט-זאַפטען, וועניג מילך, גאָר וועניג פלייש און פריש ברויט, אַלע מאכלים מוזען זיין וואַרעם, לאָרעס זענען שטרענג פאַרבאָטען, ווייל זיי פאַראורזאַכען קרעמפּען. קליינע און זעהר אָפטע מאהלצייטען; מען טאָר קיינמאָל נישט אויפשטעהען פון דעם טיש זאַט.

נאָך אַן אַנפאַל זאָל דער קראַנקער אַ פּאָר טעג ליגען. לכל הפחות נישט מאַכען קיין סך בעוועגונגען. עס איז אָבער אויך פאַלש, ווען גאַל-שטיין-קראַנקע מאַכען בכלל נישט קיין בעוועגונגען, ווייל דאַדורך ווערען זיי פעטער און דאָס פאַרשלעכטערט דעם מצב. עס פאַרשטעהט זיך, אַז סיי ביים אַנפאַל, סיי דערנאָך, מוזען אַלע פאָרשריפטען, ספּעציעל פאַר אַ יעדען קראַנקען געמאַכט ווערען פון אַ דאָקטאָר.

קאַרלסבאַד און מאַריענבאַד פאַרשנעלערען דעם אָפּפלוס פון דער גאַל און פאַרבעסערען די פאַרדייאונג, אָבער, עס מוז געזאָגט ווערען, אַז זיי קאָנען נאָר דעמאָלט העלפען, ווען זיי ווערען אונטערשטיצט פון אַ זעהר שטרענגער דיעטע. דאָס טרינקען פון די וואַסערען מאַכט טיילמאָל זעהר גוט. אין די לעצטע צייטען האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז געוועהנליך וואַסער, דאָפּעלט געדייניגט, איז אין אַזעלכע, און אויך אין אַנדערע פאַלען, אַ וואונדערבאַר מיטעל.

פון טאַבלעטען, פּילען, פּראָשקעס, קרייטעכצער ערוואַרטען מיר, אַז זיי זאָלען גורם זיין אַ שנעלער אָפּפליסען פון דער גאַל. אַ יעדער דאָקטאָר האָט זיין בעליבט מיטעל, אָבער מען מוז צוגעבען, אַז זיי זענען איבער רעקלאַמירט.

אַלס פאָלקס-מיטעל איז פיל געריהמט רעטעך. עס איז אַ פאַקט, אַז אין אַ סך פאַלען ברענגט עס ערלייכטערונג. געשיילטער רעטעך ווערט צוריבען און אין אַ טוך געפּרעסט. פון דעם זאַפט ווערען טעגליך גענומען 3—4 לעפעלעך. שפּעטער יעדען טאָג איין לעפעלע מעהר, ביז 10 אַ טאָג. נאָך פיר וואָכען געהט מען ווידער צוריק מיט דער צאָהל לעפעלעך ביז 3 אַ טאָג. די גאַנצע קור דאַרף געדויערן 7 וואָכען. צוויי ביז דריי אַזעלכע קור-ראַציעס קאָנען געמאַכט ווערען אין איין יאָהר. אין ווינטער ווען נאַטירליכער רעטעך-זאַפט איז נישט פאַראַן, קאָן מען קאָנסערווירטען זאַפט בעקומען אין דער אַפּטייק.

עס טרעפט זיך אין געוויסע פאַלען, וואָס דויערען לאַנג, ווי דער קראַנקער פיבערט, עס איז פאַראַן אַ שטאַרקער, אפשר גאָר אייטעריגע ענטצינדונג, אַז מען מוז דאָך מאַכען אַן אָפּעראַציע, דאָ שטעהט דער דאָקטאָר און דער קראַנקער פאַר אַ שווערער ענטשיידונג.

פאַראַן כירורגען, וועלכע שטעהען פּרינציפּיעל אויף דעם שטאַנדפּונקט פון אָפּעראַציע, פאַראַן אַזעלכע, וואָס איילען זיך נישט צו דעם, נישט באַלאַנגלאָזען און אָפּטמאָל שווערען און געפעהרליכען אַנגריף, פאַר און געגען אַן אָפּעראַציע ווערט היינט אַ סך געשריבען און געקעמפט, עס איז נישט צו לייקענען. אַז די אָפּעראַציע טעכניק שטעהט היינט אויף אַ מדרגה, וואו אַפילו אַזאַ מין אָפּעראַציע איז נישט זעהר געפעהרליך, הגם אין די לייכטערע פאַלען מוזען קודם כל אויסגעפּרובט ווערען אַלע קאָנסערוואַטיווע מאסנאַהמען.

אַ גאַל-שטיין-קראַנקער, וואָס פאַסט אויף, בעהמט ריקזיכט אויף דיעטע, קערפּערליכע אָנשטרענגונג, ווי ווייט מעגליך אויך אויף זעעלישע אויפרעגונגען, קאָן לעבען יאָהרען-לאַנג מיט זיין מחלה אָהן שום מניעה און קליינע שמערצען אין דער רעכטער זייט וועלען איהם בלויז פון צייט צו צייט דערמאָהנען, אַז ער איז „שטיינרייך".

פאַר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאַגע פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

וואָס רעדט די באַהן?

עס דערהערט זיך אַ פייף פון קאָנדוקטאָר. דער לאָקאָמאָטיוו ענטפערט מיט אַ פייף.

אָט טוט ער זיך פּאַמעלעך אַ ריהר און הייבט אָן סאָפּעענדיג צו רעדען מיט די וואַגאָנעס: אַך, ווי שווער! אַך, ווי שווער! אַך, ווי שווער!

און די וואַגאָנעס ענטפערען איהם:

— בו, איז וואָס? בו, איז וואָס? בו, איז וואָס?

דער לאָקאָמאָטיוו הייבט אָן גיין גיכער, און שוין פרעהליכער צו רעדען מיט די וואַגאָנעס:

— אַך, הייס געוועזן! אַך, הייס געוועזן!

נאָר די וואַגאָנעס קלאַפּען פיין: — אונז איז נישט קיין דאגה! אונז איז נישט קיין דאגה! אונז איז נישט קיין דאגה!

דער לאָקאָמאָטיוו איז אַרויף אויף דער בריק, האָט זיך זעהר דערשראָקען און אָנגעהויבען קרעכצען:

— אוי, ווי שרעקליך! אוי, ווי שרעקליך! אוי, ווי שרעקליך!

און, אַז ער איז שוין די בריק אַריבערגעגאַנגען, האָט ער זיך שוין בערוהיגט און אָנגעהויבען שטיל צו שעפּטשען:

— איצט איז גוט! איצט איז גוט! איצט איז גוט!

דער פאַטער און די זיהן

אַ פאָטער האָט אָנגעזאָגט זיינע זיהן, זיי זאָלען לעבען בשלום, אָבער זיי האָבען איהם נישט געפאָלגט. האָט ער געהייסען ברענגען אַ בעזים און געזאָגט צו די זיהן:

„צוברעכט"!

וויפיל די זיהן האָבען זיך נישט געמאַטערט, האָבען זיי דעם בעזים נישט געקאָנט צוברעכען. דאַן האָט דער פאָטער צובינדען דעם בעזים און געהייסען ברעכען יעדען ריטעל בעזונדער. האָבען זיי צובראָכען.

זאָגט צו זיי דער פאָטער:

„די אייגענע מעשה איז מיט אייך: וועט איהר לעבען בשלום, וועט אייך קיינער נישט בייקומען; טאָמער אָבער ווילט איהר זיך קריגען, און יעדער וויל לעבען פאַר זיך, וועט אייך יעדער איינער גרינג אומברענגען".

דער פוקס

אַ פוקס איז אַריינגעפאַלען אין אַ נעץ, אָפּגעריסען זיך דעם עק און איז אַרויס אויף דער פריי. האָט ער אָנגעהויבען צו זוכען עצות, מיט וואָס זיין חרפה צו פערשטעלען. ענדליך האָט ער צונויפגערופען אַלע פוקסען און גענומען איינרעדען זיי, אַז די זאָלען זיך אַלע אָפּהאַקען די עקען. אַן עק, זאָגט ער, איז אונז אינגאַנצען נישט נויטיג, מיר שלעפּען זיך נאָר אַרום מיט אַן איבעריגער לאַסט". רופט זיך אָן איינער פון די פוקסען:

„אַך, נישט אַזוי וואָלסטו גערעדט, ווען דו זאָלסט אַליין נישט האָבען קיין אָפּגעהאַקטען עק".

האָט איהם דער פוקס נישט געהאַט, וואָס צו ענטפערן און זיך געמוזט נעהמען דעם וועג.

מיין קעצעלע

פערהאַן ביי אונז אַ קעצעלע
אַ קליינינקס אַזאַ—אָ,
די מאַמע זאָגט: דאָס טויג אונז נישט
מיר אָבער, טויג עס יאָ.

אַזוי איז עס אַ שוואַרצינקע,
באָר פיסלעך ווייס ווי שניי.
צוויי גלאַנציג־קליינע ווענצעלעך,
וואָס שטענדיג פוצט זי זיי,

די מאַמע האָט דאָס קעצעלע,
פאַר מייזעלעך געבראַכט,
שפּילט זיך דאָס אַ גאַנצען טאָג
און שלאָפט זיך גאָר ביינאַכט.

אַך, איז דאָס אַ לעבעדיגס!
איך שפּיל מיט דעם אין האָף.
עס דראַפּעט מיר די הייזעלעך
און קריכט מיר אויפ'ן קאָפּ.

איך קיצעל אין די איירעלעך
די גלאַטע, ווי אַ פליוש,
פערמאַכען זיך די אייגעלעך
דאַן גלעט איך זיי און קוש.

און אַז צוריק זי עפענט זיי —
בין איך שוין גאָר נישטאָ.
זי שפרינגט, און טאַנצט, און זוכט מיך אום,
און זוכט אַ גאַנצע שעה.

זי זוכט מיך אינעם אייוועלע,
אין קריגעלע, אין טאָפּ.
און פון דער הויכער פּאָליצע,
מיר פאַלט זי אויפ'ן קאָפּ.

פערהאַן ביי אונז אַ קעצעלע,
אַ קליינינקס אַזאַ־אָ.
די מאַמע זאָגט: דאָס טויג אונז נישט,
מיר אָבער טויג עס יאָ.

וועלכע חיה געפעלט מיר בעסער און פאַרוואָס?

פון ירדנה פיין.

זעהר פיל זענען די לעבעדיגע נפשות אויף דער ערד און אַלע האָבען זייערע מעלות און חסרונות.

צווישען אַלע חיות, וואָס איך קען האָט געקריגען חן אין מיינע אויגען דער הונט.

איך האָב געהאַט די געלעגענהייט צו האָבען אַ קליין הינטעל, וואָס האָט מיר געלאָזט בעמערקען אַלע גוטע אייגענשאַפטען, וואָס די גאַנצע חיה בעזיצט.

פון קליינערהייט אָן זענען זיי ווי שפּילציג. זייערע פעלעכלעך זענען שוין ווי זייד און האָבען פערשיידענע פאַרבען.

זיי זענען זעהר מילד און אויסערגעוועהנליך געטריי.

קליינערהייט שפרינגען זיי, טופּען מיט די פיס, טאַנצען און זענען פול מיט פרעהליכקייט. ווען זיי ווערען שוין גרויס ווערען זיי אַביסעל ערנסטער, און האָבען שוין דעם חוש צו דענקען. זיי היטען אַ שטוב ווי דער געטרייסטער וועכטער וועט דאָס נישט קענען בעוויזען צו טון און העררען זיי עפּעס אַ שאָרך, בילען זיי, כדי צו וויסען געבען זייער באַלעבאָס.

זיי האָבען זעהר אַ גוטען חוש צו אונטערשיידען פון אַ מענשען, וואָס ליבט זיי, ביז אַ מענשען, וואָס האַסט זיי. צום ערשטען זענען זיי געטריי און גוט, בעת צום צווייטען דערוועקט זיך אין זיי אַ געפיהל פון האַס.

איך וויל דאָ שילדערען אַ פּאַסירונג, וואָס מיט מיר איז געשעהען און אין וועלכער עס זעהט זיך אַרויס די געטריישאַפט פון אַ הונט:

ווי איך האָב פריהער געזאָגט, האָב איך געהאַט אַ הינטעל, וואָס איך האָב אויסגעהאָדעוועט, פון קליינערהייט אָן. איך האָב בעמערקט, אַז די ערשטע טעג האָט ער שטאַרק געבענקט נאָך זיין מוטער, ווייל אויך די חיות האָבען דאָס געפיהל פון ליבע צו זייער מוטער. נאָר ביסלעכווייז האָט ער זיך צוגעוואוינט.

ווען ער האָט זיך אינגאַנצען צוגעוואוינט צו מיר און האָט שוין מיין קול דערקענט, האָבען מיר זיך געדאַרפט איבערציהען און איך האָב דאָס הינטעל אַוועקגעשאָנקען מיינעם אַ פריינד.

שעהן איז געווען צו זעהן די סצענעס, וואָס ס'האָט אויסגעפיהרט ווען איך פלעג צו מיינע פריינד אין שטוב אַריינגעהען. ער האָט געהאַלטען אין איין שפרינגען אַרום מיר, בילען ווי ער וואָלט צו מיר גערעדט, מ'האָט געזעהען, אַז ער האָט זיך מיט מיר זעהר געפרעהט.

אַזוי זענען אַריבער פיל טעג און איך האָב איהם כסדר געזעהן, ביז איינמאָל האָט מען מיר געזאָגט די טרויעריגע בשורה, אַז מיין הינטעלע האָט צוגענומען דער הונט־שלעגער.

אַזוי שטאַרק איז געווען מיין ליבשאַפט צו דער בעשעפעניש, אַז איך האָב זיך אַזש צעוויינט.

און דאָס קליינע חיה'לע, וואָס האָט געהאַט אַזאַ שלעכטען סוף, האָט אין מיר דערוועקט אַ ליבע צו אַלע ברידער פון זיין מין.

הלעזמער

מיט דעם סמיטשיק אויפ'ן באַס
שפּילט אַ בער אינמיטען גאַס:
בו בו בו! בו בו בו!
פויקט אַ העלפאַנד — טרעפט מיט וואָס!

אין אַ פייקעל מיט דער באַז:
בים בים באָם! בים בים באָם!
מיט די טאַצען קלינגט אַ קאַץ,
פרעהליך רייבט זי טאַץ אָן טאַץ:

טשים טשים טשאָם! טשים טשים טשאָם!
אויף אַ פייפעל שפּילט אַ גריל,
זאָל גיין טאַנצען ווער עס וויל:
צריל צריל צריל! צריל צריל צריל!

דער ווילדער אייזעל און דער שטוב־אייזעל

אַ ווילדער אייזעל האָט דערזעהען אַ שטוב־אייזעל, איז ער צוגעגאַנגען צו יענעם און האָט אָנגעהויבען צו בעוואונדערען יענעמס מזל: ווי גלאַטיג ער איז אויפ'ן לייב, און וואָס פאַר אַ זיס לעבען ער האָט, שפּעטער אָבער, ווען מען האָט דעם שטוב־אייזעל, אָנגעלאָדען, און דער אָנטרייבער האָט איהם גענומען טרייבען מיט'ן גראָבען שטעקען, האָט דער ווילדער אייזעל געזאָגט: „ניין, ברודער, איך בין שוין דיר נישט מקנא; איך זעה, אַז דיין זיס לעבען קומט דיר גאָר נישט גרינג אָן".

די האָזען און די פרעש

איינמאָל זענען זיך צונויפגעקומען האָזען און אָנגעהויבען צו וויינען אויף זייער מזל: „סיי פון מענשען, סיי פון הינט, סיי פון אָדלער און פון די איבעריגע חיות קומען מיר אום. שוין בעסער איין מאָל פאַר אַלעמאָל שטאַרבען, איידער צו לעבען אין שרעק און שטענדיג צו מאַטערען זיך. לאָמיר זיך דערטרינקען"!

זענען די האָזען אַוועקגעשפרונגען צום טייך טרינקען זיך. די פרעש האָבען דערהערט, אַז די האָזען קומען אָן, האָבען זיי גענומען וואַרפען זיך אין וואַסער אַריין. רופט זיך אָן איין האָז:

„שטעהט, חברה! לאָמיר זיך נאָך נישט טרינקען. דאָס לעבען פון פרעש איז נאָך, אַ פנים, ערגער פון אונזערס; זיי האָבען פאַר אונז אויך מורא."

ר. איזראעל

משפחות אין פלאַמען

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון יודישען פאַמיליען־לעבען

(122

מרים האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַר דוד'ס אָרעם, זי איז שיער נישט אומגעפאַלען.

— וואָס איז דיר געשעהען מרים?

— גאָרנישט, זאָלען מיר וואָס שבעלער פון דאַנען אַוועקגעהן.

— פאַרוואָס? וואָס איז מיט דיר?

מרים האָט איהם מעהר נישט געדאַרפט ענטפערען, ווייל דוד האָט אין דעם אויגענבליק בעמערקט, אַז צו זייער דערנעהנטערט זיך אַ יונגערמאַן, צוליב וועלכען מרים האָט זיך אַזוי דערשראָקען. דיך האָט אפילו נישט בעוויזען צו פרעגען מרימען ווער דאָס איז, ווייל שוין איז דער יונגערמאַן געשטאַנען נעבען זיי.

— מרים, וואָס פאַר אַ צופאַל, ווי קומסטו דאָ אַהער?

מרים האָט זיך געוואָלט פערשטעלען איהר לייב, כדי נישט צו ווייזען איהר צושטאַנד. דאָס האָט זיך איהר, פערשטעהט זיך, נישט איינגעגעבען.

— איך האָב נישט קיין חשק און נישט קיין פערגעניגען מיט אייך צו רעדען, האָט מרים שטרענג געענטפערט.

— דו ביזט צו שטרענג, מרים.

— ווי וואַגט איהר מיך נאָכצופאָהרען און מיך צו פערפאָלגען.

— איך האָב דיך נישט פערפאָלגט. דאָס איז נאָר אַ רייגער צופאַל.

— אויב אַזוי איז בעסער, דאַרפט איהר מעהר נישט צושטעהן פון מיר און מיך בעפרייען פון אייער פערזאָן.

דוד האָט אינטערוועניערט.

— איהר האָט געהערט אַנ'ענטפער, מיין הער, און דאָס דאַרף זיין פאַר אייך גענוג.

— איך האָב מעהר געעפּט אויף מרימען, ווי צו איהר, הגם איך ווייס נאָך נישט ווער איהר זענט.

— וועגען דעם לאָזט זיך זעהר פיל רעדען, האָט מרים ווידער געזאָגט, און זיך געקליבען אַוועקצוגעהן מיט דוד'ן און דעם יונגענמאַן לאָזען אַליין.

דער יונגערמאַן האָט זיי אָבער פערשטעלט דעם וועג.

— איך בין מאַרעק קריינען, האָט ער זיך פאָר געשטעלט פאַר דוד'ן, אויב איהר זענט אַזוי אינטים מיט מרימען איז מיין נאָמען אייך געוויס בעקאַנט.

דוד האָט ווירקליך דעם דאָזיגען נאָמען געקענט. מרים האָט דוד'ן דערצעהלט מיט אַלע איינצעלהייטען איהר איבערלעבעניש מיט מאַרעקן און דוד האָט געקענט די גאַנצע געשיכטע.

— דאָס בערעכטיגט אייך נישט צו פערהאַלטען אונז, איך האַלט, אַז פערקעהרט, ס'דאַרף זיין כאַ־גענוג די ערקלערונג פון מרימען, אַז זי האָט נישט קיין חשק און נישט קיין פערגעניגען מיט אייך צו רעדען.

— דאָס איז אָבער נאָך נישט מרימס לעצטע ענטשיידונג, איך האָב געוואָלט מיט מרימען רעדען, עטליכע מינוטען אויג אויף אויג.

— אויף דעם קען איך בשום אופן נישט מסכים זיין, איך בין אויך אַ מענש, וועלכער האָט אייגענע אַמביציעס און כ'וועל נישט ערלויבען זיך צו בעהאַנדלען ווי אַ יונגעל, דאָס איז נישט עטיש און נישט אַנשטענדיג פון דיין זייט.

— איך בעט אייך, אַז איהר זאָלט נישט זיך אַרייזען, און נישט דערהויבען דעם טאָן. איהר האָט אַמביציעס און איך האָב בערוהען, האָט דוד זיך אויפגעשטעלט אין אַ פּאָזיציע פון אַ מענשען, וועלכער איז גרייט אָפּצושלאָגען יעדען אָנגריף. אויף וועלכען ער ריכט זיך.

מאַרעק האָט ווידער געהאַלטען אַז דאָס גרייט דוד צו אַנ'אָנפאַל אויף איהם און ער האָט זיך אויך געשטעלט צו פערטיידיגונג. מרים האָט פאַרגעפיהלט אַנ'אַוואַנטורע און האָט נישט געוואָלט ערצו דערלאָזען. ס'איז גענוג געווען אַז זי זאָל מיט איהרע גרויסע טרויעריגע אויגען אַ קוק טון אויף דוד'ן אַז זיי זאָל פערשווינדען, אַזוי איז עס אויך געווען. דוד האָט אָפּגעטרעטען וואָס מאַרעק האָט אָנגענומען אַלס רעזיגנירען פון קאַמף, ער איז דערייבער געוואָרען זיכערער מיט זיין פּאָזיציע און ער האָט געזאָגט:

— איך פערלאַנג דורכאויס צו רעדען מיט דיר עטליכע מינוט אָהן עדות.

— אז איך וויל נישט, דו הערסט, איך וויל נישט, האָט מרים ענטשידען געזאָגט.

— און איך וועל דיך צווינגען דערצו.

— ווי אַזוי? מיט וואָס?

— דערמיט וואָס דו ביזט מיר געווען באַהעבט וואָס אָהן דיר האָב איך קיין וועלט פאַר די אויגען נישט געזעהען, די זון איז מיר געווען טונקעל אָהן דיינע אויגען...

— דאָס אַלץ איז געווען און דערפון איז גאָר נישט מעהר געבליבען.

— דאָס קען דאָך אָבער צוריקקערען.

מרים האָט זיך דערצירנט אויף צו זאָגען אַ האַלבען ליגען:

— דאָ שטעהט מיין מאַן און דאָס ווייס איך, גענוגען אַז איהר זאָלט פערשטעהן די לאַגע.

מאַרעק האָט זיך צוריקגעצויגען

— דו, מרים האָסט חתונה־געהאַט מיט אָט דעם שלימזל.

מאַרעק האָט אָנגעהויבען שטאַרק צו לאַכען, וואָס האָט שווער בעליידיגט מרימען, זי וואָלט גערן געוואָלט זאָגען איהם עפּעס אַזעלכעס וואָס זאָל רעהאַבילישירען דוד'ן. און זאָל פאַר מאַרעק'ן זיין אַ בעליידיגונג, זי האָט אָבער נישט געפינען קיין פּאַסיגע ווערטער און דאָס האָט איהר נאָך שטאַרקער וועה געטון.

— אויב אַזוי וועל איך זיך בעמיהען צו שטערען אייער פאַמיליען־גליק, האָט מאַרעק מיט אירא־ניע געזאָגט. ס'וועלען זיין אַלע זאַכען מיטאַמאָל. מיין געליבטע, יענעמס ווייב און דער דריטער דער מאַן.

אויף אַזאַ בעליידיגונג האָט זיך מרים בשום אופן נישט גערעכט, וואָלט נישט מרים געווען דערביי איז דוד גרייט געווען נישט טראַכטענדיג וועגען קיין שום קאָנסעקווענצען צו בעצאָהלען פאַר דער דאָזיגער חוצפה, אָבער מרימס אָנוועזענהייט איז טאַקע דוד'ן געווען הייליג.

— איהר האָט גענוג מזל, האָט דוד געזאָגט, ווען נישט מרימס אָנוועזענהייט וואָלט איך פאַר דער דאָזיגער חוצפה שטאַרק בעצאָהלט, אַזוי, אַז ס'זאָל מיר נאָך אַ יעשט קומען.

מאַרעק נאָך דעם, ווי ער האָט גענומען דאָ געלד ביי דער באַהנאַגין, איז ער געווען ענטשידען צו ערפילען אַלץ וואָס די באַהנאַגין האָט איהם געהייסען. ער האָט זיך מיט קיינעם מעהר נישט געזעהען און גלייך געפאָהרען צו דער באַהן. ער איז אַוועקגעפאָהרען אין אַ גרעניץ־שטעטעל, געוואָלט זיך אַביסעל אָפּרוהען און דאַן אַוועקפאָהרען קיין אויסלאַנד. דער צופאַל האָט אָבער געוואָלט אַז מאַרעק זאָל קומען אין דעמזעלבען שטעטעל וואו עס האָבען זיך בעזעצט דוד און מרים און דערייבער איז געקומען צו דער איצטיגער בעגעגעניש. די לאַגע איז געוואָרען אַנ'אָנגעשטרענגטע און מ'האָט געדאַרפט געפינען עפּעס אַנ'אויסוועג.

(פאָרטזעצונג קומט).

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג **17** יט אדר תרצ"ג	מערץ זון-אויפגאנג 5.47 זון-אונטערגאנג 5.43 ליכט-צינדען: 5.25

פון האנדעלס-געריכט

פירמע „שוויאטלאווסקי קאן און ברענער בעקומען א „גאדזור"

דער פירמע „שוויאטלאווסקי קאן און ברעגער" (קארלא 17) האט דאס געריכט בשעתו אפגעזאגט די ביטע וועגען א גאדזור.

אויף דער לעצטער זיצונג פון אפעלאציע-געריכט איז די דעציזיע פון האנדעלס-געריכט אפגעווארפען געווארען און דער פירמע בעשטעטיגט א „גאדזור" אויף דריי חדשים.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט איז באמיניירט געווארען א געריכט-אויפזיכט.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון יוסף מאיר ג'אזענבלום, האט דאס געריכט בעשטימט א 2-וואכיגען צוגאב-טערמין אויף אנצומעלדען די חובות.

* * *

אלס סינדיק פון דער פירמע „הערמאן טעאדאר קונערט", פעריקויף פון שרייב-מאטעריאלען און ביל-דער (פעטריק. 87) איז באמיניירט געווארען אדוו. בעהרמאן.

דער טעקסטיל-שטרייק ברענגט שאדען דעם זומער-סעזאן

(אג) די אויפלעבונג אויפן לאדזער באנוועל און וואל מארק דויערט ווייטער. אין לאדז זענען איצט פעראן א סך סוחרים, הויפטזעכליך פון פויזנער געגענד, פאמערן און גאליציען. די סוחרים רעפלעקטירען הויפטזעכליך אויף זומער סחורות די טענדענץ אויפן טעקסטיל מארק איז איצט א פעסטע. די פרייזען זענען אבער דערווייל געבליבען אונפערענדערט, דאגעגען זענען די קויף בעדינגונגען פערשארפט געווארען. אויב ביזאיצט זענען נאך אנגענומען געווארען קורץ-טערמיניגע וועקסלען צאהלען איצט די סוחרים נאר קאסע, פאר וועלכע עס ווערט זיי פראפגערעכענט א געהעריגע סקאנטא.

אין שייכות מיט דער אויפלעבונג בעמערקט זיך אויפן טעקסטיל-מארק א מאנגעל פון געוויסע ארטיקלען. דער מאנגעל האט זיך נאך מעהר פערשטארקט צוליבן טעקסטיל-שטרייק. ספעציעל פעלט אויס די סעזאן שלאגערס סיי באוועלנע, סיי וואלענע, דאגעגען זענען גרויס די זאפאסען פון אנדערע סחורות, וואס זענען געבליבען פון ווינטער-סעזאן ווי אויך פון אנדערע שטאפען, וואס זענען נישט אזוי מאדערן. א רייהע גרעסערע פירמען האבען אין די פערטעריגן גרויסע סכומים סחורות וואס האבען אבער צוליבן שטרייק נישט געקענט אויסגעפערטיגט ווערען. דער דאזיגער פאקט האט זעהר א שלעכטע ווירקונג אויף די טראנזאקציעס, וועלכע האבען נישט געקענט אנגענומען אזא פערנעהם ווי דאס וואלט געווען מעגליך ביי נארמאלע בעדינגונגען.

קאנפערענץ פון פאבריקאנטען און ארבייטער-פארשטעהער אין זגערזש

זיך געענדיגט מיט גארנישט

אין פאבריקאנטען-פעראיין אין זגערזש איז עהערגעכטען פארגעקומען א קאנפערענץ מיט פערטרעטער פון דער זגערזשער אפטיילונג פון קלאסען-פעראיין. די קאנפערענץ איז צוזאמענגערופען געווארען אין הכסם מיט א בריף פון קל. פעראיין, כדי אויסצוהערען די מיינונג פון די פאבריקאנטען צי זיי זענען גוטה אונטערצושרייבען דעם קאלעקטיוון אפמאך פון יאהר 1928.

די פארשטעהער פון די פאבריקאנטען האבען די ארבייטער-פארשטעהער געמאכט א פארשלאג, שוין צוצוטרעטען צו דער ארבייט, פערפליכטענדיג זיך, אנצונעמען דעם בעשלוס פון דער קאנפערענץ וואס קומט פאר אין ווארשא, אין געגענפאל גאראנטירען זיי נישט, אז זגערזש וועט האנארירען דעם אפמאך אין ווארשא.

די ארבייטער-פארשטעהער האבען געשטעלט א געגען-פארשלאג: אז די זגערזשער פאבריקאנטען זאלען אונטערשרייבען דעם קאלעקטיוון אפמאך פון יאהר 1928 און אויב אין ווארשא וועט פארקומען אן ענדערונג, וועלען זיי מסכים זיין אויף דער ענדערונג.

די קאנפערענץ האט צו קיין רעזולטאט נישט געבראכט.

ווי מ'טיילט מיט, זענען ביז איצט טעטיג אין זגערזש די שפינערייען, אפרעטורען און צווירנערייען. דאגעגען זענען אלע וועבערייען נישט טעטיג.

קהלה שויז אנגעהויבען די פסח-אקציע

עהערגעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער פסח קאמיטע ביי דער קהלה, אלס פארזיצער פון דער קאמיטע איז געוועהלט געווארען ה' בערגער.

ס'איז ווייטער בעשלאסען געווארען די פסח אקציע אדורכצופיהרען אין דער זעלבער הויך ווי פאראיאהרען, די פעראיינען און שטיבלעך דארפען שוין אנהויבען צו רעגיסטרירען זייערע נויט בעדערפטיגטע און די רשימות איבערגעבען ביז דאנערשטאג אין דער קאנצעלאריע פון דער קהלה, די פערטיילונג וועט פארקומען לויט דעמזעלבען מאדוס וואס פאראיאהרען.

ס'איז אויך בעשלאסען געווארען, אז די פעראיינען און שטיבלעך וועלען פריהער נישט בעקומען קיין פסח-שטיצע, ביז זיי וועלען נישט אפגעבען קיין בעריכטען פון דער קוילען-פערטיילונג און פון דער פאראיאהריגער פסח-אקציע.

ס'איז בעשלאסען געווארען זיך צו פערשטענדיגען מיטן מיליטער-ראבינער גאלדשפיין וועגען דער אקציע פאר זעלנער, מיט ה' רעכטמאן און קערמאן וועגען דער פסח-אקציע פאר ארעסטאנטען, דאן איז אויסגעשריבען געווארען א קאנקורס אויף מצות.

קהלה שויז איבערגענומען די מקוה אויף גדאנסקא גאס

אויף דער עהערגעכטיגער זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג, איז נישט אנגענומען געווארען די דעמיסיע פון וויצע-פרעזעס בערגער אלס מיטגליד פון דער שוהל-קאמיסיע.

אין קאמיטעט וואס דארף שוין איבערנעהמען די מקוה אויף גדאנסקא גאס, זענען דעלעגירט געווארען די דאזארעס רוס און פליוואצקי. דעם אינוועגטאר דארפען איבערנעהמען די דאזארעס גלאטערמאן, וואוידיסלאווסקי און פליוואצקי.

דער קאמיטעט איז אויפגעפאדערט געווארען צו רעדוצירען די לוינען פון דעם פערזאנאל אין דער מקווה. דער קאמיטעט וועט האבען אויטאנאמע רעכט, ער וועט אבער דארפען צושטעלען 2 מאל אין חודש גענויע בעריכטען.

* * *

די קויהלען-אקציע פון דער קהלה ענדיגט זיך שוין. די אלע, וואס האבען טאלאנען אויף קויהלען, דארפען זיי באלד אפנעהמען, ווייל נאך א וואך צייט וועלען די קויהלען פערפאלען ווערען.

וויל'ט איהר פטור ווערן פון קריזיס?
קומט אין „ארארט"
היינט, פרייטאג, שבת און זונטאג אויף
„געטראפען אין פינטעל"

אנגעקלאגטער בעאמטער אין מיסברויכען אין לאדזער קרייז-געריכט

דורכן אפעלאציע-געריכט אין ווארשא בעפרייט געווארען

(א) בשעתו האבען מיר מיטגעטיילט וועגען מיסברויכען, וואס האבען אויסגעפיהרט די בעאמטע פון דער שטראף אפטיילונג ביים קרייז-געריכט וועגנער, יאקובאווסקי און שטשענשא. אלע דריי זענען דאן פערמשפט געווארען. דאס אפעלאציע-געריכט אין ווארשא האט שפעטער שטשענשא'ן בעפרייט, און האט צוריק בעקומען דעם פאסטען אין געריכט.

ווי ס'האט זיך ארויסגעוויזען, איז ווידער אין דער זעלבער אפטיילונג ענטדעקט געווארען מיסברויכען. מ'האט געפונען קאנווערטען און ארויסגענומען געלד, געפעלשטע קוויטונגען א. ד. גל. ס'איז געפאלען א חשד, אז דאס „שמיקעל ארבייט" האט אויסגעפיהרט דער בעאמטער וועגנער מיט דער הילף פון שטשענשע. דאס קרייז געריכט האט דאן וועגנערן פערמשפט אויף 6 חדשים און שטשענשען אויף א יאהר תפיסה.

נעכטען האט דאס אפעלאציע-געריכט די שטראף אויף וועגנערן בעשטעטיגט, שטשענשא דאגעגען איז בעפרייט געווארען.

תפילה אין סינאגאגע

צום געבורטס-טאג פון מארשאל פילסודסקי

זונטאג האלב עלף פארמיטאג קומט פאר אין סינאגאגע אויף קאשטשושקא גאס א תפילה פאר יידישע שילער פון דער מיטעל-שולען, די גאטעסדינסט קומט פאר אין צוזאמענהאנג מיט'ן געבורטס טאג פון מארשאל פילסודסקי וועלכער פאלט אויס אין דעם טאג.

לאדזער וואיעוואדע ביים מלוכה-פרעזידענט

דעם 15 ד.ח. 12 א זייגער בייטאג איז דער לאדזער וואיעוואדע ה' האוקע-נאוואק אויפגענומען געווארען אויף אן אוידיענץ ביים מלוכה-פרעזידענט.

ה' יאגעללא בלייבט

ווי מיר דערוויסען זיך, איז די ידיעה פון א לאדזער צייטונג אז דער לייטער פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ ה' יאגעללא, דעמיסיאנירט פון זיין אמט — נישט ריכטיג.

ה' יאגעללא וועט אויך ווייטער אנפיהרען מיט זיין אמט.

נור 3 טעג!
גיט דער „ארארט"
15 פון איהרע בעסטע פערל-נומערן
אין פראגראם
„געטראפען אין פינטעל"

די פרוי, וואס איז געביסען געווארען דורך א הונד

דעם 12 מערץ אויף בזשעזשינער 8 דארף זיך תיכף מעלדען אין א וואסער נישט אין סטאטישען סאניטאר-פונקט, כדי צו מאכען איהר אנטי-אינשפריצונג געגען משוגעת.

ווי ס'האט זיך ארויסגעוויזען, איז דער הונד געווען א משוגענער.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: י. קאפראווסקי (נאוואמיעיסקא 15), ס. טראזקאווסקי (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמיעיסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95), י. קלופטא (קאנטנא 54), ל. טשינסקי (ראקיטשינער 53)

ערב'ן בטל מאכען דעם באנקראט

פון דער לאדזער האנדעלס-באנק

(2) די פראגע פון בטל מאכען דעם באנקראט פון דער לאדזער האנדעלס-באנק ווערט אלץ אקטועלער.

ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דער ענין דערלעדיגט ווערען שוין אין משך פון דער נאהענטסטער צייט. ווייל דער ענין איז שוין צייטיג געווארען אויף אזוי פיל אויף וויפיל אויף דעם 29 ד.ח. איז צונאמענגערופען געווארען אן אויסערארדענטליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון די באנק-אקציאנערען.

דער ציל פון דער דאזיגער פערזאמלונג איז קודם כל זיך צו בעקענען און בעשטעטיגען דעם פראיעקט פון שליסען דעם אפמאך מיט די קרעדיטארען, בכדי צו בטל מאכען דעם באנקראט פון דער באנק און בעשטימען פולמעכטיגע, אום צו שליסען דעם אפמאך.

1-טער קלאנג-סינא-טעאטער
SPLENDID
נארוטאוויטשא 20

היינט און פאלג. טעג!
פילם פון דער העכסטער מאס מיט א רעוועלאציאנס-סטאר-אנסאמבל.
קלאנג-מייסטערווערק, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער בעקאנטער ערצעהלונג פון Vicki Baum א. נאמען.

„מענשען אין האטעל"

אזא אנסאמבל האט צו זיך נישט קיין שום גלייכען אין דער געשיכטע פון דער קינעמאטאגראפישער קונסט
GRETA GARBO, WALACE BEERY, JOHN BARRYMORE, JOAN CRAWFORD, LIONEL BARRYMORE, LEWIS STONE, JEAN HERSHOLT.

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.
אפאראטור וועסטערן עלעקטריק. אפאראטור וועסטערן עלעקטריק.

לאווניק אלעקסאנדער יאעל פארט אויף א בעזור קיין א"י

מארגען פייערליכער געזעגנונגס-באנקעט אין צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד

דער לאווניק ה' אלעקסאנדער יאעל פאהרט בקרוב אויף אן עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל. דער צענטראלער האנדווערקער-פערבאנד אין לאדז (פאלודניאווא 4) וואו לאווניק יאעל איז פרעזעס, ארדענט אין לכבוד זיין אפפאהרען מארגען, שבת, דעם 18-טען ד. ח. אין אייגענעם לאקאל א פייערליכען געזעגנונגס-באנקעט, צו וועלכען ס'זענען איינגעלאדען געוואָרען די אנגעזעהענסטע פער זענליכקייטען, פארשטעהער פון געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, פרעסע א. אז. וו.

דער „קעניג פון באלוט" פאר'ן געריכט

די עדות זענען שטארק צוריקגעהאלטן אין זייערע דערקלערונגען

(2) בעכטען איז פאר'ן קרייז-געריכט געשטאנען דער 35-יעהריגער מיכאל סטאנישעווסקי (מאריי־שינער 33), וועלכער איז צווישען די „בעסערע לויטע" בעקאנט אלס דער „שרעקליכער סיטשיא — דער קעניג פון באלוט".

מיט איהם איז מיטגעשטאנען א צווייטער העלד פון דער אונטערוועלט, דער 27-יעהריגער סטאניס־לאוו מיטשיענקא (כלאדנא 23) בעקאנט אלס „מיקרוש".

די ביידע חברה לייט, וועלכע זענען געפעהר־ליכע מעסער־שטעכער, זענען דעם 23-טען פעב־רואר ה. י. אין אווענד, אויף ראג קיעלמא און טאקאזשאווסקיעגא בעפאלען א געוויסען וולאדיס־לאוו קאנטשאק און צוגערויבט ביי איהם 7 זלאטעס א מעסערל און א זייגער.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען 80 עדות, ביי וועלכע דער ריכטער האט קוים גע־קענט איינצעלנע ווערטער ארויסקריגען, וואהרשיינ־ליך צוליב דעם, וואס זיי האבען פאר די חברה-לייט מורא אימתמית...

ביידע פערברעכער האבען פערשטייט זיך, געלייקענט שטיין און ביין, אז זיי זענען גאט די בשמה שולדיג און אזוי ווייטער, א. א. וו.

לסוף אבער האט סטאנישעווסקי בעקומען א פסק 3 יאהר צו זיצען. דער צווייטער „העלד" איז פרייגעשפראכען געווארען.

אפגעלייגט די ציוניסטישע קרייז-קאנפערענץ אין לאדז

דער צוזאמענפאהר פון דער ציוניסטישער אר־גאניזאציע אין לאדזער ראיאן וואס האט געזאלט פארקומען אין אונזער שטאט, זונטאג דעם 19. ה. ח. איז לויט א בעשלוס פון צענטראל קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אפגעלעגט געווארען.

וולאדימיר זשאבאטינסקי אין לאדז

דעם קומענדיגען מיטוואך קומט קיין לאדז דער פיהרער פון דער רעוויזיאניסטישער בעוועגונג וולאדימיר זשאבאטינסקי וועלכער וועט ארויסטרע־טען אין פילהארמאניע זאל מיט א רעפעראט אויף ד. ט.: „דער קאמף פאר דער יודישער מלוכה".

אלע טרעפען מיר זיך אין „אראראט"

פרייטאג, שבת און זונטאג

אויף דעם גרעסטען שלאגער-פראגראם א. נ.

„געטראפען אין פינטעל"

פון בערעק-יאסעלעוויטש-לעגיאן (קאמוניקאט)

אין די פייערונגען לכבוד דעם נאמענס-טאג פון מארשאל פילסודסקי, וועלכע קומען פאר זונטאג, דעם 19. ד. ח. נעמט אויך אנטייל דער בערעק־יאסעלעוויטש-לעגיאן אין לאדז.

אלע ארבייטער ווערען געבעטען צו בעפרייען פון דער ארבייט זייערע אנגעשטעלטע, וועל־כע זענען מיטגלידער פון לעגיאן אויף דער צייט פון די פייערונגען.

אלע מיטגלידער פון לעגיאן ווערען אויפגע־פאדערט זיך צו שטעלען אין לאקאל, זונטאג, פינקט־ליך 6.30 פריה.

מאגיסטראט-זיצונג

(2) נעכטען איז פארגעקומען די נארמאלע רעכענטליכע זיצונג פונ'ם מאגיסטראט, אונטער'ן פארזיץ פון פרעזידענט זשעמיצקי.

עס זענען ארומגערעדט געווארען א רייה ווירטשאפטליכע, ווי אין פערסאנעלע פראגען.

ליקווידירט 27 אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען

אין חודש פעברואר האט דער אינדוסטריע-אמט ביים מאגיסטראט פערנאטירט די ליקווידאציע פון 27 אונטערנעהמונגען: 14 האנדעלס, און 13 אינדוסטריע.

א שמוגלער און א מסור אין פערזאן

(2) דאס לאדזער קרייז-געריכט האט נעכטען געמשפט איינעם, מאטשעיי באשטעלאק (אנדזשע־א 1), און סטאניסלאוו פאטארא פון כאיני:

דער ערשטער איז געמשפט געווארען פאר'ן שמוגלען און פערקויפען געשמוגעלטען טאבאק פון דייטשלאנד.

דער צווייטער איז געשטאנען אלס גע'מסר־טען פונ'ם ערשטען אין „מיטארבייט ביי דעם שמוגעל".

קאשטעלאק איז פערמשפט געווארען אויף בעצאהלען 2,860 זל. שטראף מיט'ן פערבייטען אויף 165 טעג ארעסט, און אויף 1 חודש אומבעדינגטען ארעסט.

פאטארא איז פרייגעשפראכען געווארען.

פון „חסד של אמת"

דאנערשטאג דעם 16 מערץ האט חסד של אמת אפפאטאגראפירט און צו קבורה געבראכט דעם פערשטארבענעם אין שפיטאל „זביארנא", 50 יעהריגען יוד, וועלכען די פאגאטאוויע האט געבראכט אין שפיטאל אין חודש יאנואר, און דורך די צייט איז נישט געלונגען פעסטצושטע־לען זיין נאמען ווער עס איז. די פעראינטערע־סירטע ווערען געבעטען צו מעלדען זיך אין דער קאנצעלאריע פון „חסד של אמת", וואו זיי קאנען זעהען די פאטאגראפיע.

קלאנג-קינא-טעאטער
Casino

לעצטע טעג!

די גאנצע וועלט ענטציקט זיך מיט דער רעזשי, שפילען און אינהאלט פון איינגעוועהנליכען פילם.

נאך קיינמאל האט א פילם נישט געפייערט אזעלכע טריומפען ווי

CZEMP

ערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער. אנהויב שבת און זונטאג — 12 בייטאג. פון 4—6 נאכמ. פאר דער שול-יוגענד גרופענווייז צו 49 גר. פון א פערזאן.

עולם גרייט זיך! — אלע ווי איינער! צום גרויסען יום-טוב!

אלע יודישע ארטיסטען, ליטעראטען, מוזיקער, ווערען מאביליזירט צום טראדיציאנעלען

ארטיסטען-טאג

100 אנטיילנעמער 100

מיטוואך, דעם 22-טען מערץ אין „סקאלא"-טעאטער

(פרטים קומען)

פערזארגט אייך מיט בילעטען.

די פארשטעלונגען אין „אראראט"

א פערמעסטונגס-מעטש פון די קינסטלער-ליבלינגען

היינט, פרייטאג, מארגען, שבת און איבערמאר־גען, זונטאג, ווערט אין „אראראט" געגעבען א גע־מישטער פראגראם פון 15 „שאסען", א. נ. „געטרא־פען אין פינטעל".

אין דעם דאזיגען פראגראם וועלען פראבע־טירט ווערען די הויפט־שלאגער'ס פון די לעצטע 3 פראגראמען אינ'ם היינטיגען סעזאן (אנגעגעבען אין אנאנס) און אין איהם וועלען זיך פראדוצירען אין זייערע גלאנץ־ראלען: מאלווינא ראפעל, שיינע־מרים, ליזע שלאסבערג, לילי ליאנא, שמעון דזשי־גאן, שמואליק גאלדשטיין, דוד בירנבוים און יואל בערגמאן.

ווי ס'איז צו זעהען פון די אנגעגעבענע נעמען, איז דער איצטיגער אנסאמבל פון „אררט" אין א פרעכטיגער פארם, און ס'איז מעהר ווי זיכער, אז דער שלאגער-פראגראם וועט כמה שנאמר, אריינ־טרעפען אין פינטעל!

עס וועט זיין א מין אידעלע צעווגענע און צוזאמענצטע פרייליכע פערמעסטונג פון יונגע עלאס־טישע, ערשטראנגיגע כוחות, וועלכע זיהען טרייד און געמיטליכקייט אין די הערצער פון די טויזענדער „אררט"־פריינד.

עס וועט זיין א בונטע פאראדע פון זייערע ליבלינגען, א מעטש פון הומאר און דערמונטערענ־דער שטימונג!

גענוי — אין אנאנס.

WIOSNA W AFRYCE

WYCIECZKA MORSKA OKRĘTEM »POLONIA«

Gdynia - Lizbona - Casablanca - Malaga - Sewilla - Antwerpja

Od 3 do 27 kwietnia b. r. Ceny biletów od 870.- zł.

Informacyj udzielają wszystkie biura podróży oraz

LINJA GDYNIA-AMERYKA

w Warszawie — ul. Marszałkowska 116

w Gdyni — ul. Waszyngtona

w Krakowie — ul. Lubicz 3

we Lwowie — ul. Nabielaka 2

w Rzeszowie — ul. Grottgera 10a

BEZ PASZPORTÓW I WIZ ZAGRANICZNYCH

צום פופציגסטען יאהרצייט פון קארל מארקס

א גרויסע מארקס-פייערונג אין פילהארמאניע

דער לאדזער קאמיטעט פון „פועלי ציון" ארדענט איין דעם שבת פריה א מארקס פייערונג געווידמעט דעם 50-טען יאהרצייט פון קארל מארקס.

צו דער פייערונג קומען ספעציעל פון ווארשא דער פיהרער פון פועלי ציון דער גלענצענדער רעדנער ראטמ. נ. בוקסבוים, און דער בעקאנטער היסטאריקער ד"ר ר. מאהלער א חוץ די רעפעראטען בעטייליגט זיך דער בערימטער ארטיסט זיגמונט טורקאוו.

גאסטשפילע פון טעאטער „פעראייניגטע אקטיארן" (פאקט) אין „סקאלא"

די פארשטעלונגען פון טעאטער „פעראייניגטע אקטיארן" (פאקט) גייען אדורך מיט גרויס דער־פאלג. היינט פרייטאג און מארגען שבת אווענט פרעמיערע פון מ. גאלד'ס פיעסע אין 3 אקטען (5 בילדער) יודיש — מ. פאלעיער „דאקטאר לעווי" מיט זיגמונט טורקאוו אין דער טיטול ראל און קלארא סעגאלאוויטש אלס „זייבל", מארגען שבת 4 נאכמיטאג ווערט בע"ש ש. אנ־סקי'ס דראמאטישע לעגענדע „דיבוק" מיט אברהם מארעווסקי אלס „מיראפאלער צדיק", קלארא סעגאלאוויטש — אלס „לאה", אלעקס שטיין — „חנן", און זיגמונט טורקאוו — „משולח".

גאלדפאדענס „בר-כוכבא" אויף דער פוילישער ביהנע

אין „פאפולארני"

אין טעאטער „פאפולארני" (אגראדאווא 18) ווערען שוין זייט א געוויסע צייט געמאכט צוגריי־טונגען צו דער אויפפיהרונג פון גאלדפאדענס היס־טארישער אפערעטע פון „בר כוכבא". איבערזעצט און רעזשיסירט פון י. ש. [illegible]. די מוזיקאלישע לייטונג געפינט זיך אין די הענד פון ל. זעלמאן.

וואס איז פלעק-טיפוס

און ווי אזוי זיך פון אים צו פערהיטען

ווי בעקאנט האט זיך ביי אונז אין שטאט שטארק פערגרעסערט די צאהל טיפוס-קראנקע, מיט'ן אנקומען פון פריהלינג איז די געפאהר פון דער קראנקהייט נאך שטארקער געווארען. כדי אנצוווי־זען דער יודישער בעפעלקערונג, ווי אזוי אויס־צומיידען די געפעהרליכע און אנשטעקענדע חולאת ארדענט אין די היגע געזעלשאפט „טאז" א גאנצע רייה פארלעזונגען א. נ. „וואס איז פלעק-טיפוס און ווי אזוי זיך פון איהם צו פערהיטען".

די פארלעזונגען קומען פאר: שבת ד. 18-טען מערץ 8 אווענד אין לאקאל פון ארבייטער רעסטא־ראן פאלודניאווא 20 רעפ. ד"ר ש. גרינבלאט און אין לאקאל פון „טאז" באוואמיעיסקא 3 רעפ. ד"ר א. אוריסאן.

זונטאג ד. 19. מערץ 8 אווענד קומט פאר די אייגענע פארלעזונג אין לאקאל פון ארבייטער-הויז ב. יאסעלעוויטש 16 רעפ. ד"ר מ. וואלפזאן.

פון דער קאלעקטור י. ה. ליטמאן

אין 7-טען ציהונגס-טאג פון דער איצטיגער 5-טער קלאס פון דער פוילישער מלוכה-לאטעריע איז דאס גרעסטע געווינס פון טאג 15000 זל. אויף נומער 95652 געפאלען אין דער קאלעקטור פון י. ה. ליטמאן. ביי דער איצטיגער ציהונג איז אויך אין דערזעלבער גליקליכער קאלעקטור געפאלען דאס געווינס פון 10,000 זל אויף נומער 60939.

פאלקס-לידער-זינגער מאקס לעוו אין לאדז

מארגען שבת אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט פאר „לאנדקענטשאפט", וואול־טשאנסקא 35, א קאנצערט פון יודישע פאלקס-לידער אויסגעפיהרט דורך דעם בעקאנטען פאלקס-זינגער מאקס לעוו. דער זינגער מאקס לעוו איז לעצטענס אויפגעטראטען מיט א רייה קאנצערטען אין די גרעסטע שטעט פון גאליציען וואו די פרעסע האט זיך זעהר ווארים אפגערופען וועגען זיינע קאנ־צערטען. מאקס לעוו פערמאגט זעהר א אריגינעלען רעפערטואר און זינגט האַרציג.

Dr. med

JÓZEF IZYKSON

Południowa 9 — Tel. 210-75

ספעציאליסט פאר אוירען, נאז און האלז-קראנקה.

שפראך- און שטים-שטערונגען.

נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד

און אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12—1

ארטאפעדישער אנשטאלט

בראטעזען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאט־פוס-איינלאגען נעבען פיס־שמערצען אלס נאך גיפס־אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטרקאווער 119, טעל. 231-81.

אהז, מאז, אהז „האכאנקעס" און אהז נאז...

בעפרייה דעם מאן, וואס האט דער פ״וי אנגעביסען די נאז

(2) דעם 7־טען יוני פ. י. זענען די ד... געהער פון באוואמיעסקא גאס געווען עדות פון אַ מערק־ווירדיגע מצענע. אַ דראשקאַזש איז פלוצליג אָ־אָפּ־געשפּרינגען פון דער קאָולע, און צוגעלאָפען צו אַ פרוי, אַרומגעכאַפּט זי און איהר אָפּגעביסען די נאָז.

ווי ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט איז דער דראָש־קאָזש געווען חיים יאַקובאָוויטש, און די באַזלאָזע איז זיין פרוי רבקה פּאָליבקא.

ווי יאַקובאָוויטש ערקלערט, האָט ער מיט אַ קורצע צייט צוריק חתונה געהאַט מיט רבקה׳ן, ער האָט זיך אָבער „פאַ כופּיע" דערוואוסט, אַז זיין דבקה איז אַ „מאָדערנע" ווייבעל, אַז אַ חוץ דעם גע־זעצליכען מאַן, האָט זי נאָך אַנדערע „אַנהענגערס".

דעם קריטישען טאָג, האָט ער זיצענדיג אויף דער קאָולע בעמערקט אויף דער באוואמיעסקא גאס שפּאַצירען זיין ווייבעל אין דער געזעלשאַפט פון אַ בחור, איז ער אַראָפּ פון דער דראשקע, און זי גע־מאַכט „אונשעדליך"...

דאָס געריכט האָט יאַקובאָוויטש׳ן בעפרייט.

פון דער קאלעקטור י. זייטמאַן

פיעטרקאווער 28

אין 7־טען ציהונגס־טאָג איז דאָס גרעסטע געווינס פון טאַג 15.000 זל. אויף נומער 30226 געפאַלען אין דער אויבענדערמאַנטער קאָלעקטור.

מעלדונגען

יידישע געזעלשאַפט פאר לאנדקענטשאַפט אין פוילען אָפּטיילונג אין לאָדז, וואָלטשאַנסקע 36, טעל. 121-53.

קאמוניקאט

פרייטאָג, דעם 17־טען ה. ח. 9 אָוונד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון לייטער פון לאָדזשער עטנאָגראַפישען מוזעי פּראָפעסאָר יאַן מאַנוגעוויטש א.ד.ט. די פוילישע פאָלקס־קולטור אויפ׳ן גרונד פון אַלוועלטליכע פאָלקס־קולטורען" — דער פאָר־טראָג ווערט אילוסטרירט ווערען מיט ליכט־בילדער פאַר מיטגלידער איינגאַנג פריי.

שבת, ד. 18 ה. ח. 9 אָוונט וועט דער בעריהמטער וואַרשאַווער זינגער מאַקס לעוו, ארויסטרעטען מיט אַ זעהר אינטערעסאַנטן פראָג־...

רעם פון פאָלקס לידער, חסידישע מעלאָדיעס און פאָלקס מאָטיוען.

זונטאָג, דעם 19־טען ה. ח. קומט פאָר אַנ־אויספלוג אין נאַטור־וויסענשאַפטליכען מוזעאום אין שענקעוויטש־פּאַרק אונטער דער אנפיהרונג פון פּראָפעסאָר י. פּאַטעגגי – צונאַמענטרעף 11,30 אין שענקעוויטש־פאַרק פריהערדיגע איינשרייבונ־גען אין סעקרעטאַריאַט.

זונטאָג, דעם 19־טען ה. ח. קומט פאָר אַנ־אויספלוג נאָך וואַרשע. 1364

זונטאָג, דעם 19־טען ה. ח. 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אַ חברישער טיי־אָוונד.

יוד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי פּועלי־ציון (פּאַר. מיט צ. ס.) לאָדז, פּיעטרקאָווער 83

היינט פרייטאָג, ד. 17 ה. ח. פּונקט 8 אָוו. קומט פאָר אין לאָקאַל פּיעטרקאָווער 83 אַ ליטע־ראַרישע פאָרלעזונג פון ה׳ ר. ראַבינאָוויטש א.ד.ט. „יאָשע קאַלב" — דער לעצטער ראָמאַן פון י. י. זינגער.

שבת, ד. 18 ה. ח. 9 אָוונט קומט פאָר אין זאַל פּיעטרק. 83 אַ ליטעראַריש־מוזיקאַלי־שער טיי מיט׳ן אַנטייל פון דער העבר. סטודיע אין לאָדז. דער פּראָגראַם איז זעהר אַ רייכער.

די הכנסה איז בעשטימט פאַר׳ן לאָקאַל־פאָנד פון „הפּועל". 1422

הילפס־קייט לטובת לינת־החולים

די גרויסע הילפס־אַרבייט, וואָס עס ווערט פון יאָהרען־לאַנג געפיהרט פון „לינת החולים" איז אַלעמען בעקאַנט. דער קימפּעטאָרין – קליניק און אַמבולאַטאָריום ברענגען הילף טויזענדער אָרימע קראַנקע.

בפרט אין דער איצטיגער קריזיס־צייט פאַר־נעהמט דער „לינת החולים" דעם אויבען־אַן צווי־שען די לאָדזער פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס.

לײדען לײדט די דאָזיגע וויכטיגע אינסטי־טוציע איבער אַ שווערען פינאַנציעלען קריזיס, און אויב דאָס יודישע לאָדז וועט נישט ענטגעגענקומען מיט באַלדיגער הילף, דראָהט דעם „לינת החולים" אַ סכנה, וואָס ס׳וועט אין דער ערשטער רייה טרעפען די טויזענדער אָרימע קראַנקע, וועלכע ווענ־דען זיך אַהין טאָג־טעגליך נאָך הילף.

מיר זענען אין דער האָפנונג אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט ווי געהעריג אָפּשאַצען די דאָזיגע אַקציע און זיך וואַרים אָפּרופען אויף די אַרויספאָ־דערונגען דורך אונזער צייטונג און פון זיין זייט אויך אַרויסרופען דורכ׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט" קרובים און בעקאַנטע, וועלכע וועלען אַזוי אַרום ווייטער בינדען די הילף־קייט לטובת די טויזענדער אָרימע יודישע קראַנקע.

* * *

וויצע־פּרעזעס ה׳ יעקב דעגענשטיין, זאַוואַד־זקא 25 ענטפערט ה׳ שלום פּרילץ מיט אַ שפּענדע פון 50 זלאָטעס און רופט אַרויס פאָלגענדע ה״ה:

1) פּרעזעס ב. וואַקס, קילינסקיעגא 113.
2) פּרעזעס ס. בודזינער, זיעלאָנאַ 5.
3) דירעקטאָר ד. גראַף, פּרזעיאַזד 30.
4) דירעקטאָר י. פּרושיצקי, פּיעטריקאָווער 57.
5) דירעקטאָר י. ווילאַבר, נאַרוטאָוויטשאַ 18
6) באַנק־הויז ה. י. הירשפעלד, פּיעטרק. 24.
7) פּרעזעס הערמאַן שיק, קילינסקיעגא 93.
8) אינזשעניער ל. הורוויץ, ווסכאָדניאַ 36.
9) האַנדעל יאַנאָס ראָזען, גאַוראַט 7.
10) דירעקטאָר יוזעף גוטמאַן נאַרוטאָוויטשאַ 6
11) דירעקטאָר ח. פאָסט, נאַרוטאָוויטשאַ 56.

פערוואַלטונגס־מיטגליד ה׳ שמואל שפּיץ פּאָ־לודניאָווא 18 ענטפערט וויצע פּרעזעס ה׳ יעקב דע־גענשטיין מיט אַ שפּענדע פון 10 זל. און רופט אַרויס פאָלגענדע ה״ה:

1) ש. טייך, צעגעלניאַנאַ 21

2) ה׳ גלידמאַן, ושעלאָנאַ 13.
3) א. ליבהאַן, פּיעטרקאָווסקאַ 27.
4) י. בירנבוים, פּיעטריקאָווסקאַ 43.
5) ש. ראָסעט, פּיעטרקאָווסקאַ 39.
6) סאַמואַל ראָזענבלאַט, מאַניושקי 11.

ה׳ נחמן יאַטקאַ פּיעטריקאָווער 22 ענטפערט פערוואַלטונגס־מיטגליד ה׳ יהודה ליב וועדיגער מיט אַ שפּענדע פון 15 זל.

ה. ד. דעגען אַנדזשעיאַ 48 ענטפערט פערוואַל־טונגס מיטגליד ה׳ יעקב כהן מיט אַ שפּענדע פון דירעקטאָר א. לעקיך שיענקעוויטשאַ 84.

15 זל. און רופט אַרויס די פאָלגענדע ה״ה:
ה׳ פ. גוטמאַן, קילינסקיעגאַ 61 ענטפערט ד״ר מאַגיסטער ש. יאַנקעלעוויטש אַפּטייק אַ.־טען מאַרק 9 ענטפערט פערוואַלטונגס מיטגליד ה׳ ד. לאַנדקאָף מיט אַ שפּענדע פון 5 זלאָטעס.
פּערעלמוטער מיט אַ שפּענדע פון 5 זלאָטעס און רופט אַרויס פאָלגענדע ה״ה:

ה׳ פּרעזעס א. פּערעלמאַן, צעגעלניאַנאַ 22
2) אַפּטייק. מאַג. מ. ראָזענבלום שרודמיעי־סקאַ 21.
3) אַפּטייק. מאַג. ס. צימער וואָלטשאַנסקאַ 37.
4) קאָן און פיגנערמאַן פל. קאָשטשעלנאַ 8.

ד״ר א. ראָזענפעלד זאַוואַדזקאַ 8 ענטפערט ה׳ פּרעזעס א. פּערעלמאַן מיט אַ שפּענדע פון 5 זל.

ד״ר פ. פוקס פּיעטריקאָווער 200 ענטפערט פּרע־זעס ה׳ א. פּערעלמאַן מיט אַ שפּענדע פון 5 זל.

ה׳ ליפּמאַן מאָשקאָוויטש ווסכאָדניאַ 36 ענט־פערט פערוואַלטונגס מיטגליד ה׳ אפרים באַרנשטיין מיט אַ שפּענדע פון 10 זל. און רופט אַרויס פאָל־גענדע ה״ה:

1) ד״ר פּראַשקער, צעגעלניאַנאַ 3.
2) ש. זיידלער, ווסכאָדניאַ 32.
3) שניצער פּאָמאָרסקאַ 23.
4) בערנאַרד ענגעל רזגאָווסקאַ 74.
5) ליב יפה פּאָלודניאָוואַ 28.
6) יעקב ראָזענטהאַל פּאָמאַרסקאַ 19.

ה׳ י. ראָזען פּיאָמאָוויטשאַ 2 ענטפערט פער־וואַלטונגס מיטגליד ה. ראָזען מיט אַ שפּענדע פון 5 זלאָטעס.

ה. י. הילער 6 שעפּניאַ 3 ענטפערט מאַגי־סטער ל. דאַשאָו מיט אַ שפּענדע פון 5 זלאָטעס און רופט אַרויס פאָלגענדע ה״ה:

1) שמעון באַגאַנער ליאָוואַ 55.
2) מאָריץ האָלצמאַן אַנדזשעיאַ 45.
3) אַראָלף נאַדעל וואָלטשאַנסקאַ 63.
4) ד״ר שטאַנגע פּיעטרקאָווער 83.
5) ל. דזיווינסקי, פּיעטרקאָווער 35.

אכטונג, ג׳ שפּילער!!!

אין 7־טען ציהונגס־טאָג פון דער איצטיגער 5־טער קלאַס פון דער פּוילישער מלוכה־לאָטעריע איז געפאַלען דאָס גרעסטע געווינס פון דעמזעלבען טאָג

15.000 זל. אויף № 30226

און די געווינסען 2000 זל.–נ׳ 82086; 2000 זל. נומ׳ 51400 אין דער בעקאַנטער קאָלעקטור פון

I. ZAJTMAN, 28 PIOTRKOWSKA 28
telefon 171-30

איך צאָהל אויס אַלערלייע געווינסען. אַ קליינע צאָהל לאָסען צו דער 5. קלאַס איז ביימיר נאָך צו בעקומען.

עקסטרא טעלעגראַמע!

אין 7־טען ציהונגס־טאָג פון דער 5־טער קלאַס פון דער פּוילישער מלוכה־לאָטעריע איז דאָס גרעסטע געווינס פון טאָג

15.000 זל. אויף Nr. 95652

ווידער געפאַלען אין דער פּאָפּולערער און גליקליכער קאָלעקטור פון

I. H. LITTMAN פּיעטריקאָווער 32

ביי דער איצטיגער ציהונג איז אויך געפאַלען אין מיין קאָלעקטור 10.000 זל. אויף № 60939 און אַ סך אַנדערע געווינסען.

נאָך אַ גאַנץ קליינע צאָהל גליקליכע לאָסען איז נאָך צו בעקומען. כל הקודם זכה!

דאס גרויסע געווינס **75.000 זל.** איז ווידער געפאַלען אין אונזער גרעסטער אין פּוילען קאָלעקטור פון

J. WOLANOW ŁÓDŹ PIOTRKOWSKA 11, PIOTRKOWSKA 72

גליקליכע לאָסען צו דער 5־טער קלאַס זענען ווייטער ביי אונז צו בעקומען.
מיר צאָהלען אויס געווינסען. קרנ׳ס נוישען מיר אויס אויף נייע לאָסען.

ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע

5־טע קלאַס, 7־טער טאָג

15.000 zł. na n-ry: 30226 95652.

5.000 zł. na n-ry: 15001 77645 134205+

2.000 zł. na n-ry: 16869 18939 19657 28336 35108 76350+ 80426 92975 96776 102202 102937+ 108018 114480 120980 125308 130774 130798 137578 139206 144221.

1.000 zł. na n-ry: 4085 6662 13030+ 13556 15548 15584+ 19497 31950 33935 34539 39891 41097+ 46415 47322 50012 54696 55221+ 62430 62737 62924 69434 73658 76754 79084 88289 91432 100995 102346 104496 115174 118282 118902+ 119286 124457 125646 126620 129662 130197 133192 133242 134877 138365 138637 141953 144079+.

Po 250 zł. na N-ry:

203+ 438 549+ 70 638+ 907 1023+ 97 221 77+ 317 83 591 727 77 877 989 2067 168 405 23 513 671 707 814 81 920 67 3015 58 61 69 174 621 38+ 828+ 31 944 4059 297 386+ 576 667 729 5109 38 65 76 363+ 410+ 451+ 46 728 34 886+ 908 51 6123 86 253 56 323 45 835 64 77 972 90 7125 282 474 584 642+ 740 74 965 72 98 8073 91 140 292 305 444 597 662 750 873 959 9149 67 783+ 858 10043+ 91 148 91 254 318+ 56 79 403 45 64 519 658 717+ 867 89+ 966 11118 19 213 63 574 79 770 88 89+ 853 12160 384 6618 735 70 818 910 13024 148+ 381 649 57 794 800 14051 187+ 211 39 366 527 90 758 854 931+ 71+ 15019 48+ 172+ 226 369 440 83 547 94 630 54+ 735 817 26+ 82 983 16003 17 100 248 78 305 436 663 781 908 91 17047 148+ 76 92 207 13 14 453 555 691 700 901 49 18201+ 27 50 454 632 71 722 84 891 919+ 81 19067+ 217 25 27 85 333 333+ 50+ 54 431 62 98 667 88 733 71 991 20043 55 205 474 519 77 749 817 51 80 967 21013 41 282+ 329 30 349 54 620 29 703 925 74 22340 425 [illegible] 261 958 62 23050 355 92 670

730 730 36 77 94 889 964 24079+ 132 49 54 296 333 417 617 19 796 833 912+ 35 83 25022 78 97 129 392 414 46 500 672+ 94 855 915 26369 465+ 85 502 606 717 884 959+ 27053 71 195 201 697 508 55 656 70 711+ 63 92 969+ 28034 77 300 552 630 764 820 69+ 931 53 29091 296+ 368 406 685 707 90 848 919 30027 38 66 542 63 652 99 730 31064 89 125 34 225 38 557 691 753 32050 92 99+ 485+ 662 715 99 922 33031 195 316 432 599 711 28 806+ 34145 67 249 398 400 505 40 697 713 32 876 35097 171 489 6 1058 97 821 37 81 927 36174 346 457 515 43+ 45+ 85 795+ 889 37042 64+ 238 425 505 683 88+ 741 63 854.

38046 88 148+ 58 320 29 402 551 59 648 702 977 39026 29 165 289 378+ 449+ 68+ 71 518+ 59 79 665 834 40227 80 369 464 553 785+ 923 84 41093 354 89+ 473 92 747 42024 227 65 95 319 26 415 68+ 628 886 43129 294+ 97 415 568 886 956 70 98 44075 287+ 547 58 76 6 4645051 180 269 379 90 456 74 582 87 679 704 79+ 870 912+ 54 46043+ 59 237 346 423 33 89 586 501 30 55 926+ 47030 189 211 399 504 26 89 652 70 714 42+0 4843+ 64 210 381+ 548 628 46 49060 63 256 327 86 523 47 50 972 97 50043+ 125 205 7+ 81 384 712 870 73 935 51080+ 178 376 422 527 81 636 56 832 52006+ 49 138+ 69 71+ 202 39 548 757+ 53129 235 334 55+ 92+ 747 823 949 73+ 54112 243 44 347 62 521 22 81 632 729 811 65+ 69 99 941+ 53 55110 13 59 77 85 009 55+ 343 57 603 38 44 745 887 972+ 77 56067 221+ 85+ 382 407 49+ 665 761 829 40 53 944 49+ 57179 204 3+ 70 99 443 88+ 525 798 958 96 58001 03 153 72 427 76+ 6 67 711 13+ 847 87 983 59155 233 86 420 26 58 697 786 842 60094 105 27 81+ 204 49 66 337 86 522 31 54 687 786 829 942 61097 164 71 92 373 702 42 62008+ 215 309+ 91 719 60 84+ 63052+ 94 100 545 611+ 46 70 64075 158 332 41 415+ 625 718+ 58 61 883 995 65161 202+ 338 545 89 661 708 26 801 19 67 86 940 76 84 66057 161 307+ 438 507 644+ 892 95 67170 398 541 92 895 68070+ 72 77 171+ 339 419 528 69037 60+ 202 79 92 32 417 523 75 81

997 70001 57 88 140 225 60 424 517 19+ 29 677 714 824 952 64 71094 176 207 42 98 338 90 538 643 988 72012 241 396 400 09 506 29 618+ 26 89 73 55 893+ 994 98+ 73011 144+ 222 24 92 322 77+ 504 35+ 43 85 660 792 897 915+ 74002 17 119 684 868+ 75044 527 60+ 653 97 752 836 933+ 74 82.

76123 67 73 218 64 419 78+ 82 501 648 64 765 994 91 77064 219 340 41 505 6 41 73+ 638 63 780 831 32 89+ 910 78113 83 228 324 473+ 514 615 18 790 887 947 59 80+ 79019 89 118 314 53 57 510+ 17 692+ 732 902 80170 373 417 26 52 54 76 592 623+ 63 69 726 845 94+ 906 81258 73 333 96 449 88 548 54 81 680 87 758 926 83335 65 86 422 508 45+ 91 609 83009 424 618 747 974 84051 82 198 269+ 357 60 84 488 549 79 643 726 810 76 80 85290 539 724 36+ 75 833+ 86111 34 83 206 304 98 482 628 31 61 80 794 819 69 86 963 87034 369 420 636 41+ 74 813 [illegible] 959 88083 159 365 422 46 92 606 852 89063 96 112 20 264 98+ 301 456 572 692+ 819 52 945 90055 184 240 69 388 528 38 62 91019 30 54 184 339 65 415 59 583 601 14 97 725 72 92017 126 227 418 19 672 784 935+ 49 93115 39 99 359 70 585 94 707 18 803 926 94024 65 82 110 371 476 633+ 97 799 95014+ 53 64 178 329 91 427+ 69 732 93 858+ 905 33 80+ 96014+ 37+ 216 50 93 301+ 62 465+ 875 928 44 97009 20 46 80 106 254 77 92 387 403 581 713 18 970 81 98016 75 77 81 186 385 569 631 44+ 99025 72 154 55 514 86 619+ 98 751 809 100062+ 102 297 300 437 588 97 636 718 33 38 459+ 101298 300 21 82 412 48 524 35+ 621 38 67 878 10297 124+ 248 89 529 42 729 44 94+ 826 41 [illegible]001 34 238 76 82 456 580+ 747 68 882 [illegible] 870 104042 116 34 58+ 228 327 64 604 783 [illegible] 105165 224 306 46 432 549 677+ 767 909 [illegible] 34+ 52 149 334 545 755 885 107062 182 28 [illegible] 436 84 508 667 78 734 958 81 108046 62 [illegible] 97 214 21 52 66 70 304 58+ 82 504 658 74[illegible] [illegible] 835 77 109037 73 110 40 213 700 931 [illegible] [illegible]49 97+ 180 228 335 445 52 716 66 111158 [illegible]

254 88 336 431 69 512 16 619 35+ 64 895 936 56 112030 100 15 93 221 57 461 70 524 78 631 35 861 942 76 78 113047 198 283 409 22 638 775 81 853 76 77.

114439 591+ 683+ 831 928+ 83+ 115205+ 93+ 369 862 116001 121 290 305 10 424 535 658 750+ 117185 301 94 424 93+ 97 514 50 63 624 26 766 825 118135 92 99+ 204 30+ 44 74 330 74 95 400 614+ 35 776 849 68 119038 195 443 86 822 32+ 87+ 970 87 93 12007+ 211 21 56 381 428 42 543 74 743 65 849 908 91 121100 29 36 46 58 304 474 634 57 69 96 829 936 52+ 122001 242+ 311 46 69 417 648 73 725 123043 79+ 80 127 71 289 305 53+ 821 45 952 58 124253 347+ 56 470+ 502 15 95 619 84 928 125110 303 65 414 37 657 736 126063 258+ 82 92 335+ 44 68 411+ 62 89 869 92 127000 44 166 353 67 90 443 517 63 80 735 959 128005 75 157 74 83 318 80 99+ 520 62 91 605 758 91 849 908 77 129057+ 228 73 318 439 89+ 503 59 628 37+ 709 873+ 130084 364 431 613 94 738 800+ 979 13104+ 61 199 232+ 51 406 57 64 72 544 609 749 93 835+ 86+ 933 132050 61+ 75 120 46 76 93 288 473 505 51 649 65 770 133023 109 244 62 315 17 68 433+ 83 581+ 788 820 63 971 134[illegible]8 270+ 306 91 590 631+ 49 73 767 71+ 890 94 959 60 135038+ 230 301 520 651 738 831 53 60 136006+ 11 53 308 89 411 28 65 530 660 817+ 64 962 137102 231 561 85+ 604 06 55 703 857 944 138072 305 615 776 79+ 95 805 904 15 62 72 139061 66 102 62 234 355 450+ 503 23 78 666 93+ 902 43 140059 250 354 417 92 638 832 904 141039 107 35 377 527+ 610 35 816+ 979 142097 186 314 80 402 19 72 62 572 93 677 82 99 729 85 802 44+ 947 143191 411 47 70 725 26 58 811 90 912 55 144038 50 55 114 36+ 296 340 421 570 83 606 755 145045 90 130 200+ 417 22 97 534 43 636 83 85 95 712 38 59 882+ 146139 326 553+ 673 801 907 30+ 60 147449 628 67 96 849 91 953 57 70.

Numery ze znakiem + wygrywają premię.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Łodzi niniejszem podaje do publicznej wiadomości, że Bank Gospodarstwa Krajowego pismem z dnia 7 marca 1933 roku zawiadomił Komitet Rozbudowy Miasta o przydziale kontyngentu kredytów na budowę małych domów drewnianych i murowanych.

Z podziału przypadających na rok bieżący kwot na rozbudowę – dla gminy m. Łodzi wyznaczony został kontyngent w sumie zł. 300 000.— oraz dla okolic podmiejskich (powiatu Łódzkiego) 100 000 zł. czyli razem 400.000. zł.

Z kontyngentu tego Bank Gospodarstwa Krajowego będzie udzielał poszczególnym petentom pożyczek z Państwowego Funduszu Budowlanego z zastosowaniem przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.IV.1927 roku o rozbudowie miast (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 372) rozporządzenia wykonawczego z dnia 3.XI.1927 roku (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 913) oraz noweli z dnia 15.VI.1932 roku (Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 481).

Pierwszeństwo w uzyskaniu kredytu będą mieli ci budujący którzy w stosunku do całkowitych kosztów budowy będą potrzebowali najmniejszego kredytu.

Kredyt może być udzielony tylko do wysokości 50% kosztów budowy jednak nie więcej jak 4.000 zł. na jeden dom. Suma ta może być obniżona w zależności od kształtowania się kosztów budowy.

Pożyczki będą zabezpieczone na pierwszem miejscu hipotecznem, a tylko w wyjątkowych wypadkach mogą petenci otrzymać kredyt za poręczenicm 2 osób majątkowo odpowiedzialnych. Również w wyjątkowych wypadkach Bank będzie ewentualnie udzielał pożyczek za zabezpieczeniem na dalszem miejscu hipotecznem ale pod warunkiem, że kredyt Banku, łącznie z poprzedniemi długami, nie będzie przekraczał 50% wartości nieruchomości, według oceny Banku Gospodarstwa Krajowego.

Petenci z miasta, reflektujący na pożyczki, winni złożyć do Komitetu Rozbudowy Miasta, zaś z powiatu do wydziału powiatowego:

1) podanie o kredyt,
2) dowód uregulowania hipotecznego tytułu własności,
3) 2 kopje zatwierdzonego przez odnośne władze planu budowy i kosztorys szczegółowy.

O kredyty budowlane ubiegać się mogą na analogicznych warunkach również spółdzielnie budowlane wzgl. mieszkaniowe oraz inicjatywa zbiorowa (ewent. zrzeszenie kilku osób), która z uwagi na dobór ludzi, reprezentowany kapitał i współmierność zamierzeń z rzeczywistemi możliwościami zasługiwałyby na poparcie.

Z gmin podmiejskich ubiegać się mogą o pożyczkę ci obywatele którzy w myśl Dz. U.R.P. Nr. 52 z dnia 18/7 1929 roku poz. 422 podlegają warunkom ustawy budowlanej.

Bliższych informacyj udziela biuro Komitetu Rozbudowy Miasta, Plac Wolności Nr. 14, III piętro, pokój Nr. 44.

W interesie petentów leży, ażeby podania z wymienionemi załącznikami składać możliwie wcześnie, nie później jednak jak do dnia 1/6 1933 roku.

1362

Łódź, dnia 16 marca 1933 roku.

MAGISTRAT M. ŁODZI

XXV 1908—1933 XXV

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Właśc. E. BAUER i A. WEIDMANN
Łódź, ul. Kilińskiego 121, tel. 218-20
פיהרט אויס שנעל, פינקטליך און צו בעדייטענד ערמעסיגטע פרייזען זעמטליכע אפגוסען פון גרויען אייזען לויט אייגענע אדער צוגעשיקטע מאדעלען און צייכנונגען
זעמטליכע מעכאנישע באארבייטונג פון מעטאלען.
XXV XXV

ב"ה
בשורה טובה!
לגודל הדרישה נדפסה מחדש הגדה של פסח
עם פירוש שם משמואל
מכ"ק רבינו הקדוש האדמו"ר האמצעי רשכבה"ג שר התורה מרן מסאכטשאב זצוקללה"ה.
הוצאה שני' בהוספות וחידושים
נדפסה בתכלית ההידור והיופי על ניר ריגאל טוב מאד ובכריכה נאה מחירה 2.50 זל.
ועל ניר לוקסוס בכריכה בד משובחת 4 ז. בחו"ל חצי דולר.
להשיג עוד הספרים שם משמואל עה"ת בראשית ב"ח, שמות ב"ח, ומועדים מחיר החלק 7,50 ז. בכריכה 9 ז. (בחו"ל 1,25 דולר) ויקרא 10 ז. מכורך 11,50 ז. במדבר 9 ז. מכורך 10,50 (1,50 דולר).
אגלי טל
על ל"ט מלאכות מכ"ק אדמו"ר הגדול גאון הגאונים מארי דפולי תלמודי רשכבה"ג מרן מסאכטשאב בעל שו"ת אבני נזר בהוספת הגהות וביאורים מהמחבר ומבנו כ"ק אדמו"ר האמצעי הגה"ק בעל שם משמואל זצוקללה"ה
מחירו 10,50 ז. בכריכה 12 ז. (1,65 דולר).
שו"ת אבני נזר
אבהע"ז ב"ח ובחלק ב' חו' עם"ס כתובות, גיטין וקידושין. כל חלק 10 ז. (1,40 דולר).
במספר מצומצם מאד מאד אבני נזר או"ח ב"ח יו"ד ב"ח יקרי המציאות מחירם נודיע לכל דורש אחר קבלת תוים לתשובה
דוגמאות אינן נשלחות—המחיר משתלם מראש
משלוח כספים ע"י פק"א №68,961
Rab. M. BORNSTEIN, Zgierz, Polska Średnia 27.
ובווארשא: לייבל עלבינגער, מוראנאווסקא 24 מ. 8
ר' משה ווייכענבערג זאמענהאף 40
בלאדז: ר' שאול נאדעל פילסודזקא 18
בבנדין: הרה"ג ר' העניך יונגסטער גזשיכאווסקי 4
בברלין: ר' יוחנן בריש N. O. 43 Am Friedrichshaim 25
ובכל בתי מסחר ספרים ובלאדז שלאמאוויטש נאוואמיעסקא 16

Druciane ogrodzenia plecionki i tkaniny po bardzo zredukowanych cenach poleca firma
RUDOLF JUNG,
Łódź, Wólczańska 151, Tel. 128-97,
Rok założenia 1894.

Dr. med.
H. SZUMACHER
הויט און וועגערישע קראנקהייטען
פיעטרקאווער 56, טעל. 148-62
נעהמט אן טעגליך פון 1½-4 נ"מ און 6-9 אוו. זונטאג און אנדערע חגאות פון 10 ביז 1 בייטאג.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטא, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12, רעכטע אפיצינע 1-טער שטאק, וואוינונג 30, שיף.

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מעטאדע אין טערלויף פון 1 חודש, 15 זל, בלויז מאשין-שרייבען אין טשך פון 3 וואכען נור 6 זל.
סיענקעוויטשא 50, קווער-אפיצינע 1-טער שט. מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-ארישמעטיק און סטענאגראפיע.
פאר די וואס ענדיגען בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ — סטענאגראפיע אומזיסט.

ערשטקלאסיגער — דאמען-שניידער
בעשטעלט
איך מאך בעקאנט מיין ג'קונדשאפט, אז צום זומער-סעזאן נעהם איך אן
פאלטענס און קאסטיומען
לויט דער פאריזער מאדע
צו ביליגע פרייזען.
י. גארליצקי
זאוואדזקא 19, 1-טער שט. פראנט

די ביליגסטע קוועלע פון ערשטקלאסיגע
פאלקעם און שייטלען
איז נאר ביי
צוקער, קאנסטאנטינער 15
אין הויף, 1-טער איינגאנג, 1. שטאק, רעכטס.

אכטונג לאדז און פראווינץ
די ביליגסטע און רעעלסטע קוועלע פון אלטארט
לאנגע מלבושים
לאדז, אגראדאווא 1
משה לאבערשטיין.

פראנצויזישער אונטעריכט
סטודענט פון א העכערן אויסלענדישן לעהר-אנשטאלט. מעסיגע פרייזען.
אליע 1. מאי 35, וואהנ. 5, פראנט 1-טער שטאק, רעכטס פון 5—10 אווענד.

Dr. med.
L. BERMAN
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע - בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
נעמט אן פון 8—11 פריה און 4—8 אווענד, זונטאג פון 9—1 בייטאג,
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטרקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1—2 מיטאג און פון 5—9 אוונט. זונטאג פון 10—1 בייטאג
אלע ארט אנאליזען.
פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזן

לעטשניצע
זגערזשער 17
נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטן
פון 9 פריה ביז 7 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

וויכטיג פאר די, וואס פאהרן נאך ארץ-ישראל!
און ווילען זיך ערלערנען שנעל און גרינדליך א פאך, קען זיך ערלערנען דאס עלעקטרישע פאך ווי אויך פלענער-צייכנונג טעארעטיש און אויך פון פראקטיק דורך זעהר א קורצער צייט, לויט א נייעסטער מעטאדע. די קורסען פאר עלטערע פערזאנען ווערען געלערנט אין דער יוד. שפראך פון 8—10 אווענד. צעגעלניאנא 17, רעכטע אפיצ. 3. איינגאנג, פארטער, וואוינונג 37, פון 8—10 אוו.
בעמ.: יעדער, וועלכער ענדיגט דעם קורס בעקומט א צייגניש.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטן
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליום מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועץ-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפען עלעקטרישער הייל-קאבינעט, קאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — פון 11 ביז 12 בייטאג און פון 2 ביז 3 נ.מ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען. זונטאג - פון 9 פריה ביז 2 נאכמ. בעזונדערע ווארטע צימער פאר פרויען.
וויזיט 3 זל.

כירורגיש
וועכנערין-קליניק
„SANATO"
s. z o. o.
אגראדאווא 10 טעל. 213 57.
1-טע און 2-טע קלאס
געבורטען II קל. 175 זל.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע געעהרטע קונדשאפט, דאס מיין קאמפארט - איינגעארדענטער
דאמען- און הערן-
פריזיער-אנשטאלט פאמארסקא 5
געפינט זיך אויך
אין צוליב דעם פרייזים ווערען די פרייזען בעדייטענד רעדוצירט. ערשטקל. בעדינונג. איך האף, דאס די ג' קונדשאפט וועט מיר אויף ווייטער שענקען דעם צוטרוי און בעזוכן מיין פריזיער-אנשטאלט,
בעמערקונג: די אנפיהרונג איז אונטער מיין אייגענער לייטונג.
מיט אכטונג

ADOLF FRYDE
Pomorska 5.
1384

7-קלאסיגעם מוסטערהאפט
חדר „תורה ודת"
פלאץ וואלנאשטשי 6 (ניי-שטאט)
נייע תלמידים ווערען אנגענומען אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שולע)

Dr. S. KANTOR
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעהמט אן פון 8—2 נאכט. און 4 9 אווענד. זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדן און פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקל. און רעעל אויסגעפיהרט אויך אנדולאציע ביי קערש, סקווערקאווא 15

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטן און דענטיסטישער קאבינעט
11 בזשעזשינער 11
טעלעפאן 137-63
עס נעמען אן דאקטוירים ספעציאליסטן: שיפמאן, וואלינסקי, שמיר-געלד, קערשנער, לוביטש, שמערלאווסקי, סלאבאדסקי, זאלצוואסער, איציקזאן, קראסאווסקי, יאקובזאן און דענטיסטין סטאראפאלסקא.
וויזיט ביז 3 נ"מ 3 זל.

Doktór
ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83
choroby skórne weneryczne i moczopłciowe
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8³⁰ do 10 1 — 2³⁰, od 6 do 8³⁰ w w niedzielę i święta od10–1.
Oddzielna poczekalnia dla pan.

דער פריזיר-אנשטאלט
א. ליבעסקינד
16 קילינסקיעגא 16

מאכט בעקאנט, אז צוליב דעם הקרשטן קריזיס און ארבייטסלאזיקייט האב איך בעשלאסען צו רעדוצירען די פרייזען ביז צום מיניטום:

פאר מענער		פאר דאמען	
ראזירען מיט קאל. וואסער	15 גר.	שערען	40 גר.
שערען	25 "	אנדולאציע	50 "
קאפ-וואשען	50 "	קאפ-וואשען און טרוקענען	80 "
עלעקטרישער מאסאזש	50 "		

פרייטאג, שבת און ערב יום-טובים:

פאר מענער		מאניקיר	פאר דאמען	
ראזירען	20 גר.	50 גר.	שערען	50 גר.
שערען	30 "		אנדולאציע	70 "

פארבען האר און ברעמען מיט „HENNE" צו מינימאלסטע פרייזען
נישט קוקענדיג אויף די ביליגע פרייזע ווערט די ארבייט אויסגעפיהרט דורך ערשטקל. פאכלייטער. קומט און איבערצייגט אייך

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז די
ז״ף-פאבריק פון I. D. Żelechowski w Łowiczu
וואס עקזיסטירט זייט 1862 י. געפינט זיך איצט אונטער דער פירמע
Żelechowski i Czerniłowski
Sp. z ogr. odp.
האט ערעפענט אין לאדז, אלטשטאט 15, לינקע אפיצינע פארטער, א קאנסיגנאציאנס-לאגער, וואס איז פערזעהן מיט אלע סארטען זייף צו קאנקורענץ-פרייזען.
מיר בעטען צו בעזוכען אונזער לאגער, כדי זיך צו איבערצייגען וועגן דער גוטסקייט און ביליגקייט פון אונזערע אויסארבייטונגען.
מיט אכטונג Żelechowski i Czerniłowski
Sp. z ogr. odp.
947

לאמפען
אלער ארט אין די שענסטע און נייעסטע מאדעלען אייגענע אויסארבייטונג, עמפפעהלט דאס רענאמירטע
לאמפען-געשעפט
A. I. Eisner S-cy
פאלודניאווא 25, טעל. 178-74.
ביליגסטע פרייזען —:— גוטע בעדינגונגען
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אויסדערוועהלטע צייכנונגען.
פיהרט אויס ווי אויך רעפעראטורען.

מעבעל
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו נידריגע פּרייזן

עמפּפעהלט
„Łódzka Wytwórnia Mebli"
Sp. z odp. udz.

FABRYKA WYSTAWA **MEBLI** Napiórkowskiego 59 tel. 186-71, Piotrkowska 67, Pasaż Casina

---

KINO-TEATR **LIRA**
דיר. הירשבערג
Limanowskiego 37.

היינט און פאלגענדע טעג!
1) עס ווערט דעמאנסטרירט דאָס מאָנומענטאַלע פילם-מייסטערווערק
גרויסער דאפּעלטער שלאגער-פּראָגראם!
„תקיעת-כף"
2) **„די פערשווערונג אונטערן וואסער"**

היינט און פאלגענדע טעג!
וואָס שילדערט דאָס יודישע לעבען. אין די הויפּטראָלען:
אסתר רחל און אידא קאמינסקא
זיגמונט טורקאָוו
צו דעם בילד איז ספּעציעל צוגעפּאַסט האַרציגע מוזיק פון די בעסטע יודישע קאָמפּאָזיטאָרען
אין דער הויפּטראָלע: **EDDIE POLO**

METRO
„DZIWOLĄGI"
היינט און פאלג. טעג:
אויסערגעוועהנליכער פילם א. נ.:
OLGA BACLANOWA i WALLACE FORD אויסערגעוועהנליכע לעבעדיגע נאַטור-ערשיינונגען. אין די הויפּטראָלען:
ווער ס'זעט נים דעם דאָזיגען פילם, דער קען גארניט אין דעם גלויבען. אויסערן פּראָגראַם: Igloo פּעסעסטוס און הנחה-בילעטן אונגילטיג
ADRIA

PAN
גיגאַנטישער פּוילישער 100 פּראָצענט קלאַנג-פילם א. נ.
„די שטים פון דער מדבר"
אין די הויפּטראָלען: קאַמאַציאָנירענדע דראַמע, וואָס שפּיגעלט זיך אָב אויף די אומענדליכע זאַמדען פון אַפריקאַ. אין די הויפּטראָלען
NORA NEY, EUG. BODO, MARJA BOGDA, ADAM BRODZISZ, WITOLD CONTI
אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער **SZTUKA**
16 קאָפּערניקא 16
רוג גדאנסקא. טעל. 184-66.

היינט און פאלגענדע טעג!
דאָס מעכטיגע פילם-מייסטערווערק, וואָס גיט אַן ענטפער אויף דער פראַגע:
צי אַ פרוי קען און דאַרף אָפּפערן איהר עהרע, כדי צו ראַטעווען דעם מאַנ'ס עהרע?
„די פרוי פון מאַנטע קאַרלאָ"
היינט און פאלגענדע טעג
אין דער הויפּט-ראָלע: די רייצענדע און פערפיהרערישע LIL DAGOWER אויסער'ן פּראָגראַם ??? דער זאַל איז בעהייצט.

CORSO
היינט און פאלגענדע טעג!
די לאַנג ערוואַרטעטע עפּאָפּעע פון ליבע און העלדענטום אין דער ווילדער געפעהרליכער דזשונגל
ZUNGU
אין די הויפּטראָלען: Cecylja Parker
Tom Tyller, William Desmond, Noah Beery, Tom Baker
Zungu איז אַן עקזאָטיש מייסטערווערק, וואָס איבערטרייבט מיט רעאַליזם, גרויל און אַקציע די ביז איצטיגע פילמען. אויסערן פּראָגראַם: סלים אויף דער וואַרטע" מיט Slim i Grim און לאַנד-עקסצענטריקען. אָנהויב אין די פּרעמיערע-טעג – 12 בייטאָג, אין די איבריגע טעג 2 בייטאָג. שבת און זונטאָג 11 בייטאָג

פּרייז פון אַנאָנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי
קליינע אַנאָנסען
פּרייז פון אַנאָנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

לאָקאַלען

צו פערדינגען אַ שטוב מיט אַ קיך בזשעזשינער גאַס 11, צו ערפאַהרען ביים היטער. 1382

איין אָדער 2 צימערן מיט אַ קיך און בעקוועמליכקייטען ערשטער שטאָק פראָנט מיט אַ באַלקאָן און בעלייכטונג, פון זאָפאָרט צו פערמיטען. צו ערפאַהרען טעל. 1 מאַי 54 וו. 3 פון 8—9 פרי, און פון 7—10 אָווענד. 1319

אַנ'איינגעפיהרט געוועלב צו פערדינגען אויף מצות, פילסודסקיעגאָ 7 געוועלב 5. 1375

פון זאָפאָרט איבערצוגעבען אַ פראָנטאָווע צימער מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג פאַר עטליכע יונגעלייט צו שלאָפען אויף מאָנאַטליך, זאַכאָדניאַ 23 וו. 4. 1370

אַ צווייט וואוינונג אָפּצוגעבען פאַר אַ סובלאָקאַטאָר געגען אַ קליינעם פּרייז מיט אַלע בעקוועמליכקייטען ביי אַנשטענדיגע מענשען. זשעראָמסקיעגאָ 45, וו. 25 י. זילבערשטיין. 1372

3 צימער און קיך און אַ גאָרטען מיט אַ קעהלער און אָפּטרעטונג, געאייגנעט אויף אַ רעסטאָראַציע צו פערמיטען. צו ערפאַהרען וואָלטשאַנסקי 91 ביים וועכטער. 1405

ביליג אָוועקצוגעבען אַ געוועלב מיט אַ גרויס שעהן שויפענסטער פון זאָפאָרט גלובנאַ 31. 1407

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 1 אָדער 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט ביי אַנ'אָרענטליכע פאַמיליע נאָוואָמיעסקאַ 6 וו. 64. 1406

צו פערדינגען אַ פאַבריקס-לאָקאַל מיט אַ קאַנצעסיע און אַלע איינריכטונגען אויף פּאָלנאָצנאַ 13, אויפ'ן הויף אַ געוועלב, צו ערפאַהרען נאָוואָמיעסקאַ 29 ביי האַלץ. 1374

אַ שטוב מיט אַ קיך זונען-זייט אין בעסטען צענטרום ביליג דירה-געלד אָוועקצוגעבען צו ערפאַהרען אין אַדמין. אונטער B.

מעקלערס געזוכט. צו פערמיטען אַ געוועלב מיט אַ גרויסען סקלאַד אָדער אָהן סקלאַד, אַ גאָנדעבער האַנדעלס-פונקט ווי אויך אַ בעקעריי אויף מצות, צו ערפאַהרען ביים ווירט קאָסטשעלנאַ 3, פּירטער שטאָק פון 6—8 אָווענד. 1364

ביליג דירה-געלד אַ געוועלב מיט 2 שטיבען און אַ קיך זאָפאָרט צו פערמיטען, צו ערפאַהרען גרינער מאַרק 5 ביי וואַלבערג. 1368

אַ לעצט צימער איבערצוגעבען ס'איז געאייגנעט אויף אַ פּראַצאָווניע, גדאַנסקאַ 4 קווצר אָפּיציגע פּאַרטער. 1495

אָהן אָבטרעטגעלד! וואָהנונגען, געוועלבער, פאַבריקס און האַנדעלס-לאָקאַלען, צימערן מעבלירטע אונד אָהנע, מיט קיך בענוצונג. בעקומט מען אין ביוראָ „לאָקאַל" פּיעטריקאָווער 55 פּאַרטער, טעגליך פון 9 פרי ביז 8 אָווענד. 1414

צו פערדינגען אַ צימער, צו ערפאַהרען פּאָדזשעטשנאַ 15 ביים ווירט. 1415

צו פערמיטען 1 גרויס שעהן צימער פּריש רעמאָנטירט ביליג דירה-געלד באַלקאָניטש, וואָלטשאַנסקאַ 7. 1420

איך זוך אַ געוועלב אָדער אַ בודקע אויף סאָדע וואַסער אין שטאָדט. אויף אַ גוטען פונקט, אָפּערטען אָפּצוגעבען אין אַדמין. אונטער „L. B." 1357

אַ גרויס צימער מיט אַ קיך אָדער 2 קלענערע צימערן מיט אַ קיך גלייך פון ווירט אָהן אָפּטרעט-געלד, אָדער אַלס סובלאָקאַטאָר אויף חודש-געלד, ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. אָפערטען אין אַדמין. אונטער „D".

פערשידענעס

אַ פּעהיגער וואַרשאַווער פּערקיפּער פון הערן- און דאַמען-קאָנפעקציע זוכט אַ פּאָסטען. אָפּערטען אָפּצוגעבען פּאָלודניאָוואַ 20 וו. 72. 1402

השבת אבדה. ס'איז פערלוירען געוואָרען אַ פּאָרטפעל מיט אַ וועקסעל אויף 50 זל. אויסשטעלער מירטענבוים, זגערזשאַ 28, ווי אויך אַ מעטריקע און פערשידענע דאָקומענטען. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג. אָפּצוגעבען צום קירזשנער סטאָדאָלנאַ 13. 1410

מצות. בעקאַנטמאַכונג.
צו בעקומען פערשידענע מצה-רעדלעך און שטעפּ-רעדלעך ביים שלאָסער וואַלבאָרסקאַ 10, שוהל-גאַס. 1356

דינסטאָג האָט מען מיר פון בענעדיקטאַ 12 אַרויסגעגנב'עט זאַכען. עס ווערט געבעטען זיך צו פערשטענדיגען טעלעפאָניש 183-96, געגען בעלוינונג. דיסקרעציע געזיכערט. 1481

אַנ'ערשטקלאַסיגער דאַמען-שניידער בעשטעלט נעהמט אָן פּאַלטענס צו 25 זל. ווי אויך קאָסטיומען לויט די נייעסטע מאָדעלען. שולק, ווסכאָדניאַ 49 פּאַרטער רעכטס אין צווייטען איינגאַנג, וו. 27.

איך נעהם אָן אַלערלאַרט בעשטעלונגען און רעפּעראַציעס פון זאָקען און טריקאָטאַזש-מאַשינען, צו ביליגע פּרייזען.
L. Tron, Brzezińska 6.

אַ שותפ'טע, עווענטועל אַ שותף צו אַ גוט פראָספּערירענד ווייד, וואָל און בוימוואָל-וואַרען געשעפט מיט אַנ'עגנשפּרעכענד קאַפּיטאַל ווערט געזוכט. קיין ריזיקאָ. דאָס געשעפט האָט גוטען קרעדיט. אָפּערטען אונטער „זיכער געשעפט" אָפּצוגעבען שענקעוויטשאַ 52 וו. 39 אין די אָווענד שעה'ן. 1357

וויכטיג פאַר רייזענדער פון גאַלאַנטעריע און טריקאָטאַזש! אַ וויכטיג אַרטיקעל איבערצוגעבען אויף צו פערקויפען אין דער פּראָווינץ. צו דערוויסען זיך ביי יאַרקעוויטש, ווסכאָדניאַ 20. 1366

פּרייוע פּאָסטענס

אַ קוואַליפיצירטער טאַמבאַריר-געצעלען ווערט געזוכט. אָפערטע אין אַדמ. פאַר „M. M."

ס'ווערט געברויכט אַ שיק-יונגעל פון אָרענטליכע עלטערן צו ערפאַהרען ברייטשטיין שרודמיעסקאַ 21. 1413

ס'ווערט געזוכט אַ סיכטיג יונגעל נאָוואָמיעסקאַ 21 אין הויף לינקס דאָס ערשטע געוועלב. 1417

אַ יונגעל פון אָרענטליכע עלטערן וואָס קען נייהען קען זיך מעלדען אין קאָנפעקציע-געשעפט גלובנאַ 1. „Świat mody" 1417

עס ווערט געזוכט קריטאָטשאַרקעס צו גאָרדינען אויף אַהיימצונעהמען אַרבייט צו ערפאַהרען זגערזשער 36 ביי גאָלדוואַג. 1376

ס'ווערט געזוכט אַ סיכטיגע פערקויפערין צו סאָדע-וואַסער, בעפאָרצוגט אַזעלכע וואָס האָבען שוין פּראַקטיק. סענדעראָוויטש, זגערזשער 4. 1365

אַ זאָקען-מאַכער וואָס האָט געאַרבייט אויף גאַסערס מאַשינען „Flor" קען זיך מעלדען ביי האָפמאַן נאַוואַטאַרגאָוואַ 14. 1391

אַ געהילפס-ריכטשווער צו אַ קאָמאַשען-שטעפּער ווערט געברויכט פון זאָפאָרט. ביי סענדעראָוויטש, פּיעטרקאָווער 107. 1412

Studentka uniwersytetu Warszawskiego udziela lekcij : specjalność polskie, francuskie i łacina, gwarantuje szybkie postępy. Ceny b. niskie. Zgłoszenia pod Nr. tel. 185-41. 1137

אַנאָנסען-פּרייז פאַר אַ מילימעטער-שורה
פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער ווייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 . . . . 60— 4
נאָכ'ן טעקסט—12 . . . . 18— 8
אויסער דער שטאָדט 50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ וואָרט

נעקראָלאָגען—20 גר. אַ מ/מ (אין דער זייט 8 שפּאַלטען) קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס מעהרדיגע וואָרט — 10 גר.

אבאָנאָמענטס-פּרייז:
אין לאָדז – 4 זלאָטעס אַ חודש מיט אָפּטראָגען אין היים. אויף דער פּראָווינץ – 5 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקאַ—1 דאָל.

מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אַנאָנס אָדער צוריקצוצאָהלען פאַר דעם אַנאָנס

פאַר'ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמינ. איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg — Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.